

78. заседание

Четвъртъкъ, 9 априлъ 1925 година

(Открито отъ подпредседателя д-ръ Б. Вазовъ, въ 15 ч. 20 м.)

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Отварямъ заседанието.

(Отъ заседанието сж отсъствували следнитѣ народни представители: Баявъ Христо, Балтовъ Никола, Братановъ Цочо, Велиновъ Тончо, Вѣтевъ Лазаръ, Георгиевъ Кимонъ, Георговъ Илия, Гиргиновъ д-ръ Александъръ, Гогсвъ Дѣлчо Тодоровъ, Димитровъ Парашкевъ, Димитровъ Стойко, Донсузовъ Михаилъ, Дончевъ Георги, Думановъ Тончо, Караджовъ д-ръ Илия, Кемилевъ Никола, Косовски Георги, Костурковъ Стоянъ, Кръстевъ Захари, Марковъ Михо, Марулевъ Йосифъ, Милановъ д-ръ Кънчо, Милковски Александъръ, Минковъ Атанасъ, Митовъ Димитъръ, Мончевъ Борисъ, Нейчовъ Адамъ, Парасковъ Василъ, Петрини Николай, Петровицъ Петъръ, Петровъ Иванъ, Петровъ Койчо, Поповъ Владимиръ, Поповъ Георги, Поповъ Проданъ, Поповъ Христо, Пъдаревъ Костадинъ, Стефановъ Петъръ, Стойчевъ Пендю, Стоенчевъ Любомиръ, Терзиевъ Иванъ, Хаджиевъ Никола, Храповъ Методи, Христовъ Христо, Цаневъ, Цѣтановъ Донко, Черносковъ Георги и Чирпанлиевъ д-ръ Никола)

Председателството е разрешило отпущкъ на следнитѣ г. г. народни представители:

На г. Миланъ Минковъ — 3 дни;
На г. Стефанъ Чолаковъ — 1 день;
На г. Сребренъ п. Петровъ — 5 дни;
На г. Йосифъ Марулевъ — 1 день;
На г. Владимиръ Такевъ — 1 день;
На г. Тончо Велиновъ — 1 день;
На г. Лачо Недѣлковъ — 1 день, и
На г. Петко Стайновъ — 1 день.

Следующитѣ г. г. народни представители сж вземали повече отъ 20 дни отпущкъ и за новия отпущкъ, който искатъ, трѣбва да питамъ Народното събрание.

Г. Койчо Петровъ, който има досега 43 дни отпущкъ, моли да му се разреши отпущкъ 3 дни. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпущкъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Георги Поповъ, който е ималъ досега 57 дни отпущкъ, моли да му се разреши още 2 дни. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпущкъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Димитъръ Табаковъ, който има досега 24 дни отпущкъ, моли да му се разреши още 4 дни. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпущкъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Тодоръ Маждраковъ, който е ималъ досега 20 дни отпущкъ, моли да му се разрешатъ още 8 дни отпущкъ. Прилага медицинско свидетелство. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпущкъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Александъръ Милковски, който е ималъ досега 18 дни отпущкъ, моли да му се разреши още 3 дни. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпущкъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. председателтъ на парламентарната комисия по Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти съобщава, че, при разглеждането на законопроекта за разрешаване шумакарския въпросъ въ Бѣлослатинско, комисията е решила да изпрати на самото мѣсто въ гр. Бѣла-Слатина народнитѣ представители д-ръ Никола Чирпанлиевъ, Димитъръ Яневъ и Лазаръ Вѣтевъ, които, заедно съ юрисконсулта на Министерството на земледѣлието, да проучатъ въпроса и да го докладватъ въ комисията. Освенъ това, той моли нареждането на председателството да се изпрати тази комисия въ едно скоро време. Азъ ще трѣбва да питамъ Събранието, дали е съгласно.

Има думата г. Кръсто Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Доконкото разбирамъ отъ думитѣ на г. председателя, въпросътъ се касае до избирането на една анкетна комисия по единъ законопроектъ, приетъ по принципъ отъ Народното събрание, но неразгледанъ на второ четене. Азъ мисля, че този въпросъ не може да бѣде решенъ, освенъ когато законопроектътъ бѣде сложенъ за разглеждане на второ четене. Тогава комисията, ако поддържа това предложение — както и вѣрвамъ, че ще го поддържа — ще направи изложението си и ще посочи основанията, по които препоръчва и смѣта за нужно, преди Събранието да се произнесе по сжщество на въпроса, да се отреди една комисия, която на самото мѣсто да изучи работата и да докладва. Това е редното и пѣтното. Ние сега не разглеждаме този законопроектъ. А би следвало за назначаването или противъ назначаването на такава анкетна комисия да се откриятъ дебати въ връзка съ самия въпросъ по сжщество. Иначе какво ще излѣзе? Комисията заседавала, намѣрила нѣщо за добро, съобщава го чрезъ бюрото и ние трѣбва да го приемемъ или отхвърлимъ безъ разискване ли?

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. председателтъ на комисията по Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ не съмъ довършилъ.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Извинете.

К. Пастуховъ (с. д): Ако имате нѣщо да питате, питайте.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Г. председателтъ на комисията иска да даде нѣкои обяснения.

К. Пастуховъ (с. д): Добре, да даде, но азъ пакъ ще продължа.

В. Ганевъ (д. ср): Би било желателно да се дадатъ обяснения относително предмета на изучванията.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Г. председателтъ на комисията ще ги даде.

К. Пастуховъ (с. д): Добре, но азъ смѣтамъ, че сега разисквания не може да се правятъ.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата председателтъ на комисията г. Ради Василевъ.

Р. Василевъ (д. ср): Г. г. народни представители! Както знаете, самиятъ законопроектъ засѣга само една област, Бѣла-Слатина и околността, даже, може да се каже, изключително само Бѣла-Слатина, и той се отнася по-скоро до разрешаването на спорове между общината и отдѣлни лица, добили право, както тѣ твърдятъ, още отъ незапомнени времена спрѣмо нашата или спрѣмо дърветата въ известни парцели гора. И за да може комисията при разглеждането на законопроекта, приетъ на първо четене, да се произнесе и да приеме една база на разрешение на тѣзи спорове, трѣбваше да се ориентира преди всичко какво представлява тази мѣстность, какво представляватъ отдѣлнитѣ парцели и какви интереси сж засегнати, за да може, най-сетне, на базата на справедливостта и на базата на придобититѣ права, ако има такива — защото Народното събрание ще трѣбва да играе тукъ по-скоро ролята на единъ съдъ — да отдаде право на онѣзи, които

сѣ доби́ли известни права върху известни малки парцели отъ гора. Ние въ парламентарната комисия по Министерството на земледѣлието не можахме да разрешимъ въпроса. По принципъ ние приехме да стане едно отстъпване, за да нѣма таква двувластни владения: отъ една страна общината да има право върху пашата, а отъ друга страна стопанитѣ да иматъ право върху дървения материалъ, което е създавало редъ конфликти отъ дълги години. Ние счетохме, както това се вижда и отъ законопроекта за горитѣ, за приемливо това и трѣбваше да се тури еднажъ завинаги край на това двувластно владение на едно парче гора. За да се разреши, както ви казахъ, правилно този въпросъ, а именно, по какъвъ начинъ ще трѣбва да се компенсира едното право съ другото — правото на общината и това на частнитѣ лица — защото за насъ бѣше неясно какво представляваха тѣзи шумакарски дѣлници, ние решихме, три члена отъ нашата комисия по Министерството на земледѣлието, заедно съ юрисконсулта на сѣщото министерство, да отидатъ на самото мѣсто, да проучатъ въпроса и да ни докладватъ въ комисията, за да може ние въ комисията да имаме предъ всичко едно добре разяснено, добре представено положение и тогава да изкажемъ мнение и да внесемъ законопроекта за разглеждане на второ четене отъ Народното събрание.

Сега, дали Народното събрание ще трѣбва да се занимава по сѣщество съ въпроса, дали да отиде или да не отиде тази комисия? Следъ като ви дадохъ тѣзи обяснения, че за насъ, за комисията, е абсолютно необходимо да имаме една по-ясна представа за тѣзи нѣща, защото не сме отъ този край и не знаемъ въ какво се състоятъ тѣзи шумакарски дѣлници, ние молимъ Народното събрание да се съгласи да се делегиратъ трима души отъ комисията да отидатъ да провѣрятъ на самото мѣсто какво е положението на тѣзи тѣй наречени шумакарски дѣлници и да ни освѣтлятъ въ комисията. Естествено е, че съ това освѣтление, което тѣ ще направятъ въ комисията, въпросътъ ще бѣде по-добре проученъ и тогава ние ще можемъ по-добре да го обяснимъ въ Народното събрание, когато се постави на разглеждане законопроектътъ на второ четене.

Та, за да се избегне едно възможно отлагане, и то за дълго време, разглеждането на законопроекта на второ четене, ние въ комисията решихме да помолимъ Народното събрание да се съгласи да назначи тази анкетна комисия. Нѣмаме нищо противъ, ако искате да се избера тѣхъ други лица — ние молихме тѣзи и онѣзи и тѣзи трима души приеха — но да се избере анкетна комисия, която да отиде на самото мѣсто, да проучи въпроса и да докладва въ комисията по Министерството на земледѣлието, за да не става нужда да се отлага законопроектътъ, когато ще се постави на гласуване на второ четене. Та азъ моля народното представителство да се съгласи още сега да се изпрати тази комисия. За лицата не държимъ. Най-после Народното събрание е властно да назначи други лица, щомъ то поиска.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Пастуховъ! Искането на председателя на комисията по Министерството на земледѣлието не е противъ правилника. Въпросътъ се свежда къмъ това, че тѣзи лица ще отсъствуватъ по служебна работа отъ Събранието и последното трѣбва да знае за това.

Н. Пастуховъ (с. д.): Искамъ думата.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Имате думата.

Н. Пастуховъ (с. д.): Тѣй е, г. председателю, но по-целесобразно е, па и по-правилицика е така, въпроси, които сѣ свързани съ сѣществото на една работа, да се разглеждатъ, когато се пристъпи къмъ разглеждането на самата работа по сѣщество. Защото иначе Народното събрание може по невнимание или отъ прибрзаностъ или по други причини да се съгласи съ едно мнение, което впоследствие нѣма да има значение за работата. После, азъ не зная, искано ли е мнението на г. министра на земледѣлието по този въпросъ? Дийъ не е хубаво да се повдигатъ такива въпроси по частна инициатива. Когато се внесе законопроектътъ, г. министрътъ отсъствувалъ, отсъствувал и сега и не можемъ да чуемъ неговото мнение по въпроса.

Р. Василевъ (д. сг.): Г. Пастуховъ! Г. министрътъ на земледѣлието присѣствуваше въ комисията и съ негово съгласие стана това.

Н. Пастуховъ (с. д.): По пълномощие съгласие азъ не примамъ. — Азъ искамъ да обърна вниманието на Народното събрание, че когато тукъ се повдигне единъ въпросъ, свързанъ съ управлението на едно министерство, трѣбва да се внимава, щото той да се разглежда само тогава, когато съответниятъ министръ присѣствува, за да може да ни каже съгласенъ ли е или не е съгласенъ. Въ случая азъ не намирамъ извинителни причини за отсъствието на г. министра на земледѣлието; вѣрвамъ, болката му е преминала вече. По-рано той отсъствуваше систематично, защото бѣха отгравени къмъ него две питання по въпроса за уволнението на външния персоналъ въ Земледѣлската банка. Това уволнение е вече свършенъ фактъ и той би трѣбвало да присѣствува тукъ. Нѣма защо да се страхува. Това, което искаме, е много парламентарно. Азъ поддържамъ като принципъ, че тукъ не може да се разисква нищо единъ въпросъ, свързанъ съ управлението на едно министерство, въ отсъствието на съответния министръ. Разглеждането на единъ въпросъ, колкото той и да е спешенъ, трѣбва да се изостави, докато дойде тукъ съответниятъ министръ, за да си каже думата по него.

Позволете ми, г. г. народни представители, да кажа, че комисията по сѣщество не е освѣтлена. Анкетната комисия, която искате да се назначи, споредъ мене, е излишна. Г. председателътъ на комисията по Министерството на земледѣлието иска да се занимаемъ съ въпроса, да видимъ въ какво се състои въ сѣщность работата, какъвъ е спорътъ, за да знаемъ какъ да го разрешимъ. Е добре, азъ мога да съобща на Народното събрание, че такива спорове сѣ разрешени съ сѣдебни решения, преминали тритѣ инстанции и влѣзли въ законна сила. Какво искате сега?

Р. Василевъ (д. сг.): Не става въпросъ за тѣзи спорове, по които има сѣдебни решения, влѣзли въ законна сила.

Н. Пастуховъ (с. д.): Азъ искамъ само да си кажа мнението. Азъ виждамъ, че когато въпросътъ е разглежданъ въ комисията по сѣщество, на тая страна никой не е обърналъ внимание.

Но да видимъ, казватъ, какъ стои въпросътъ, кой има владение, който има собственост и Народното събрание да реши. Има сѣдилища, г-да, които по законитѣ сѣ на-товарони да разрешаватъ такива спорове между общини и частни лица, между общини и държава и тѣзи сѣдилища сѣ казали своята дума съ решения, влѣзли въ законна сила. По този въпросъ има повече отъ 200 сѣдебни решения. Това сѣ работи, минали преди години. И азъ съжалявамъ, че г. министрътъ на правосѣдството не е тукъ, за да чуемъ неговото мнение по този въпросъ, какъ могатъ да се обезсилватъ и какъ ще позволи той обезсилването на сѣдебни решения, влѣзли въ законна сила. Тѣзи въпроси не сѣ тѣй маловажни, както изглеждатъ на пръвъ погледъ. Ако споровѣтъ бѣха между частни лица, щѣше ли нѣкой въ Народното събрание да повдигне въпросъ за ревизиране сѣдебнитѣ решения и да иска да се изпраща анкетна комисия да изучи споровѣтъ? Азъ не мога да разбера, докога ще се протака тази практика. Щомъ е въпросъ да се открадне нѣщо отъ държавата или отъ общината, ние сме готови да го откраднемъ и да го дадемъ на частни лица, когато винаги трѣбва да предпочитаме държавнитѣ и общинскитѣ интереси предъ интереситѣ на частни лица.

Ето защо намирамъ, че въпросътъ за избяване на анкетна комисия е сложенъ на разглеждане преждевременно. Трѣбва да се даде възможностъ на г. г. ораторитѣ, когато се разисква тукъ законопроектътъ на второ четене, следъ като изслушатъ мнението на комисията по Министерството на земледѣлието, да могатъ да се произнесатъ дали намиратъ за необходимо да отиде анкетна комисия на мѣстото да разследва работата или пъкъ да се разглежда тѣй, както си е сега. Азъ не желая Народното събрание да стане съчастникъ въ защитата интереситѣ на частни лица, които намиратъ свои адвокати въ Народното събрание, защото такива едни актове ще бѣдатъ пристрастни. И азъ ви моля да пазимъ по-ревниво интереситѣ на общината и да ги предпочитаме предъ интереситѣ на частнитѣ лица, защото и общината има право да защитава своитѣ интереси; и нея ще я боли, ако Народното събрание каже: понеже си община, макаръ и да си спечелила дѣлото по сѣдебенъ редъ, ние намираме за нужно да ти отнемемъ имота и да го раздадемъ на частни лица. На какво основание ще извършимъ туй?

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Какво предлагате, г. Пастухов?

К. Пастухов (с. д.): Да не се назначава сега анкетна комисия. Доводитъ си за това казахъ. А за да се убедятъ и г. г. народнитѣ представители, че не трѣбва да се назначава сега анкетна комисия, трѣбва да се пристъпи къмъ разискване на въпроса, когато законопроектътъ се сложи на второ четене; тогава Народното събрание ще изслуша мнението на нѣкои господа, както изслуша сега моето мнение, и ще реши да се назначи ли или да не се назначи анкетна комисия. Ние не сме съдилище, за да правимъ дознание. И азъ бихъ желалъ г. г. министритѣ да присѣтствуватъ тукъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Г-да! Въпроситѣ, които повдига г. Пастуховъ, могатъ да се повдигнатъ, разбира се, и въ парламентарната комисия по Министерството на земледѣлието и да се взематъ подъ внимание. Всѣка парламентарна комисия, обаче, по начало има право да събира сведения по начинъ такъвъ, какъвто тя намѣри за добре. Въ случая парламентарната комисия по Министерството на земледѣлието е намѣрила за добре да изпрати свои членове да се освѣтлятъ по въпроса и после да освѣтлятъ и комисията.

И. Симеоновъ (д.): Председателътъ не може да пренебрегва предложението на единъ депутатъ; то трѣбва да се гласува. Председателътъ не може да прави мотивировка на едно предложение, за да получи болшинство.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Г. Симеоновъ! Въпросътъ е, дали това е въ кръга на правилника, дали е съгласно съ него. Азъ намирамъ, че искането на г. председателя на комисията по Министерството на земледѣлието не излиза извъ рамкитѣ на правилника и не предпоставя въпроса. Касае се да се събератъ сведения. Но понеже народни представители ще трѣбва да отсъствуватъ презъ време на заседанията, а това не може да стане безъ разрешение на Народното събрание — иначе ще се счита, че отсъствуватъ безъ разрешение — ще трѣбва да питамъ Събранието.

К. Пастуховъ (с. д.): Да ви кажа защо съмъ противъ назначаването на анкетна комисия. Защото знамъ, че и г. министърътъ на правосъдието се е противопоставилъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Ще положя на гласуване искането на председателя на комисията по Министерството на земледѣлието, а именно, народнитѣ представители г. г. д-ръ Никола Чирпанлиевъ, Димитър Яневъ и Лазаръ Вѣтевъ да бждатъ изпратени на самото мѣсто да проучатъ въпроса и да докладватъ въ парламентарната комисия по Министерството на земледѣлието. Които съгласни съ това искане, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. г. народни представители! Народниятъ представителъ отъ Мѣстанлийската избирателна колегия г. Борисъ Василевъ Мончевъ е подалъ следующето заявление до Председателството на XXI-то обикновено Народно събрание: (Чете)

„Понеже моитѣ частни работи ме принуждаватъ да напусна за продължително време предѣлитѣ на царство България и да се установя на мѣстожителство въ друга държава и по този начинъ не мога да изпълнявамъ мандата си народенъ представителъ, най-учитиво моля, съгласно чл. 98 отъ конституцията на българското царство и чл. 39 отъ избирателния законъ, да бжде приета оставката ми отъ членството ми въ почитаемото Народно събрание. Цариградъ, 21 мартъ 1925 г. Съ почитъ: (п) Б. Мончевъ“.

Подписътъ му е завѣренъ отъ българското генерално консулство въ Цариградъ на 21 мартъ 1925 г. По този въпросъ ще се произнесе Събранието, следъ като се назначи день за разглеждането на това заявление.

К. Пастуховъ (с. д.): Г. председателю! Искамъ думата въ свръзка съ това заявление.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Имате думата.

К. Пастуховъ (с. д.): Доколкото ми е известно, отъ г. Петровичъ повторно е подадено заявление за оставка. Фактъ ли е това?

Министър-председател А. Ц. Цанковъ: Нѣма такава нѣщо.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Азъ не знамъ, не мога точно да Ви отговоря, но мога да направя справка. Ако има такава заявление, то ще ви бжде съобщено.

К. Пастуховъ (с. д.): Ние знаемъ, че има такава заявление. Въ такъвъ случай азъ ще моля въпросътъ за оставкитѣ на тия депутати да бжде сложенъ на разглеждане едновременно.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Нѣма съмнение.

К. Пастуховъ (с. д.): Има съмнение. Ако нѣмаше съмнение, азъ не щѣхъ да ви моля да се сложи на разискване въпросътъ за тия оставки едновременно. Това сж формални работи, на които никой не обръща внимание, но сж отъ значение.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Ако има заявление отъ г. Петровичъ, азъ Ви благодаря, че ми напомняте.

К. Пастуховъ (с. д.): Азъ Ви моля да направите справка и ако има подобно заявление и отъ г. Петровичъ, тия две заявления да се поставятъ едновременно на разглеждане въ едно отъ идущитѣ заседания.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Когато Народното събрание реши да се поставятъ на дневенъ редъ тия оставки, тогава тѣ ще бждатъ поставени.

К. Пастуховъ (с. д.): Това не е въпросъ на Народното събрание, а на бюрото.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Съобщавамъ, че отъ Министерството на финанситѣ е постъпило предложение за одобрение протокола за споразумение по нерешенитѣ въпроси относно предаването на зърнени храни съгласно заключителния протоколъ отъ 26 ноември 1923 г. Това предложение ще ви бжде раздадено и поставено на дневенъ редъ.

Г. Лулчевъ! Г. министърътъ на вътрешнитѣ работи желае да отговори на Вашето питане — той и вчера Ви търси.

Имате думата, за да развиете питането си.

К. Пастуховъ (с. д.): Изборътъ вече стана — работата се свърши.

К. Лулчевъ (с. д.): Г. г. народни представители! Моето питане се отнася до действия на органиитѣ на полицейската и административната власт, съ които действия тия органи се намѣсватъ въ нашитѣ общински управления, създаватъ промѣни въ общинскитѣ съвети, въобще въ управлението на нашитѣ общини. Да се промѣняватъ общински съвети, да ставатъ нови избори, да се разтурватъ общински съвети по „доброволно“ подаване оставки на общински съветници — това е станало у насъ много обикновено нѣщо и то като че ли продължава систематично. Ние имаме сведения и отъ други мѣста, освенъ отъ това мѣсто, за което азъ съмъ отправилъ питането си. Ние имаме сведения отъ села на Врачански окръгъ и отъ села на Софийска околия, въ които тия ревностни действия на полицейскитѣ и административни органи продължаватъ, види се, за да се създаде напълно общинско самоуправление!

Въпросътъ, който повдигамъ въ моето питане, подадено на 25 февруарий т. г., се състои въ следното. Единъ общински съветникъ отъ общинския съветъ на с. Мездра е билъ за трети пътъ повиканъ въ полицейския участъкъ въ Мездра, и следъ като е държанъ тамъ известно време, е билъ отведенъ отъ полицейскитѣ органи въ писалището на единъ адвокатъ, където му е било представено да подпише едно заявление за подаване оставката си като общински съветникъ. Разбира се, общинскиятъ съветникъ е подписалъ заявлението при обстановката, въ която е билъ поставенъ, и още на другия день Врачанскиятъ окръженъ съдъ е разтурилъ общинския съветъ въ Мездра по „доброволно“ подаване оставката на този общински съветникъ. Азъ отправихъ това мое питане веднага следъ станалото въ Мездра и искахъ отъ г. министра на вътрешнитѣ работи да се намѣси по този въпросъ и да опредѣли дожде се простиратъ правата на неговитѣ полицейски органи по отношение на нашето общинско самоуправление.

Разрешението на въпроса е станало много бързо. На другия ден, след като общинският съветник Георги Томов е подписал заявлението за подаване оставката си, той се е явил въ Врачанския окръжен съд, за да оттегли оставката си, като се мотивирал с това, че е бил заставен да си подаде оставката. Обаче той се е намърил пред съвършения факт — неговата оставка е била вече приета от окръжния съд. И понеже се неговата оставка болшинството от първоначално провъзгласеният общински съветници излизат от съвета, общинският съвет е бил разтурен. Той се е оплакал до г. министра на вътрешните работи и до г. министра на правосъдието, обаче оплакванията му от никъде не са намърили отзив.

Ето защо, аз подадох питането си до г. министра на вътрешните работи, както и до г. министра на правосъдието. До г. министра на правосъдието моето питане е отпратено затова, защото въ момента, когато общинският съветник е бил заведен съ стража въ писалището на един адвокат, там се е намирал и мездренският мирови съдия, който там е приел заявлението и самъ се е намърил, за да застави общинския съветник да подпише това заявление.

Прочее, моето питане гласи така: (Чете) „На 5 февруарий г. г. полицейският органи въ Мездра са задържали въ Мездренския полицейски участък за трети път вече общинския съветник от с. Баденец Георги Томов, под предлог, че са намърили въ дома му оръжие и пр. Същата вечер към 7 ч. задържаният е бил отведен от полицейски органи въ едно адвокатско писалище, където въ присъствието на мездренския мирови съдия му е поднесено да подпише заявление, че си подава оставката като общински съветник.“

„След като е подписал заявлението за оставката си, задържаният е бил освободен. Още на другия ден сутринята заявлението е било отнесено въ окръжния съд въ Враца, където веднага е била разгледана оставката и приета и мездренският общински съвет е бил разтурен. Всички протести на изнудения и на другите общински съветници предъ съда са останали безрезултатни, тъй като съдът е действувал бързо.“

„За всичко това нѣколко от общинските съветници въ Мездра са се оплакали и протестирали предъ Васъ, но и досега нищо не е сторено.“

„Моля г. министра на вътрешните работи да отговори: Знае ли за всичко това, вѣрно ли е, че полицейският органи за трети път арестуват общинския съветник Георги Томов, по чие нареждане, защо, и работа на полицейският органи ли е да заставят общинските съветници да си подават оставките? Какво е направил по той случай и смѣта ли, че по този път ще се създаде правилно и законно общинско самоуправление?“

„А г. министърът на правосъдието да отговори: „Знае ли, че мировият съдия въ Мездра не само е присъствувал въ адвокатското писалище, но е и взел участие при поднасяне заявлението на общинския съветник, доведенъ тамъ съ стража за подписване, като лично се е намърил, и какво е направил по това? Не разбира ли, че съ тия действия мездренският мирови съдия се е намърил въ области, чужди на неговите служебни обязанности и съ авторитета си на органъ на съдебната власт е повлиял върху общинския съветник да подаде оставката си? Съобразни ли са тия действия на мировия съдия въ Мездра съ положението, което той заема, и не смѣта ли, че съ стореното той се е изложил като органъ на правосъдието и е проявил заинтересованост?“

Ще чакамъ отговоритъ на г. министра на вътрешните работи и на г. министра на правосъдието и тогава ще се изкажа.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърът на вътрешните работи.

Министър И. Русевъ: Г. г. народни представители! Историята по разтурването на Мездренския общински съвет е следната. Административните власти са получили сведения, че въ дома на общинския съветник Георги Томов се намират оръжие и нелегални позиви и литература. Направен бил обиск; оръжието се намира, намиратъ се и позивитъ и нелегалната литература, вследствие на което Георги Томов, заедно съ Цветковъ — у когото също се намиратъ при обискъ 4—5 пушки и нелегални позиви — били отведени въ участъка, дето имъ съставятъ път. Къмъ 5½ ч. сѣкия денъ били освободени. Въ участъка Георги Томов е билъ заедно съ съседнина си

Георги Тодоровъ, учител-дружбащ, у когото също е било намърено оръжие. Поради туй обстоятелство, отъ боязнь за отговорността, която са имали, Георги Томов, заедно съ учителя Юрданъ Георгиевъ, отъ партията на г. Костурковъ, са отишли съ мездренския мирови съдия Рунтовъ въ писалището на д-ръ Шиндаровъ и тамъ, по молбата на Георги Томов, г. Юрданъ Христовъ, широкъ социалист, е написалъ заявлението му за подаване оставка. Свидетели на това са били, както казахъ, Юрданъ Георгиевъ и дружбащътъ Георги Тодоровъ, а този, който е написалъ заявлението за оставката, е широкъ социалист. Както виждате, нѣмамо в нито единъ спорности. Когато се яви оплакването въ в. „Епоха“, окръжниятъ управител е помолитъ прокурора при Врачанския окръженъ съдъ да се намъри и той самъ е направилъ разпитъ, който потвърждава това, което азъ сега излагамъ.

Широкитъ социалисти се оплакватъ, че Мездренскиятъ общински съвет е билъ разтуренъ нарочно. Въ Мездренския общински съвет е имало общински съветници, уличени въ злоупотребление. Така напр., нѣкой си общински съветникъ Петко Баденски чрезъ трето лице се оказалъ фактически предприемачъ на индустрията на Мездренската община — нѣщо, което се запрещана отъ закона за селскитъ общини. Съшиятъ Петко Баденски е широкъ социалист. На него са правени били и незаконни отстъпки: улицата, която минавала презъ двора му, е била стѣснена отъ 16 на 12 м. На другъ единъ общински съветникъ, Тошо Ганевъ, също широкъ социалист, човѣкъ съ голѣмо състояние, му е било отпуснато общинско мѣсто незаконно и съвършено произволно. Мѣстото на кланицата е било отпуснато на общинския съветникъ Петко Баденски, широкъ социалист, безъ никакво решение на общинския съвет. Поради всичкитъ тия злоупотребления на нѣкои общински съветници, е била направена ревизия. Тая ревизия е въ рѣцетъ на прокурора и лицата са дадени подъ съдъ. Другитъ общински съветници, за да не сподѣлятъ тая отговорност, сами са си подали оставките и вследствие на това общинскиятъ съвет е билъ разтуренъ. Ако г. г. широкитъ социалисти, общински съветници тамъ, не бѣха уличени въ злоупотребление съ общински имоти, общинскиятъ съветъ въ Мездра не щѣше да бѣде разтуренъ.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърът на правосъдието.

Министър Ц. Бобошевски: По това питане азъ ще отговоря въ следующето заседание, понеже сведенията не са въ мене — не знаехъ, че въ този моментъ народниятъ представител г. Лулчевъ ще развие своето питане и заради това не донесохъ съ себе си документитъ.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Коста Лулчевъ, за да отговори, дали е доволенъ отъ отговора на г. министра на вътрешните работи.

Н. Лулчевъ (с. д.): Г. г. народни представители! На отговора на г. министра на вътрешните работи май нѣма какво да се отговори. Той твърди, че общинскиятъ съветъ въ Мездра е билъ разтуренъ заради това, защото тамъ общинскиятъ съветници, широки социалисти, били уличени въ това, че са имъ правени отстъпки. Ще прочава г. министърът на вътрешните работи! Ако нѣкой широкъ социалист, общински съветникъ въ Мездра, се е провинилъ въ нѣщо, за това има законъ, има съдилища, има прокурори, които ще си кажатъ думата. Но когато единъ министъръ поддържа тукъ, че само защото са били правени отстъпки на нѣкои общински съветници, само защото нѣкой отъ тѣхъ са се ползували отъ общински имоти, за това общинскиятъ съветъ въ Мездра е билъ разтуренъ, нека знае, че съ това си твърдение не може да ни убеди.

Колкото до твърдението на г. министра, че въ дома на общинския съветникъ Георги Томовъ са намърени нелегални позиви, 4—5 пушки, оръжия и пр., г. министърът, ако се заинтересува, ще намъри, че въ врачанския паркъ има заявление отъ Георги Томовъ, въ което той обявява какъ е станала тази работа съ намирането на нелегалнитъ позиви и оръжието въ неговия домъ. Това е една курднсана афера отъ органитъ на полицейската властъ въ Мездра: тия позиви са оставени въ дома на Георги Томовъ отъ полицейскиятъ органи. Това го знае не само Георги Томовъ, но и общинскиятъ съветникъ, знае го нѣлото село и цѣлата околност. Георги Томовъ е човѣкъ,

който никога не си е служилъ съ нелегални позиви и оръжии. Колкото за 4—5 пушки, такива не сж намърени въ дома на Георги Томовъ, а е намърена само една пушка въ една купа, поставена тоже отъ полицейскитѣ органи. Смѣя да твърдя това, защото то е общоизвестно тамъ. Съ тия си действия полицейската властъ е искала да уличи Георги Томовъ като нелегаленъ и като такъвъ, у когото се намира оръжие и нелегални позиви, за да вземе това като претекстъ да го арестува. Но ако у Георги Томовъ е намърено оръжие и позиви и вследствие на това той е задържанъ, защо е освободенъ веднага следъ подписание заявлението за оставка?

Н. Славовъ (с. д.): И защо нѣма дѣло срещу него?

Н. Лулчевъ (с. д.): Всичко това иде да ни убеди, че полицията на г. министра на вътрешнитѣ работи въ Мездра е била много ревностна, употребила е всичкитѣ си сили въ действие, за да може да разтури Мездренския общински съветъ.

Моето питане имаше значение да предотврати тия работи, но следъ подаване на питането и следъ разтурянето на общинския съветъ тамъ се произведоха избори, общински съветници наново се избраха и полицията на г. министра е вече мирна.

Отъ отговора на г. министра не съмъ доволенъ и смѣтамъ, че той не е изпълнилъ длъжността си като върховенъ ръководителъ на административната и полицейска властъ, защото неговата администрация въ Врачанския окръгъ и въ други нѣкои окръзи и околии продължава по този пътъ да насажда общинско самоуправление. Предъ нашитѣ очи е с. Горна-бана, отъ където има хиляди оплаквания. Тамъ, г-да, три пъти се произвеждаха избори и съветниците постоянно се разкарватъ, за да си подаватъ „доброволно“ оставкитѣ. Такива „доброволни“ оставки знаемъ какъ ставатъ. Но съ това, г. министре, общинско самоуправление нѣма да се създаде и нѣма да го има.

И. Симеоновъ (д.): Никога министъръ тъй майсторски не е отговорилъ на питане!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г. Симеоновъ!

П. Миновъ (з): Г. председателю! Отправилъ съмъ две питаня: едното е отъ 28 ноември м. г., а другото отъ 12 февруарий г. г. Понеже г. министърътъ е ималъ достатъчно време да събере данни по тия питаня, азъ моля председателството да го покани да отговори.

Д. Казасовъ (с. д.): Преди цѣлъ месецъ, г. председателю, отправихъ питане до г. министра на земледѣлието по въпроса за смѣната на управителния съветъ на Земледѣлската банка. Преди две недѣли Ви помолихъ да привлѣчете вниманието на г. министра на земледѣлието върху питането ми, да го помолите да ми отговори, но и до този моментъ отговоръ не получихъ. Моето питане се отнася до единъ въпросъ, по който г. министърътъ на земледѣлието е освѣтленъ и освободенъ отъ обязаността да прави каквито и да било справки, защото то визира единъ неговъ актъ. И азъ смѣтамъ, че той не може съ нищо да оправдае досегашното отклонение да отговори на това питане — едно право на депутата да упражнява този елементаренъ парламентаренъ контролъ, който правилникътъ му дава.

Н. Славовъ (с. д.): Следъ като бжде смѣненъ управителниятъ съветъ, тогава ще отговори г. министърътъ!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Казасовъ! Преди 1—2 седмици бюрото настоя предъ г. министра да отговори. Още сжция денъ писахъ на г. министра.

Х. Христовъ (с. д.): И какво Ви отговори той?

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Той отсъствуваше. Въ всеки случай, азъ изпълнихъ длъжността си.

Н. Пастуховъ (с. д.): Тогава азъ бихъ предложилъ, Народното събрание да упълномощи бюрото да задѣлжи министра да даде отговоръ утре, защото иначе е скандалъ. (Възражения отъ стовориститѣ)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г. Пастуховъ!

Пристъпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за администрацията и полицията.

Понеже г. докладчикътъ го нѣма, ще минемъ къмъ втора точка отъ дневния редъ: второ четене законопроекта за подпомагане пострадалиятъ отъ войнитѣ — продължителните разискванията.

Моля г. докладчика да продължи доклада.

Н. Пастуховъ (с. д.): Моля, г. председателю, скандалъ ли искате?

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Пастуховъ! Не можете да искате повече отъ председателството.

Н. Пастуховъ (с. д.): Това не е актъ на управление, а е една компетенция на Народното събрание. Азъ правя предложение да бжде задѣлженъ г. министърътъ да даде отговоръ утре, защото уволненията и назначенията на управителния съветъ на Земледѣлската банка ставатъ отъ Народното събрание.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Председателството не може повече да направи. Азъ съобщихъ на г. министра.

Н. Пастуховъ (с. д.): Народното събрание може. Какво е това?

Н. Славовъ (с. д.): Тогава обявете, че Парламентътъ не е парламентъ, а е воененъ конвентъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г. Славовъ, недейте смущава работата на Събранието. Вие казахте каквото имаше да кажете. Стига вече!

Н. Пастуховъ (с. д.): Събранието трѣбва да знае, защо е уволненъ управителниятъ съветъ при Земледѣлската банка, което по закона трѣбва да стане отъ Народното събрание. Единъ министъръ, който е дошълъ вчера на министерското мѣсто, не може съ дезертиране да върши произволни актове и да постави Събранието предъ свършени факти. (Ръкоплѣскания отъ социалдемократитѣ) Той трѣбва да отговори или да отиде да си чете лекциитѣ. Това е Народно събрание, и азъ предлагамъ да го задѣлжите утре да отговори. Г. Влайковъ сжщо е отправилъ питане. Какви сж тия безобразия? Болшинството се е занимало съ този въпросъ и не го е разрешило. И вие ли ще поддържате практиката на Стамболийски да свеждате държавното управление до домашна работа?

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Нѣмате думата, г. Пастуховъ!

Н. Пастуховъ (с. д.): Азъ желая да се изкажатъ всички.

Н. Мушановъ (д): Искамъ думата.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Нѣмате думата.

Н. Мушановъ (д): Защо?

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г-да! Г. докладчикътъ е на трибуната, недейте му бърка да докладва.

Н. Мушановъ (д): Азъ не бъркамъ. Веднажъ въ два месеца поискахъ думата. Когато се иска да се постави на дневенъ редъ едно питане, понеже досега на него не е отговорено, Парламентътъ има право да повдигне въпроса и да вземе воцъ да задѣлжи г. министра да отговори. Г. министърътъ не стои по-горе отъ Парламента.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля! Недейте иска отъ председателството това.

Н. Славовъ (с. д.): Гласувайте предложението.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Недейте нарушава реда.

Н. Лулчевъ (с. д.): Дайте на гласуване предложението и нека Камарата го отхвърли.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Не мога да предлагамъ на гласуване такова предложение — има правилникъ.

К. Лулчевъ (с. д): Вѣко предложение се поставя на гласуване — това казва правилникътъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Разглежда се законопроектътъ за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ. Недейте бърка на г. докладчика.

К. Лулчевъ (с. д): Поставете предложението на гласуване.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Вие знаете, че такова предложение не може да се поставя на гласуване, защото това не е интерпелация. Нѣмаме никаква интерпелация на дневен редъ. Тежко и горко на вашия парламентаризъмъ, ако бждете на това мѣсто! (Сочи председателското мѣсто)

Н. Мушановъ (д): Недейте оскъблява хората!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Вие знаете, че дневен редъ може да бжде гласуванъ само при интерпелация и азъ съжалявамъ, че отъ Васъ слушамъ такива ереси.

Х. Христовъ (с. д): Въпросътъ е да се постави на дневен редъ питането.

И. Руневски (с. д): Преди малко за анкетата защо гласувахте? Отговорете, бѣше ли поставена на дневен редъ?

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля, г. Руневски, седнете си на мѣстото, недейте пречи на г. докладчика да докладва!

К. Лулчевъ (с. д): Предложението за анкетата не бѣше вписано въ дневния редъ и вие го поставихте на гласуване. Поставете и това на гласуване и ако Народното събрание го отхвърли, нека го отхвърли, но вие сте длъжни да го поставите на гласуване.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Не може. Такъв парламентаризъмъ нѣма. Моля, оставете г. докладчика свободно да докладва.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Г. председателю! Искамъ думатъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Разглежда се законопроектътъ за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ. Този законопроектъ е по-важенъ отъ Вашата дума, г. Чешмеджиевъ. Моля, недейте бърка на г. докладчика.

К. Лулчевъ (с. д): Какво говорите? Вие сте длъжни да поставите предложението на гласуване.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Подайте интерпелация да се разисква тукъ и да бламираме министра.

К. Лулчевъ (с. д): Единъ председател на Камарата не може да действува така. Вие се проносите.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Думитѣ на г. Лулчевъ не могатъ да засегнатъ председателството. Моля г. докладчика да докладва.

Докладчикъ С. Василевъ (д. ст): (Отъ трибуната) Г. народни представители! Вчера къмъ края на заседанието почнахме да разглеждаме на второ четене законопроекта за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ. Въ късото време имахме възможностъ да приемемъ първия и втория членъ. Прочете се и третия членъ, но по нѣкои пунктове отъ него известни народни представители направиха предложения. Такова предложение направи и г. Мирски относително пунктъ **к** отъ подотдѣла за инвалидитѣ. Въ тоя пунктъ се говори за безплатното пътуване на инвалидитѣ. По този въпросъ взема думата и председателътъ на комисията по Министерството на желѣзницитѣ, г. Коста Николовъ. Съгласихме се днесъ предъ обѣдъ този въпросъ да се уясни въ комисията по Министерството на желѣзницитѣ, да се изнесе наново тукъ, а следъ туй Народното събрание да приеме или да отхвърли пункта. Азъ моля г. председателя на комисията по Министерството на желѣзницитѣ да каже какво е решила комисията тази сутринъ, за да може покататъкъ да се работи.

Ще прочета пункта. Въ пунктъ **к** е казано: (Чете) „Безплатно пътуване по държавнитѣ желѣзници и па-

раходи, както на инвалидитѣ, така и придружителитѣ имъ, ако първитѣ сѫ неспособни да пътуватъ сами, когато отиватъ на пъкуване въ държавни болници, санаториуми, бани и въ Инвалидния домъ, а също и за периодическо освидетелствование предъ инвалиднитѣ комисии“.

По този пунктъ г. Мирски бѣше направилъ предложението.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Мирски предлага, следъ текста на буква **к** да се прибавятъ думитѣ: „а въ всички други случаи съ 50% намаление“.

Г. Николовъ! Искате ли думата?

К. Николовъ (д. ст): Тази заранъ комисията не взема никакво решение. Може да мине и въ настоящия законопроектъ.

Докладчикъ С. Василевъ (д. ст): Г-да! Нека да дамъ едно малко обяснение. Текстътъ на буква **к** го взехме отъ законопроектъ по Министерството на желѣзницитѣ, който урегулира безплатнитѣ и съ намалени цени пътувания. Вземахме го текстуално тѣй, както е. Искамъ да кажа, че има съгласие между този законопроектъ и законопроектъ по Министерството на желѣзницитѣ. Тукъ наистина не е казано „а въ всички други случаи съ 50% намаление“. Ония г-да, които бѣха въ комисията, знайтъ съображенията, по които комисията не възприе такова становище — защото често пъти се е случвало известни инвалиди да пътуватъ, да кажемъ, отъ Видинъ до Бургасъ и да пътуватъ не за пъкуване, а по свои частни работи. Комисията възприе да има едно ограничение въ това отношение — да пътуватъ съ 50% намаление само тсгава, когато действително отиватъ за пъкуване или въ Инвалидния домъ, но ако пътуватъ по частни работи, комисията не се съгласи да имъ се прави намаление.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Александъръ Пиронковъ.

А. Пиронковъ (д. ст): Г. г. народни представители! Въпросътъ за безплатното пътуване, или пътуване съ намалени цени досега се уреждаше съ различни закони. Сега, както ви е известно, г. министърътъ на желѣзницитѣ е внесълъ законопроектъ, въ който сѫ предвидени всички случаи за безплатно пътуване или за пътуване съ намалени цени по българскитѣ държавни желѣзници. Този законопроектъ се прие по принципъ и сега е въ комисията. Когато Камарата приеме единъ законопроектъ по принципъ и реши да се изпрати той въ комисията, съ това тя дава вече одобрение на начина, по който се разрешаватъ известни въпроси съ тоя законопроектъ. И когато внесениятъ отъ г. министра на желѣзницитѣ законопроектъ за безплатнитѣ и съ намалени цени превози по българскитѣ държавни желѣзници въ близко време ще стане законъ, нѣма смисълъ въ този моментъ да предвиждаме положения въ сега разглеждания законопроектъ, които ще намѣрятъ своето мѣсто въ първия законопроектъ. Въ тоя законопроектъ за безплатнитѣ и съ намалени цени превози по българскитѣ държавни желѣзници е казано изрично, че не само се отбѣняватъ всички досега съществуващи закони, които уреждатъ тази материя, но че за въ бждаще въ никой другъ законъ, освенъ въ този, не могатъ да се вписватъ постановления за безплатни или съ намалени цени пътувания и превози по държавнитѣ желѣзници. Ето защо всички, които желаятъ да предявятъ въ това направление известни искания, за да се позволи на известни категории лица да пътуватъ безплатно по българскитѣ държавни желѣзници, нѣма освенъ да дойдатъ въ комисията по Министерството на желѣзницитѣ, която не е привършила още работата си или, ако това не сторятъ, при второто четене на законопроекта, въ пленума да направятъ съответнитѣ предложения. Сега, въ настоящия законопроектъ, да вмѣкваме това положение, мисля, че е съвсемъ безпредметно. То е предвидено въ другия законопроектъ, въ който ще могатъ да се внесатъ и всички положения, които не сѫ предвидени и които могатъ да се предложатъ — разбира се, ако се приематъ отъ народното представителство. Азъ намирамъ, че, ако се направятъ сега предложения въ това направление, Народното събрание не бива да ги приема.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Петко Стояновъ.

П. Стояновъ (р): Г. председателю! Азъ бихъ молилъ г. докладчика да ми каже дали вчера е прочелъ цѣлия чл. 3, защото азъ разбрахъ, че вчера сте се спрѣли до точка н — за безплатното пътуване на инвалидитѣ по държавнитѣ желѣзници.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Имаше едно предложение отъ г. Мирски.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Вчера се докладва цѣлиятъ текстъ на чл. 3.

П. Стояновъ (р): Значи може да се говори по цѣлия чл. 3.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Да. Имате думата.

П. Стояновъ (р): (Отъ трибуната) Почитаеми г. г. народни представители! Въпросътъ, съ който е сезирано народното представителство, е извънредно деликатенъ. Същевременно, обаче, той има и много страни. Самиятъ фактъ, че народното представителство е сезирано съ единъ законопроектъ отъ г. министра на войната за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ и отъ г. министра на вътрешнитѣ работи — съ другъ законопроектъ за благотворителността, показва, че изпълнителната властъ, че управлението иска да постави начало на едно здраво законодателство, или, най-малко, чувствува необходимостта отъ уреждането на тази материя, която засѣга въпроса за подпомагане, първо, нещастницитѣ отъ войнитѣ, посредствено или непосредствено отъ войнитѣ останали такива, и, второ, онѣзи, които общитѣ социални условия сж поставили въ положение на безпомощностъ, по отношение на които също трѣбва да бъдатъ взети грижи отъ властта. По тия два законопроекта дебати по принципъ досега не сж станали. И понеже единиятъ законопроектъ е по ведомството на Министерството на войната, а другиятъ законопроектъ — законопроектътъ за благотворителността — е по ведомството на Министерството на вътрешнитѣ работи и Народното събрание не е взело решение, щото тѣзи два законопроекта да бъдатъ обсъдени съвмѣстно отъ съответнитѣ парламентарни комисии по тѣзи две министерства, азъ вземамъ думата да обърна вниманието ви, г. г. народни представители, върху следното.

Тѣзи два законопроекта иматъ нѣщо извънредно много общо помежду си. Защото тѣзи, които сж обектъ на грижи отъ страна на законопроекта за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ, може да се окажатъ твърде често въ положение на пуждащи се, за които пѣтъ общинскитѣ и окръжни съвети — ведомства на Министерството на вътрешнитѣ работи — респективно и самата централна властъ трѣбва да поематъ по-нататкъ задължения. Понеже въ материята, която третира тѣзи два законопроекта, има много нѣщо общо, то азъ смѣтамъ, че би било по-добре, ако се изработѣше единъ законопроектъ, който можеше да се състои отъ два отдѣла: единиятъ да третира материята за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ, а другиятъ — въобще материята за помощта на беднитѣ, на сирацитѣ. По моето разбиране необходимо е въ всичко това да има една директива.

Отъ друга страна въ преходнитѣ наредби, както на единия, така и на другия законопроектъ, не е уреденъ и другъ единъ въпросъ, за който българското общество, въ лицето на българската държава, на окръжнитѣ и общински съвети, а така също и на частната пожертвувателностъ, вече отъ дълго време плаща своята данъ. Това е въпросътъ за фонда за подпомагане сирацитѣ отъ войнитѣ, който фондъ съществува полуавтономно, полунезависимо, и се управлява отъ единъ съветъ, начело на който стои министъръ-председателъ, подпредседателъ е министърътъ на вътрешнитѣ работи, ако се не лъжа, и при който всички ведомства иматъ свои представители. Този фондъ, който миналата година разполагаше съ единъ бюджетъ отъ около 82 милиона лева, а специално средствата на централното управление достигаха 34 милиона лева годишенъ бюджетъ, е издържалъ непосредствено около 2 хиляди сираци, давалъ е помощъ на около 6 хиляди сираци, настанени въ различни частни, роднински семейства, и на около 1.000 други сираци е помагалъ съ месечни стипендии, г. е. около 8 хиляди сираци сж обектъ на неговитѣ грижи. А трѣбва да се знае, почитаеми г. г. народни представители, че

отъ войнитѣ ние имаме приблизително около 254 хиляди сираци, отъ които 19 хиляди сж кръгли сираци. Тѣзи 254 хиляди сираци, специално 19-тѣ хиляди отъ тѣхъ, които сж кръгли сираци, сж обектъ на тия грижи, които министърътъ на войната иска да поеме съ този законопроектъ. Какво е отношението на тая нова служба, която се създава, къмъ този фондъ съ такъвъ единъ огроменъ бюджетъ, за който иждивяватъ окръжнитѣ съвети и общинитѣ и който има свой правилникъ, утвърденъ съ указъ и напечатанъ въ новата му редакция въ „Държавенъ вестникъ“ отъ 27 декември 1924 г.? Ще остане ли той да съществува и занапредъ съвършено самостоятелно? Това отъ текстоветѣ на законопроекта не се вижда абсолютно никакъ.

Министъръ И. Вълковъ: Вижда се по-нататкъ въ глава III.

П. Стояновъ (р): Азъ четохъ и глава III. Събира се фондъ. Какъ ще става поемането на тѣзи учреждения, които до сега е създавалъ този фондъ, какъ ще става уреждането на неговитѣ материялни работи — за това азъ не виждамъ абсолютно никакви нареждания. Искамъ да кажа, че въ това отношение би трѣбвало да се има предъ видъ и докладътъ на парламентарната контролна комисия за държавнитѣ дългове, която въ свой докладъ на стр. 15 се занимава най-обстоятелно съ този въпросъ и показва кои сж собствено най-рационалнитѣ — поне отъ опита, който досега е придобитъ отъ този фондъ — насоки на тази помощъ, която трѣбва да бъде дадена. И въ това отношение азъ, като излагамъ всичкитѣ тѣзи обстоятелства, моля дветѣ комисии да обсъдятъ съвмѣстно обстоятелствено тѣзи два законопроекта и да определятъ окончателно съдбата на този фондъ съ такъвъ единъ огроменъ бюджетъ. Споредъ последнитѣ сведения, които имамъ азъ като членъ на тая парламентарна контролна комисия при управлението на държавнитѣ дългове, ревизията на този фондъ, разполагашъ съ такива грамадни средства, която е извършена и привършена окончателно, е показала единъ дефицитъ или неоправдани около 10 милиона лева. Всичкогѣ това трѣбва да бъде приведено въ известностъ. И азъ смѣтамъ, че само тогава ще може да се опредѣли тази система, която ще се практикува занапредъ, въ какво отношение се намира съ системата, която фондътъ досега е създавалъ. Азъ смѣтамъ, че въ това отношение фондътъ е направилъ доста много, въпреки всички грѣшки, които сж допуснати досега, и поукитѣ, които той е далъ, трѣбва да бъдатъ взети въ предъ видъ. Това не виждамъ да е споменато въ глава III.

Смѣтамъ, че въпросътъ не е достатъчно изчерпанъ и поради това счетохъ за свой дългъ, като членъ на тази комисия, да направя този докладъ съ тѣзи малки данни, които досега имаме.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. докладчикътъ, за да даде нѣкои обяснения.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Идеята на г. Петко Стояновъ — да може да се обедини подъ едно общо ръководство благотворителността въ нашата страна, безразлично отдежде е дошло нещастieto на пострадалитѣ — е добра. Но това нѣщо едва ли би могло да стане. Пострадалитѣ отъ войнитѣ вече достатъчно сж изстрадали и трѣбва по възможностъ въ по-скоро време да имъ се даде съответната помощъ. Настоящиятъ законопроектъ има по-тѣсна задача и целъ — да подпомогне само пострадалитѣ отъ войнитѣ. Какъ е изразена тази помощъ сега-засега? Сега-засега имаме следнитѣ фондове: имаме напр. фондъ „Св. Врачъ“, основанъ презъ войната съ специаленъ законъ, паритѣ на който сж събирани отъ изнасяния тютюнъ. Имаме фондъ — той съществува като самостоятелно нѣщо — при Вътрешното министерство, основанъ въ 1921 г., където паритѣ се събиратъ чрезъ комитети и т. н. и всичко е събрано около 1½ милиона лева. Следъ това хората отъ Вътрешното министерство или собствено отъ този фондъ сж се убедили, че самопомощта между нашего гражданство още стои на ниско развитие и тѣ, тѣй да се каже, сж оставили въ една мъртва точка този фондъ. Освенъ туй, имаме фондъ за сирацитѣ отъ войнитѣ. Той пакъ самъ по себе си развива една отъ най-широкитѣ деятельности, напр. издържа 1.200 сираци въ 12 окръжни и въ 5 околийски сиропиталища. Освенъ това, има две сиропиталища, издържани напълно отъ този фондъ, за-

щото окръжният и околийският сиропиталища, освен че получават средства от фонда за сираците, същевременно получават средства и от самите окръжн или околии, където сж открити. Тъзи две сиропиталища, издържани самостоятелно от фонда за сираците от войнитъ, имат по 350 деца. Плюс това този фондъ издържа и едно професионално училище „Евдокия и Надежда“, дето се възпитават 250 питомци. Следъ това има отпуснати стипендии досега близо на 10 хиляди сираци, учащи се въ професионални училища. Всичко това е отпуснато от фонда на сираците. Плюс това, има около 5 хиляди сираци, които сж раздадени въ частни къщи и се издържат от частнитъ стопани и от самото сиропиталище. Презъ 1922 г. се основа новъ фондъ при Министерството на финанситъ — фондъ за подпомагане на инвалидитъ, а не на сираците. Този фондъ, може да се каже, има и най-големитъ средства, защото тамъ отиватъ паритъ от гербовитъ марки, от пощенскитъ марки, плюс това и известни проценти от данъка върху дохода и т. н.

Виждате, г-да, че държавата, както казахъ и вчера, е имала желанието да помогне на пострадалитъ от войнитъ, но че тази нейна воля е пръсната на много отдълни пунктове, на много отдълни точки и не дава положителни резултати, такива, каквито обществото, или пъкъ самата държава очаква да се дадатъ.

Ето защо Военното министерство, не толкова по собствено желание, но по желанието на самитъ инвалиди, си създава този трудъ. Инвалидитъ, сираците и вдовицитъ сж единодушни въ това отношение. Тъ искатъ тѣхната съдба да бжде дадена въ рѣцетъ на Военното министерство, тъй като иматъ едно довърне къмъ това министерство и считатъ, че тамъ действително ще могатъ да се събератъ повече суми.

И нека, г-да, погледнемъ на самата действителностъ. Азъ напр. си рисувамъ картината така: дава се едно нареждане отъ Военното министерство, или отъ самия фондъ, до всичкитъ гарнизони въ България, въ единъ опредѣленъ денъ, по единъ тържественъ случай, да се дадатъ било концерти, било танцуващи вечеринки, било театри, или пъкъ войнишки игри въ полза на този образуванъ фондъ — вие знаете, че нашето общество е несравнено по-благоклонно да дава своята лепта, когато войсковитъ части организиратъ тази благотворителностъ. Следователно, инвалидитъ сж имали здравни и солидни съображения, за да поискатъ този фондъ да отиде подъ ведомството на Военното министерство. Ако възприемемъ сега идеята на г. Петко Стояновъ да обединимъ тѣзи два законопроекта, отъ които единиятъ — този по Министерството на вътрешнитъ работи за благотворителността — още не е почналъ да се разглежда, съгласете се, г-да, че ние съ това ще отложимъ въпроса и плюсъ това нѣма да му дадемъ и правилно разрешение. Азъ мисля, че ставамъ тълкувателъ и на разбиранята на комисията, защото и тамъ така се изказаха: този фондъ да си остане като самостоятеленъ и при това да остане къмъ Министерството на войната.

Дълженъ бѣхъ да дамъ тѣзи обяснения, следъ като се повдигна отъ г. Петко Стояновъ този въпросъ и се лансира, туку предъ Народното събрание една нова идея.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Минчо Дилановъ.

М. Дилановъ (з): Г. г. народни представители! Преди всичко две думи по конкретния въпросъ — даване привилегия на инвалидитъ и сираците, съгласно една отъ алинеитъ на чл. 3, за безплатното пътуване по желѣзницитъ. Нѣкои отъ г. г. народнитъ представители изказаха мнение този въпросъ да остане, за да бжде разрешенъ при разглеждането на второ четене респективния законопроектъ за превозитъ съ намалени такси, внесенъ отъ г. министра на желѣзницитъ. Азъ съмъ на противното мнение, тъй като не знаемъ дали въ скоро време този законопроектъ ще бжде разглежданъ на второ четене, а пъкъ не би трѣбвало да отлагаме разрешението на единъ въпросъ, който много отдавна трѣбваше да бжде разрешенъ, още повече, че е желателно въ този законъ за пострадалитъ отъ войната да се събератъ всички ония привилегии, било общи, било изключителни, които ще се дадатъ на тия хора въ замѣна на онѣзи колосални загуби, които тѣ претърпѣха презъ време на войната. Мисля, че нѣма никакви мотиви да искаме отлагането на този въпросъ, за да се разреши при разглеждането на законопроекта за превозитъ съ намалени такси по желѣзницитъ. Неговото разрешение трѣбва да бжде туку

и менъ ми се струва, че комисията е дала единъ текстъ, който действително отговаря на нуждитъ на тѣзи хора.

Сега по втория въпросъ — общия въпросъ за дѣлото на пострадалитъ отъ войнитъ. Г. г. народни представители! Този въпросъ датира на сцената на Народното събрание много отдавна. Още презъ 1921 г. министърътъ на финанситъ г. Турлаковъ внесе единъ законопроектъ за изключителнитъ привилегии на пострадалитъ презъ време на войната, като искаше на тѣзи хора да се дадатъ изключителни права на търговия съ тютюнъ, съ пощенски марки, съ гербови марки и други нѣкои артикули и по този начинъ да се подпомогне поминѣтъ на тѣзи хора, да не бждатъ тѣ, тъй да се каже, тежестъ само на държавната и на личната благотворителностъ, ами да могатъ до известна степенъ, особено ония отъ тѣхъ, които сж годни за нѣкакъвъ трудъ, да гарантиратъ своя поминѣтъ чрезъ едно свободно занятие. Въ последствие Военното министерство въ лицето на своитъ първи хора повдигна въпроса, че дѣлото на инвалидитъ трѣбва да бжде въ рѣцетъ на ония хора, които най-добре познаватъ болкитъ на тѣзи нещастни хора, именно въ рѣцетъ на тѣхнитъ бойни другари, останали живи и здрави днесъ, като фактори въ управлението. И тогава Министерството на войната приготви единъ законопроектъ, който бѣше внесенъ отъ министъръ Томовъ, текстътъ на който е подобенъ на този, който внесе сега генералъ Вълковъ. Тогава отново изгълна той въпросъ, който днесъ г. Петко Стояновъ повдига, а именно не може ли тѣзи два закона да се обединятъ — още по вече, че и Райко Даскаловъ предлагаше тоже единъ трети законопроектъ, който не се внесе — и да се дойде до единъ общъ законъ за уреждането на този боленъ въпросъ. Назначи се тогава една комисия, въ която влизаше и генералъ Никифоровъ, представителъ на инвалидитъ. Тази комисия заседава и излѣзе съ едини добри предложения, но този въпросъ остана неразрешенъ тогава. Отъ тогава минаха толкова години и този въпросъ едва днесъ се слага за разглеждане. Струва ми се, че ще събъркаме, ако почнемъ отново да отлагаме този въпросъ, за да го съгласуваме съ въпроса за общата благотворителностъ, който г. министърътъ на вътрешнитъ работи иска да се уреди съ внесения отъ него законопроектъ. Азъ мисля, че този въпросъ, веднажъ сложенъ за разрешение сега, трѣбва да се разреши.

Но азъ ще повдигна другъ единъ въпросъ, който и г. Петко Стояновъ засегна — въпроса за фонда на сираците отъ войната. Г. г. народни представители! Споредъ чл. чл. 10 и 12 на този законопроектъ, всичкитъ фондове, които въ този моментъ съществуватъ относително уредбата на положението на пострадалитъ отъ войнитъ, отъ различенъ видъ и полъ, се вливатъ въ общия фондъ при Военното министерство, който се учредява чрезъ този законъ. Азъ нѣмамъ нищо противъ, всичкитъ други фондове да се влетъ въ този фондъ, но бихъ молилъ народното представителство, да се съгласи да направи едно отклонение за фонда на сираците отъ войната, който съществува до този моментъ, понеже е развилъ една широка инициатива въ окръжията и въ нѣкои околии, дето има свои приюти, обзаведени доста добре, създали си е въобще трудъ да вербува средства, за да може да поеме въ този моментъ грижата за издържането на 3.000 сираци, издържката на които надминава 60—70 милиона лева. Мотивитъ за туй сж следнитъ: ако ние влѣмъ този фондъ въ общия фондъ къмъ Министерството на войната, учреденъ чрезъ този законъ, ние ще сплѣнемъ до известна степенъ дейността на това министерство, голѣмата грижа на което, споредъ мене, е да насочи своето внимание въ момента не толкова върху сираците, за които вече имаме пласирани известни грижи отъ самото общество, отъ частната инициатива, а да насочи своето внимание главно върху инвалидитъ отъ войнитъ, които изнемогватъ подъ ужаситъ на днешния животъ, на скѣпотията и пр. Държавата, ако иска да вземе грижата и за тѣзи сираци, ще подобе апетити, чѣха на частната пожертвувателностъ. Обикновено частниятъ гражданинъ казва: когато държавата се ангажира съ нѣкое дѣло, то значи, че тя е длъжна да намѣри всичкитъ ресурси и да организира дѣлата издържка на това дѣло. По тоя начинъ нѣкакъ си ще се поохлади интереса къмъ тая благотворителностъ, която е развита отъ частнитъ комитети, особено въ Русе, Варна, па и на много други мѣста.

За да не стане туй, азъ бихъ молилъ народното представителство да се съгласи, щото фондътъ за сираците да остане автономенъ, макаръ че може да мине пагъ подъ ведомството на Министерството на войната, което да го

контролира, защото, както казахъ, тоя фондъ е далъ до-сега само добри и положителни резултати. А Министерството на войната чрезъ този съветъ, който ще изразходва сумитъ на този фондъ и който ще събира приходитъ за него, да насочи своето внимание главно върху инвалидитъ и вдовицитъ отъ войната. Държавата до този моментъ е давала по 1.000.000 л., а сега дава 5.000.000 л. за сирацитъ, а, както ви казахъ, частната пожертвувателностъ е давала 10 пкти повече. За да не намаляваме тая частна пожертвувателностъ, би трѣбвало да поставимъ този институтъ на малко по-автономни начала. И днесъ, когато вие, г. г. народни представители отъ болшинството, искате да ни убедите въ рационалността въобще на идеята за автономното стопанство, не би трѣбвало да посѣгате върху принципа на автономността въ благотворителното дѣло по отношение на сирацитъ.

Мисля, че тѣмо сега е удобенъ моментътъ, когато се разглежда законопроектътъ на второ четене, да се обсъди и въпросътъ за създаване изключителни привилегии на инвалидитъ и вдовицитъ отъ войнитъ. За тая целъ ние имаме, както ви казахъ, законъ отъ 1921 г. Въ него има предвидени маса такива привилегии. Време е, ако се съгласи за това народното представителство, да включимъ тукъ съ съгласието и на министра на финанситъ и тая привилегия: въ бъдеще да се даде право изключително само на инвалидитъ за управление известенъ родъ търговия, която за тѣхъ е много изгодна и много лека. Срещу Военния клубъ, напримеръ, има една будка, където една вдовица отъ войната, самата тя инвалидка, изкарва своята прехрана и тая на своитъ деца, чрезъ продаване на тютюнъ и вестници. Редомъ съ нейната, има и други будки на съвсемъ здрави хора, които, ми се струва, биха могли да пласиратъ своя трудъ другадѣ, за да изкарватъ своя поминъкъ. Така, ако дадемъ такива изключителни привилегии на инвалидитъ за София и за другитъ голѣми градове — защото следъ войната инвалидитъ се прибрана въ градоветъ, тѣй като въ селата не могатъ да просъществуваатъ — ще направимъ едно голѣмо благодеяние на тия хора и до голѣма степенъ ще облекчимъ положението на Финансовото министерство, което се заема въ този моментъ съ разрешенето на този голѣмъ въпросъ.

А. Сталийски (д. ср.): Вне смѣсватъ фонда съ приходитъ, които инвалидитъ лично ще иматъ. Тѣзи приходи не могатъ да влѣзатъ въ фонда, защото сж лични облаги.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Мирски.

Х. Мирски (д): Г. г. народни представители! Вчера имахъ случай да се изкажа по пѣкво отъ пунктотъ на чл. 3 и съмъ депозиралъ писмено своето предложение по пунктъ и въ отдѣла за инвалидитъ и по пунктъ ж въ отдѣла за сирацитъ и по пунктове б и г въ отдѣла за вдовицитъ и родителитъ. Ако днесъ взехъ думата, то е само да настоявамъ за първото ми предложение, направено въ вчерашното заседание — за безплатното пътуване на бедни инвалиди. Съображенията ми да се вмъкне въ настоящия законопроектъ това постановление сж следнитъ. Въ чл. 6 на внесенния отъ г. министра на желѣзницитъ законопроектъ за безплатенъ и съ намалени цени превозъ по държавнитъ желѣзници четемъ, че съ намалени цени по желѣзницитъ могатъ да пътуватъ само ония лица, за които е определено да пътуватъ съ такива цени въ правилника. Щомъ е въпросъ за създаване известни привилегии на инвалидитъ и щомъ тукъ изчерпателно се урежда този въпросъ, азъ мисля, че ще бжде умѣстно тукъ въ законопроекта да се вмъкнатъ подобни постановления, които трѣбва да се зачитатъ, а не да оставяме уреждането на този въпросъ на волята на единъ министъръ, който ще създава правилникъ за приложение на закона за безплатно и съ намалени цени пътуване по желѣзницитъ.

А. Сталийски (д. ср.): Въ закона ще го туримъ, не въ правилника.

Х. Мирски (д): И въ другъ случай бѣше пакъ така. — Въпросъ е дали законопроектътъ ще стане законъ, а когато днесъ се създава настоящиятъ законъ, нека се вмъкне това положение. Или ще се съгласите да премахнемъ съвършено пунктотъ, които уреждатъ въпроса за безплатното пътуване, или ако оставимъ такива пунктове, трѣбва да вмъкнемъ и това, което азъ искамъ.

Вземахъ думата за да подкрѣпя и друго едно свое предложение, което съмъ далъ писмено. То е, въ пунктъ а на отдѣла за сирацитъ да се премахнатъ думитъ: „изброени въ пунктъ 1 буква з отъ настоящия законъ“. Касае се за освобождаване сирацитъ отъ училищни такси въ учебнитъ заведения. Миналата година, когато се гласува законътъ за народното просвѣщение, въ чл. 324, ми се струва, се прокара положението, че се освобождаватъ отъ университетски такси децата на всички убити, умрѣли отъ болести и рани и на осакатѣлитъ отъ войната. Не може, следъ като въ миналата сѣ сесия Камарата е гласувала единъ законъ, съ който е дала известни привилегии на сирацитъ отъ войната — че се освобождаватъ отъ такси, когато следватъ въ Университета — днесъ, следъ толкова кратко време, сжщата Камара да промѣня решението си, да ограничи тая привилегия за освобождаване отъ такси само въ срѣднитъ учебни и висшитъ технически заведения, както е казано въ буква з на отдѣла за инвалидитъ. Ако тази редакция остане, изключва се освобождаването отъ университетска такса. За да нѣма никакво съмнение, трѣбва ясно и категорично да се каже въ закона: всички деца на инвалиди, деца на вдовици, останали сирачета, се освобождаватъ отъ учебни такси. Тѣй че достатъчно е да се каже: „Освобождаване отъ училищни такси въ учебни заведения“, като останалитъ думи се заличатъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Андрей Ляпчевъ.

А. Ляпчевъ (д. ср.): Азъ не мислѣхъ, че г. Стояновъ е смѣталъ, какво частната благотворителностъ трѣбва да замѣсти задължението на държавата сирѣмо ония, които сж пострадали отъ войнитъ поради участие въ тѣхъ на тѣхни родители или пъкъ поради личното тѣхно участие. Това не е благотворителностъ. Благотворителността има съвсемъ друго значение.

П. Стояновъ (р): Пардонъ! Азъ не съмъ казалъ, че пострадалиитъ сж предметъ на благотворителностъ; азъ казвамъ, че материалътъ на внесенитъ два законопроекта сж сродни и трѣбва да се координиратъ.

А. Ляпчевъ (д. ср.): Благотворителността започва, когато ние, привикнали да живѣемъ въ дадена страна и при дадена обстановка, като хора не можемъ да търпимъ подобнитъ намъ да бждатъ въ едно положение крайно мизерно и тя свършва тамъ, гдето ние можемъ да проявимъ споредъ силитъ си едно милосърдие сирѣмо тѣхъ. Това е благотворителността. Разбира се, въ случая задължението е налице, защото тия хора сж жертва на единъ дългъ; наложенъ имъ отъ организираното въ държавна общество. По тѣзи съображения ние не можемъ да смѣсваме тия две нѣща. Г. Стояновъ самъ каза, че не е ималъ това предъ видъ, обаче той добре стори, че припомни нѣкои нѣща.

Азъ взехъ думата по поводъ казаното отъ г. Мирски — да го помоля да не настоява, што въ този специаленъ законъ да се определѣ въ кои случаи инвалидитъ, сирацитъ и т. н. могатъ да пътуватъ безплатно по желѣзницитъ. Тукъ това ще стане само за случаитъ, съ които се занимава този законопроектъ. Кога сирацитъ и инвалидитъ могатъ да използватъ тая държавна помощ, тукъ много умѣстно е казано, като се нищо не се бърка специалния законъ за пътуване безплатно и съ намалени такси по държавнитъ желѣзници. Но, ако освенъ при случаитъ, когато инвалидитъ отиватъ въ болници и пр. и пр., както тукъ е изброено, тѣмъ се даде привилегия да пътуватъ съ намалени такси и въ други случаи, нѣма защо това да се поменава тукъ; то може, ако стане нужда, да се помене въ другия законъ. И тѣй текстътъ, който е предвиденъ тукъ, е на мѣсто предвиденъ. Той е изчерпателенъ; не бива нищо да го изхвърляме затуй, защото щѣлъ да дойде другъ законъ, който има съвсемъ друго предназначение, нито пъкъ трѣбва да го разширяваме, защото този законъ си има специална задача.

Взелъ веднажъ думата, понеже се каза, че сега ще се говори като по първо четене — нали така г. докладчикъ? — така каза г. Стояновъ, . . .

П. Стояновъ (р): Така бѣше решено, понеже законопроектътъ по принципъ не е обсъжданъ.

А. Ляпчевъ (д. ср.): . . . азъ повдигамъ единъ другъ въпросъ, на който може би ще се спра и после, при разглеждането на чл. 12. Той е следниятъ: всички тия сираци, които

ще бъдат взети от държавата и отглеждани в пансион и т. н., имат инвалидни пенсии. Тези инвалидни пенсии, по моите сведения, се получават от техните роднини или настойници дори днес, когато децата са иззети от техните ръце и са изключително в поддръжка от фонда. Този въпрос трябва да се уреди тъй, че към приходите на фонда да се прибавят и приходите, които идват от пенсията на ония, които са взети под грижата на тези фондове.

П. Стояновъ (р): Или пък да се образува специален фонд за тях.

А. Ляпчевъ (д. сг): Няма защо да се образува специален фонд.

П. Стояновъ (р): ... а не да се получават пенсията на сираците от роднините им.

А. Ляпчевъ (д. сг): Ползвамъ се от случая да изкажа едно пожелание по пунктъ а от отдела за сираците. Въ него се казва досежно сираците: „Отглеждане, възпитание и образование до пълнолетие по възможност в пансион“. Да се предполага, че държавата ще може да отгледа всички сираци, е неуметно, защото това е невъзможно. Но има способни деца измежду сираците, които заслужават особени грижи, не само защото са сираци, а и защото са способни. Тъ трябва да се отглеждат много сериозно, и то се огледъ на бъдещето на страната, а не се огледъ на миналото на техните родители. От тези много хиляди деца управлението може да направи подбор според техните достойнства и техните способности. Заслужава да се създаде едно специално училище съ пансионъ, добре уреденъ, образцовъ дори, където тези сираци да бъдат образовани според способностите им и то до най-висшето образование. Би се извършило едно добро дело, въ връзка съ подпомагане сираците, ако ние успеемъ да издигнемъ въ страната си, при широкия подбор, който можемъ да направимъ, такива способни деца, за което сега ни се представява случая. Надявамъ се, че въ това отношение ще се направи възможното, защото то е дългъ къмъ тяхъ съ огледъ не само на нещастното имъ, но е дългъ и къмъ бъдещето на страната, съ огледъ на създаване добри и способни нейни синове.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народният представител г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): Г. г. народни представители! Въпросътъ, повдигнатъ отъ г. Стояновъ, е въпросъ, който трябва да се обмисли. Азъ смѣтамъ, че той направи предложението, за да се изкажатъ мнения, възможно и полезно ли е тия две благотворителности да се съединятъ, да стане една координация. Мене ми се чини, че г. Стояновъ, ако по-сериозно вникне въ въпроса, ще се убеди, че е по-ползено да останатъ отделни. Обществената благотворителностъ е едно понятие широко. То може да обхваща действително и тия грижи, които държавата иска да нагласи специално за пострадали отъ войните. Благотворителността собствено е понятие ново, модерно въ държавите, които разбиратъ принципа на обществената солидарностъ като принципъ, който трябва да урежда отношенията на държавата съ гражданите. Защото милосърдието като морално качество никога не е отсъствувало у човѣка. Милосърдието, като религиозно понятие, е обгръщало винаги грижите къмъ слабия, немощния, неджгавия. Обществото въздига сега общественото загрижаване въ право, което всеки единъ слабъ, неджгавъ може да предави спрямо държавата, която е длъжна да се погрижи за него. Заради туй съ обществената благотворителностъ се занимава и законодателятъ. Тя не е оставена само на частната доброта или на милосърдието на всеки единъ човѣкъ отъ обществото. Но, г-да, има специална категория нещастия — тези отъ войната. Азъ съмъ за една широка загриженостъ отъ страна на държавата и съвременното общество къмъ всички неджгави, защото техните нещастия са предизвикани не отъ естественото различие между хората, а отъ обществения условия, въ които хората са поставени. Азъ приемамъ по принципъ, че държавата и обществото трябва да се грижатъ за тяхъ, защото за това те иматъ право по силата на факта, че всички живеемъ въ това общество и се ползваме отъ всички блага, които то създава. Въ грижите на обществената благотворителностъ влизатъ грижите за всички неджгави, често пакти такива по природа, а благотворителността, съ която се занимаваме сега, е за нещастници, създадени изключително по вина на общ-

ството. Кой е кривъ и кой е правъ за нещастното — това не интересува инвалида отъ войната. Той знае само това, че е нещастникъ вследствие войната. И да бѣше войната съ щастливъ изходъ, той пакъ ще да бѣде нещастенъ. Азъ не вѣрвамъ, че може да се намѣри човѣкъ, който би се опълчилъ противъ грижите на държавата спрямо тези хора. Въпросътъ е само какъ да бъдатъ регламентираны тези грижи.

Азъ вземахъ думата следъ г. Ляпчева, който повдигна единъ въпросъ много важенъ. Тъй като всички въпроси тукъ въ края на крайщата се свеждатъ къмъ материалната помощъ, която трябва да дадемъ на пострадали отъ войните, г. Ляпчевъ повдигна въпроса за инвалидните пенсии. Инвалидните пенсии иматъ за целъ да подпомогнатъ инвалидите. И мене ми се чини, че инициативата на министра на войната да се създаде новия законъ е вследствие на туй, че инвалидните пенсии, сами по себе си, не са достатъчни да подпомогнатъ нещастниците лично или техните наследници; заради това той иска да се създаде новъ законъ за подпомагане пострадали отъ войните извънъ техните пенсии. Смыслътъ на този законъ е именно този — тъй трябва да бѣде — защото ако законодателятъ мислѣше иначе, той трѣбваше да каже най-напредъ, че инвалидните пенсии се унищожаватъ и отъ новия фондъ, който се създава, комитетътъ вече, който ще се учреди — а не законодателя — ще даде инвалидни пенсии съобразно съ условията на живота на всеки единъ инвалидъ лично или на наследниците му. Това обаче не се прави. И азъ смѣтамъ, че действително по тая въпросъ Народното събрание ще трѣбва сериозно да си каже думата. Моето разбиране е, че тия грижи ще бъдатъ като плюсъ къмъ досегашните инвалидни пенсии.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Разбира се.

Н. Мушановъ (д): И въ туй отношение азъ смятамъ, че не се създава голѣма обременителностъ за държавата, защото виждамъ, че се предвижда държавата да даде само 50 милиона лева за тая целъ — по 10 милиона ежегодно. Това е, което държавата ще даде отъ собствените си средства.

П. Стояновъ (р): И данѣка.

Н. Мушановъ (д): И отъ данѣка. — Трѣбва, следователно, помъ като сегашните инвалидни пенсии са недостатъчни, да се види въ какъвъ размѣръ помощта, която сега се събира, ще може действително да попълни инвалидните пенсии. И азъ поддръжамъ гледището на г. Ляпчева, че държавата може да създаде не отделни гимназии и училища, а отделни пансионни, въ които сирачетата да се хранятъ, обличатъ и да са подъ надзоръ, защото има крѣгли сираци. Всички сирачета да си отиватъ въ обикновените училища, а онѣзи, които се отличатъ, тяхъ държавата или фондътъ може да ги подпомогне.

По въпроса за приходите азъ имамъ една идея, която не е моя лична. Не отколе, преди няколко месеца, четохъ една статия въ едно французко списание за образуването на единъ голѣмъ фондъ въ полза на инвалидите чрезъ лотария. Въ настоящия законопроектъ въ съответния членъ — 12 или 14, не помня — се предвиждатъ нѣкакви знаци или марки, които да се продаватъ за същата целъ.

Азъ смѣтамъ, че трѣбва да се организира една лотария, която може да се нарече национална лотария въ полза на инвалидите. Оставямъ на г. докладчика и на комисията да обмислятъ дали не е умѣтна тази идея. Сега ще ви покажа основните й положения въ две-три точки, за да видите колко капиталъ може да се събере отъ тази лотария въ полза на единъ фондъ, който въ недалечно бъдеще, убеденъ съмъ, ще може да покрие всички разходи, нужни за този фондъ. Ако се създаде такава лотария въ полза на това дело, продажбата на лотарийните билети може да се възложи на всички секретарь-бирници на общините въ България. Цената имъ може да бѣде единъ левъ съ една или две печалби по 250.000 л. Азъ съмъ убеденъ, че по този начинъ ние ще можемъ да имаме голѣми приходи въ полза на този фондъ. Азъ съмъ увѣренъ, че всеки човѣкъ, когато отиде да си купува цигари, давайки 15 л. за дубълъ-екстра или 10 л. за екстра, би билъ винаги щедър да купи единъ билетъ за единъ левъ отъ тази лотария въ полза на фонда за пострадали отъ войните. Онзи, който ние въ кръчмата една бира или чаша конякъ, за които ще плати 15—20 л., винаги е въ състояние да купи и единъ билетъ за 1—2 л. Споредъ моето разбиране всички общини, цялото българско общество, организирано въ

учреждения, биха били въ състояние всеки ден да продават не по-малко отъ 100.000 билета. По тоя начинъ ние можемъ да получимъ отъ тази национална лотария много голѣми приходи. И понеже въпросътъ е, отъ една страна, да подпомогнемъ инвалидитѣ и пострадалиятѣ отъ войнитѣ, и отъ друга страна, да увѣковѣчимъ паметта на загиналиятѣ въ войнитѣ, азъ бихъ желалъ отъ приходитѣ отъ тази лотария да се подпомогне и въздигането на паметници въ всички села въ България. Тази и миналата година имахъ случай да обиколя доста мѣста въ Франция. Тамъ нѣма село, въ което да нѣма въздигнатъ чудесенъ монументъ за падналиятѣ въ войната. И у насъ има много добри инициативи въ това отношение. Който е ходилъ въ селата, е видѣлъ, че тѣ по своя собствена инициатива сж си издигнали скромни паметничета, на които сж написани само имената на падналиятѣ. Щомъ това самиятъ народъ го чувствава и по своя инициатива въздига тия паметници, може да го направи и държавата, даже не чрезъ свои средства, но чрезъ организиране събирането на средства може да подпомогне това дѣло. А то е едно полезно дѣло, г-да.

Та, заключавамъ — защото, може-би, вече нѣма да взема думата, тъй като не е въпросъ да дебагираме членъ по членъ — когато ще дойдемъ да разискваме за значкитѣ и маркиитѣ които ще се продаватъ, по-добре ще бъде да се учреди лотарията, за която ви говорихъ.

Има и другъ единъ начинъ за подпомагане инвалидитѣ отъ войнитѣ. Ако има нѣщо, което е най-тежко за човѣка, то е да срещне инвалидъ отъ войната, който ходи да проси. Напоследъкъ, идеята отъ Русе, видѣхъ въ желѣзницата единъ инвалидъ да отива при чужденци да проси помощъ. Това нѣщо трѣбва да се премахне. Българската държава има средства, за да задоволи инвалидитѣ и да не имъ позволява да отиватъ да се излагатъ, да изпадатъ въ туй унижително положение да просятъ изъ желѣзницитѣ и да ставаме за смѣхъ предъ чужденцитѣ, които имъ даватъ по 4—5 л. Намѣсто да просятъ, инвалидитѣ могатъ, подъ контрола на дружествата, да разпродаватъ тия лотарийни билети. И когато единъ инвалидъ отиде предъ нѣкого, за да му продаде единъ билетъ за 1 л., това ще го прави не за себе си лично, а за общото дѣло, и въ България надали ще се намѣри нѣкой, който ще се откаже да купи такъвъ билетъ. Та, инвалидитѣ, служейки на общото дѣло за подпомагане на всички, ще подпомогне и себе си по този начинъ. Тогава ние действително бихме организирали единъ по-голѣмъ фондъ, който въ бъдеще може да подпомогне и държавната хазна, а въ сѣщото време ще постигне и облекчение участта на инвалидитѣ, да могатъ и тѣ да задоволятъ своитѣ лични нужди и нуждитѣ на своитѣ семейства. Мене ми се чини, че съ това бихме извършили едно добро дѣло и ще можемъ да подобримъ участта на ония, за които, вѣрвамъ, всички сме загрижени.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Хараламби Христовъ.

Х. Христовъ (с. д.): Г. г. народни представители! Законопроектътъ, който ни се предлага на разглеждане, безспорно, е добъръ и затуй не срещна на първо четене противопоставяне отъ никой тукъ, въ Народното събрание. Ако тогава по него не се взема думата, азъ си обяснявамъ това съ обстоятелството, че всеки желаеше този законопроектъ да отиде чакъ по-скоро въ комисията, да се разгледа отъ нея, да може да стане по-скоро законъ, за да удовлетвори една голѣма нужда — грижата за пострадалиятѣ отъ войнитѣ.

По въпроса за безплатното пътуване на инвалидитѣ и сирацитѣ по желѣзницитѣ, мене ми се чини, че нѣма защо да се чака специалниятъ законопроектъ, който ще ни даде г. министърътъ на желѣзницитѣ, защото противоречието ще бъде избѣгнато помъ г. министърътъ на желѣзницитѣ съобрази своя законопроектъ съ настоящия.

Но азъ взехъ думата, за да кажа две-три мисли по предложението на г. проф. Петко Стояновъ. Идеята, която той подхвърля, не е така за пренебрежаване. И единиятъ законопроектъ, внесенъ отъ г. министра на войната, и другиятъ, внесенъ отъ г. министра на вътрешнитѣ работи, въ общи черги, гонятъ една и сѣща целъ. Безспорно, има една разлика. Но ако се създаде една обща дирекция за подпомагане пострадалиятѣ отъ войнитѣ и за благотворителността, съ два отдѣла: единъ за подпомагане пострадалиятѣ отъ войнитѣ, а другъ за благотворителността, мене ми се чини, че биха се съединили доста средства и въ разходи по управлението, и въ настаняване и единитѣ и другитѣ въ приютъ, сиропиталища, домове и т. н. Сжщо

така много средства биха се съединили и за помѣщения, които, вмѣсто да се изпѣтатъ за повече заплатата на персонала, за повече домове, къщи и за настаняване въ тѣхъ, биха се употребили за подпомагане както на единитѣ, така и на другитѣ. Г. Славейко Василевъ се противопоставя на предложението да се съединятъ въ такава една дирекция съ два отдѣла тия две благотворителни дѣла. Това, което той препорѣчва като мѣрка за събиране на повече средства за подпомагане на пострадалиятѣ отъ войнитѣ, ще може да се направи и тогава, когато има една обща дирекция, която ще се грижи и за единитѣ, и за другитѣ.

Г. Дилияновъ каза, че съ законопроекта за благотворителността би се попречило нѣкакъ на частната благотворителностъ и на ония дружества, които сж създадени и вече доста подпомагатъ беднитѣ, сирацитѣ и пр. Г. министърътъ на вътрешнитѣ работи ни дава единъ много хубавъ предговоръ, една много хубава мотивировка на своя законопроектъ за благотворителността. И вие ще видите, че тия много благотворителни дружества, които се създаватъ, често пъти се създаватъ за флиртъ, за луксъ.

П. Стояновъ (р): Паразити.

Х. Христовъ (с. д.): Тѣ сж паразити, както ги нарича г. проф. Петко Стояновъ. И ние, и вие, и обществото, никой не знае какво става съ средствата, които се събиратъ отъ тия благотворителни дружества, защото надъ тѣхъ нѣма достатъченъ контролъ. Въ мотивитѣ къмъ законопроекта за благотворителността г. министърътъ на вътрешнитѣ работи ни посочва нѣкои факти за действителността на благотворителнитѣ дружества. Така напр., нѣкое дружество, съставено отъ госпoжи отъ висшето общество, събрало само 45 л. членски вноски, а другитѣ му средства били отъ помощи, събирани отъ общината, отъ окръжния съветъ и т. н. Какво става въ тѣзи дружества, за какво се харчатъ събираниятѣ отъ тѣхъ пари? 99 дружества, 99 управления, 99 мѣста за разходи. Повечето отъ тѣзи пари като че-ли се харчатъ за канцеларски работи, за управление, въобще за разходи консомативни, отколкото за постигане делитѣ, които сж си поставили дружествата. А има и такива факти, единъ отъ които ни посочва г. министърътъ на вътрешнитѣ работи въ мотивитѣ къмъ законопроекта за благотворителността — че едно таково благотворително дружество събрало грамадни средства, въ размѣръ на 600 хиляди лева, за да бъдатъ злоупотрѣбени отъ председателя на дружеството. Бѣше занесенъ въ печата и такъвъ единъ фактъ, че касиерътъ на едно дружество за борба съ детската престъпностъ злоупотрѣбилъ пѣлата сума на дружеството. Виждате какво става съ частната инициатива въ това отношение. Ето, затова е хубава свѣдѣта, които се събиратъ по частна инициатива отъ разни благотворителни дружества и не се знае къде отиватъ — а има и такива печални случаи, когато тѣ се злоупотрѣбаватъ — да се събиратъ отъ такива учреждения, въ които да се създаде действително една истинска благотворителностъ. Добре ще бъде да се помисли отъ комисията за съединяването на тѣзи два законопроекта въ единъ — този за подпомагане пострадалиятѣ отъ войнитѣ, който се разглежда сега на второ четене, и законопроектътъ за благотворителността, който е миналъ на първо четене и предстои да се разгледа на второ четене. Това дѣма да забави приемането на законопроекта, който разглеждаме сега. Нека материята на законопроекта за подпомагане пострадалиятѣ отъ войнитѣ остане въ тоя общъ законъ като единъ отдѣлъ, където да бъдатъ фиксирани едни по-специални грижи за пострадалиятѣ отъ войнитѣ, а другиятъ законопроектъ, за благотворителността, да бъде като втори отдѣлъ, съ ония грижи, каквито се предвиждатъ въ самия законопроектъ за благотворителността. Ако г. Славейко Василевъ и всички тукъ се съгласятъ да се слѣятъ двата законопроекта и да се образува една дирекция съ два отдѣла, тогава, мисля, разходите ще бъдатъ по-малки, ще има съестени доста средства и ще може да се подпомогнатъ и единитѣ и другитѣ. Азъ бихъ желалъ и г. министърътъ на войната и комисията да се съгласятъ да се прочути предложението, което се прави отъ г. Петко Стояновъ, за да може да се дойде до единъ по-добъръ резултатъ: да се събиратъ повече средства, да не се дава възможностъ на частната инициатива да ги изгуби и изразходва; не имъ да бъде подъ контрола на държавата. Не такъвъ начинъ и единиятъ и другиятъ законопроектъ биха постигнали целта, която сж си поставили; много по-сполучливо, отколкото ако бъдатъ така отдѣлно, защото въ последния случай средствата ще се разхвърлятъ на две мѣста.

Председателстващият д-ръ Б. Вазов: Има думата на родният представител г. Петко Стояновъ.

П. Стояновъ (р): Г. г. народни представители! Азъ поставихъ първоначално този въпросъ и не се изказахъ. Ето защо, следъ тѣзи дебати, които станаха, позволете ми да се доизкажа, за да бѣде ясенъ и разбранъ въ това, което мисля, че ще бѣде рационално да се направи по този въпросъ.

Преди всичко, азъ искамъ да се остави на страна всѣкакво подозрение, че съ тази постановка на въпроса — да се свържатъ въ една обща деятелностъ грижитъ за малолетственитѣ съ грижитъ специално за останалитѣ безъ родителски надзоръ сираци отъ войната — се е имало нѣкакво желание да се забави изпълнението на дълга на държавата и на обществото къмъ пострадалиятъ отъ войнитѣ. Всичкиятъ въпросъ е да се рационализира тази работа, да се постави на таква здрави начала, щото въ туй отношение да се даде възможностъ както на държавата да изпълни своя дългъ, така също и да се употребяватъ общественитѣ и държавнитѣ средства най-рационално. Ние се натъкнахме на тоя въпросъ като членове на контролната комисия по държавнитѣ дългове, където разглеждахме сметкитѣ на фонда за сирацитѣ отъ войнитѣ. Азъ ви изтъкнахъ и нѣколко цифри. Обстоятелството, че има въжгло 254 хиляди сираци отъ войнитѣ, показва, че въ туй отношение държавата има такова витално задължение спрямо тѣхъ, че тя неминуемо трѣбва веднага да пристъпи къмъ изпълнение на своя дългъ. Фактитѣ, които комисията констатира въ своя докладъ — съжالياвамъ, че докладътъ не е миналъ тукъ, за да се дебатира по-обстойно въпросътъ за фонда за сирацитѣ отъ войната — фактитѣ, казвамъ, които комисията констатира, че единъ бюджетъ отъ 82 милиона лева, а тукъ, при централното управление, единъ бюджетъ отъ 34 милиона лева, се изразходватъ, като не се спазватъ елементарнитѣ правила по закона за отчетността — констатираха се скандални работи специално по доставкитѣ на облѣкло, храна и отопление на тѣзи деца, които сж приобрани въ тѣзи институти — тѣзи факти ме наведоха на мисълта, че обществото и народното представителство не сж освѣглени по този въпросъ, макаръ че този фондъ съществува отъ 1913 г.

Азъ изтъкнахъ, г-да, мисълта, че тѣзи два законопроекта трѣбва да се координиратъ. Мотивитѣ ми за това, освенъ аргументитѣ на преждеговорнитѣ господа, които се помъчиха да се обосноваватъ кой повече, кой по-малко, сж, че съ достигане на пълнолѣтието отъ тѣзи 254 хиляди души, цѣлата тази мрежа отъ институти, които ще се създадатъ по силата на закона за подпомагане на пострадалиятъ отъ войнитѣ, ще се окаже ненужна и ще трѣбва да се пристъпи къмъ ликвидация. Следъ като се изгради една система и се получатъ резултати, които отъ своя страна ще покажатъ какви допълнителни поправки трѣбва да бѣдатъ направени по отношение възпитанието и отглеждането на тѣзи сираци; следъ като се изразходватъ мѣса средства; следъ като се създаде цѣлъ единъ комплексъ отъ учреждения — нима може нѣкой да помисли, че следъ 10—15 години, когато тѣзи сираци ще завършатъ своето пълнолѣтие и ще излѣзатъ отъ опеката на държавата, ще трѣбва да се закриятъ тѣзи учреждения? Напротивъ, тѣкмо тогава държавата ще получи възможностъ да пристъпи къмъ широко изпълнение на онѣзи задължения, които въ по-широка степенъ предвижда законътъ за благотворителността, където ещо се предвиждатъ грижи за сирацитѣ, както тукъ. Признавамъ, не отричамъ, че въ това отношение трѣбва, като по-близо и по-съществено задължение на държавата, да бѣде грижата специално за пострадалиятъ отъ войнитѣ, защото освенъ че тѣ сж поставени въ неизгодно положение отъ едно действие на държавата, но сж и хора, които сж лишени отъ всѣкаква възможностъ да се грижатъ за себе си и за своето бъдеще. Понеже връзка съществува, понеже приемственостъ трѣбва да бѣде установена, понеже принципътъ на икономията трѣбва да бѣде прокаранъ и тукъ, азъ мисля, че не трѣбва на този въпросъ да се гледа така леко. Признавамъ, по отношение на пострадалиятъ отъ войнитѣ държавата е длъжна на първо мѣсто да постави своитѣ задължения и следъ това да ги комбинира съ задълженията на общинитѣ и окръжията и съ онѣи свой задължения, които сж предвидени въ закона за благотворителността. Парламентарната комисия, която се избра миналата година и въ която влизаатъ председателстватъ на Върховната сметна палата г. Тричковъ, като заместникъ — председателъ, председателъ г. Липчевъ и членове: азъ, г. Владимиръ Попевъ и г. Сакаровъ — на който трѣбва да се избере заместникъ — следъ като направи своитѣ проуч-

вания направи заключение въ смисълъ, че фондътъ за сирацитѣ отъ войнитѣ въпреки своитѣ дефекти има и своитѣ положителни страни, една отъ които е, че тамъ се проявява частната инициатива — не тази, която паразитствува за сметка на общественитѣ и държавни средства, но частната инициатива, тѣй както и съответниятъ правилникъ ѝ уредилъ въ известна форма и въ известенъ размѣръ. Въ комисията, въпреки състава ѝ, ние се изказахме за неборократизирането на този институтъ, за запазването на неговото полудържавно, полуавтономно съществуване. Защо? Защото тамъ сж създадени въ много отношения образцови учреждения, въ които особено тамъ, където се дава професионално образование, сж постигнати резултати просто за завидане, които въ никое отъ нашитѣ учебни заведения въ България не сж постигнати. И сега да вземемъ и да ги туримъ въ реда на учрежденията, които ще бѣдатъ къмъ Министерството на войната, моето мнение е, че това ще бѣде едно излишно бюрократизиране и едно събиране на частната инициатива — полувластна, полуобществена, полудържавна — където сж постигнати забележителни резултати. Ето защо азъ сметамъ, че въ това отношение въ този законопроектъ, който се докладва, има една грѣшка. Известни учреждения или институти, които сж показали една жизнеспособностъ, които сж дали положителни резултати, трѣбва да бѣдатъ тачени, а не да бѣдатъ унищожавани изведнажъ.

Има другъ единъ въпросъ, който не е засегнатъ както въ законопроекта за благотворителността, така и въ законопроекта за подпомагане пострадалиятъ отъ войнитѣ, и който трѣбва да бѣде правилно поставенъ. Това е въпроса за патронажа. Азъ не виждамъ този въпросъ никъде да е засѣгнатъ и въ това отношение нѣма проявена никаква благотворителностъ — благотворителностъ не отъ дами изъ обществото за сметка на общественитѣ средства, но една благотворителностъ, проявена въ една работа по отношение на този патронажъ. Този въпросъ е засѣгнатъ отъ Министерството на правосъдието въ едно друго отношение, но и тамъ той стои въ зачатъчното състояние и по него нѣма взето решение. И ако специално трѣбва да се прояви една особена грижа за пострадалиятъ отъ войнитѣ, то е именно въ областта на патронажа, защото не всички отъ ония, които ще бѣдатъ приети въ сиропиталищата и подиръ това настанени въ училища, ще могатъ да преминатъ всички етапи на образованието и да получатъ висше образование. Много отъ тѣхъ ще пропаднатъ, било поради лоши нрави, било поради неспособностъ и т. н.; тѣ ще завършатъ първоначално образование и по-нататъкъ не ще могатъ да следватъ; тѣ сж малолѣтни. По отношение на тѣхното настаняване и пласиране въ живота, въ каква форма ще стане това, съгласно съ тѣхнитѣ способности и главно да не попаднатъ въ ноктегъ на порока и престъпността, трѣбнъ е да има една обществена грижа. Такава грижа, г-да, не е предвидена нито въ единия, нито въ другия законопроекта. Действително, предвидено е при военно-санитарната частъ въ Министерството на войната едно специално отдѣление и при него единъ съветъ, обаче, този съветъ, по своя съставъ и по своитѣ функции, които сж опредѣлени въ пунктъ 5 — азъ говоря по принципъ и си позволявамъ да отида малко по-напредъ — не е този институтъ, за който се отнася моята дума. Азъ говоря за патронажъ децентрализиранъ и разбирамъ, че въ това отношение ще има едно ръководство на патронажнитѣ съвети. По чл. 13, щомъ като отдѣленето има възможностъ да открива приюти, сиропиталища навсѣкжде изъ страната, къмъ тия учреждения трѣбва да има съответни патронажни съвети или патронажи, общо да ги нарека. Въ какъвъ съставъ ще бѣдатъ тѣ, какъвъ ще бѣдатъ ръководени и пр.; въ това отношение законопроектьтъ отчасти ще трѣбва да се произнесе, той трѣбва да ги предвиди поне въ известна зачатъчна форма и въ последствие да остави чрезъ надлежни правилиници да бѣде уредена тая работа. Но и въ общото ръководство на тия патронажи, така прѣснати изъ страната, трѣбва да бѣде предвидено каква ще бѣде работата на този съветъ.

И. Тодоровъ (д. ст): Да.

П. Стояновъ (р): Тукъ се говори за законоположения и правилиници, а не се говори за живата работа, за възпитателната страна, защото тия приюти, заведения, пансионни, сиропиталища, които ще се откриватъ, иматъ нужда отъ най-важното — човѣшката душа тамъ да присъствува, обществото да бѣде представено чрезъ своитѣ най-отбрани представители, за да се запълни възпитателната страна на дѣлото, защото ограничи ли се то въ едно поставяне на малкитѣ питомци като въ казарма и тѣхното обучаване

въ това или онова елементарно, всичката тази работа ще вземе свършено печален вид. Това не може да остане така. Средствата, които държавата ще изживява, обществото ще ги понася, за да може от тях хора действително да се създадат граждани и да се покаже, че държавата не ги поставя в една казарма, както много сиропиталища въ провинцията напомнят това нѣщо, че тя не ги туря тамъ, за да се учат колкото е възможно повече едни отъ други на лошото и порока, а за да излѣзатъ отъ тѣхъ почтени граждани. Тия сиропиталища трѣбва да замѣнятъ родителитѣ на тѣзи деца, отгетни имъ отъ войната.

Та, като казвамъ всичкото това, смѣтамъ, че моята идея за координирането на общата грижа на държавата за немощитѣ, които, било поради общитѣ причини, създадени отъ войната, било поради социалнитѣ условия, са изпаднали въ положението да не могатъ сами да се грижатъ за себе си, е една обща, дълбостна грижа на държавата и азъ настоявамъ, що се отнася до пострадалитѣ отъ войната, тая грижа да бъде специфицирана.

Другиятъ въпросъ, който повдигна г. Липчевъ, е материаленъ — това е въпросътъ за инвалиднитѣ пенсии, които се даватъ на сирацитѣ отъ войната. Тѣзи помощи, които имъ се даватъ и съ които тѣ иматъ право да разполагатъ, съ това, че тѣ ще бъдатъ приборани въ такива заведения, очевидно, ставатъ ненужни и, по неговата идея, трѣбва да се запишатъ веднага като приходъ на фонда; съ който ще се издържатъ тия заведения, или пъкъ може да се даде друго разрешение на въпроса. — това, което азъ поддържамъ, защото грижата за пострадалитѣ отъ войната е специална грижа, тия деца съ привилегировани тѣ трѣбва да бъдатъ третирани като привилегировани; това, което имъ се дава като пенсия, то е тѣхно право, което не може да бъде анулирано, да бъде премахнато, затуй, че държавата намира въ единъ моментъ задължение за себе си да ги приборе въ сиропиталища. Моето мнение е, че държавата трѣбва да прибори тия средства като специални фондове за всѣко лице дотогава, докогато то завърши пълнолѣтието си или излѣзе съ единъ занаятъ отъ нѣкое професионално училище, за да имъ послужатъ като единъ тѣхенъ първоначаленъ капиталъ за обезпечдане по мимо другитѣ помощи, които предвижда законопроектътъ. Всичко това не е уредено нито въ единия, нито въ другия законопроектъ.

И, най-после, почитаеми госнода, колкото и да съ грижитѣ на държавата по отношение пострадалитѣ отъ войнитѣ по законопроекта за благотворителността и колкото и да трѣбва държавата да застъпва тия грижи, изхождайки отъ елементарното социално чувство на солидарност и задължение къмъ всички членове, които съ въ положението на безпомощност, все пакъ азъ мисля, че трѣбва да бъде учреденъ единъ специфициранъ контролъ, една грижа, отъ страна на държавнитѣ учреждения, за образцови заведения въ това отношение, които ще се явятъ като коректори на онова, което държавата ще създава по шаблонъ. Поради това, азъ мисля, че има грѣшка въ чл. 12, където се говори за новия фондъ и където въ буква в се предвижда, че се взематъ всички средства отъ фонда на сирацитѣ и се турятъ въ този новъ фондъ. По този начинъ тия учреждения, които фондътъ за сирацитѣ поддържа досега, ще изгубятъ своя *raison d'être* и ще изчезнатъ, понеже не ще има средства, съ които да се издържатъ. Иначе не всичкитѣ, но специфичнитѣ институти, като този на принцеситѣ Евдокия и Надежда, като образцови учреждения, макаръ и съ много дефекти, които съ имали досега, могатъ да запазятъ своя обликъ на действително първостепенни професионални сиропиталища, които да бъдатъ поставени подъ грижата на специфицирано контролирано отъ страна на почетната частна инициатива, за да се създаде едно напредваряне между онова, което ще създаде държавата по шаблонъ, и онова, което частната инициатива по отношение на професионалната подготовка, по отношение възпитанието на добри граждани е могла да създаде и ще създаде.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Димитъръ Тодоровъ.

Д. Тодоровъ (д. ст.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! По всичко изглежда, че снощи, когато започнаха разискванията по законопроекта за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ, стана едно недоразумение, което ще продължаваме и сега. Приемането на единъ законъ по принципъ значи признаване отъ страна на Народното събрание, че такъвъ законъ е необходимъ и че начертанитѣ главни начала въ този законъ се възприематъ отъ

Народното събрание. Азъ сега виждамъ нѣщо друго. Азъ виждамъ да се пледира при второто четене, дали този законъ е необходимъ и дали не би било по-целесъобразно да се включи въ общия законъ за благотворителността. Струва ми се, че това не е много правилно, при всичко че Народното събрание е властно да реши съ своя вотъ този въпросъ тѣй или иначе. Но за мене въпросътъ за съществуването на единъ отдѣленъ законъ за пострадалитѣ отъ войнитѣ е разрешенъ съ нашия вотъ на първо четене и съ предаванетоъ му на комисията за преработване.

Азъ искамъ да ви обърна вниманието на още едно обстоятелство, на още една страна на въпроса. Чертъ съмъ една хубава книга за Англия. Тамъ съ били учредени отъ благотелни домове, въ които всѣки, който изпадне въ беда, може да отиде да се засели, безъ да го питатъ кой е и защо иде, да бъде тамъ храненъ и гледанъ дотогава докогато иска да стон.

А. Ляпчевъ (д. ст.): И въ мюсюлманскитѣ страни го има това. „Имаретъ“ се казва.

Д. Тодоровъ (д. ст.): Но англичанитѣ, ревниви за своитѣ политически свободи, съ поставили въ своитѣ закони, че ози, който се ползува отъ тѣзи благотелни институти, губи политическитѣ си права. Сигурно тѣ съ смѣтали, че известни силни материално хора могатъ да използватъ страданията на беднитѣ и, чрезъ отглеждането имъ въ такива институти, да имъ влияятъ върху гласа като избиратели. Но английскитѣ избиратели, ревниви за своитѣ политически права, е далъ доказателства за високъ духъ. Имало е случаи, работници и бедници, изтощени, да умиратъ отъ гладъ, но да не влизатъ въ тѣзи приютни.

Въ благотворителността, тѣй както се общо разбира, понѣкога има нѣщо обидно и горчиво за ози, който я приема. Благотворителността понѣкога се дава по начинъ, който не прави особено сладъкъ живота на ози, който е принуденъ да прибегне да се ползува отъ услугитѣ ѝ. И азъ мисля, г. г. народни представители, че ние бихме направили грѣшка, ако сведемъ въпроса за подпомагането на пострадалитѣ отъ войнитѣ къмъ въпроса за благотворителността.

П. Стояновъ (р): Ама никой не го свежда.

П. Тодоровъ (д. ст.): То е единъ отдѣленъ въпросъ, то е въпросъ на дългъ и, ако щете, въпросъ на честъ за държавата. Независимо отъ това, законътъ за благотворителността е единъ законъ на бюджета. Колкото по-нататъкъ се развива държавата, ще се развива и той. И колкото по-добри хора дойдатъ тукъ и колкото по-добри хора има вънъ, толкова нови и нови постановления ще има въ този законъ. Той ще расте и трѣбва да расте съ моралното, материалното и интелектуалното развитие на нашия народъ въ едно недалечно бъдеще. Законътъ за подпомагане на пострадалитѣ отъ войнитѣ е законъ ликвидационенъ и полска-лека неговитѣ постановления ще останатъ безпредметни, защото родителитѣ на убититѣ измиратъ, инвалидитѣ ще станатъ по-малко, сирацитѣ отъ войнитѣ ще пораснатъ и ще се настанятъ на работа, вдовицитѣ ще се оженятъ и единъ денъ този законъ нѣма да има върху кого да простре своитѣ действия.

К. Бозвелиевъ (с. д): Ако нови не се създадатъ.

Д. Тодоровъ (д. ст.): Това ни показва, че още отсега ние не трѣбва да слѣдемъ двата закона. Когато дойде единъ преходенъ периодъ, когато пострадалитѣ отъ войнитѣ станатъ съвсемъ малцина, азъ се надѣвамъ, че и тогава ще има Народно събрание и народни представители и тѣ ще намѣрятъ начинъ да използватъ полуопразненитѣ учреждения, създадени отъ този законъ; тѣ нѣма да отидатъ на халостъ. Този законъ трѣбва да бъде отдѣленъ. Ние не трѣбва да ставаме причина, заради единия законъ, да отлагаме другия, като знаемъ, че тѣ нѣма да си пречатъ взаимно, а ще си подпомагатъ. И като знаемъ, че законътъ за благотворителността ще бъде наследникъ на всичко придобито отъ закона за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ, азъ ви моля да пристѣпимъ къмъ обсъждането на законопроекта за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ въ неговитѣ подробности, но не и по принципъ, защото това ще ни заведе твърде далечъ.

Смѣтайки този въпросъ за разрешенъ, азъ вземамъ думата изключително по чл. 3 отъ този законопроектъ. Чл. 3 отъ законопроекта, г. г. народни представители, ризикува една програма за дейностъ на отдѣлението при Мини-

стерството на войната, учредено за подпомагане на пострадалият от войните. Въ този членъ сж предвидени онъзи пжтица, по които може да се подпомага, които намъ сж достъпни сега при нашето схващане и разбиране на нъщата. Но ако преследите пунктъ по пунктъ онова, което е казано за инвалидите, сираците, вдовиците и родителитъ на войниците, убити въ войните, вие ще видите, че всички усилия сж устремени къмъ това: държавата може да подпомогне съ пенситъ до известенъ предѣлъ; държавната казна не е неизчерпаема, следователно необходимо е да се използватъ и силитъ на самитъ инвалиди. Нъма човѣкъ, въ каквото и състояние да е той, който да не е способенъ да произведе нъщо. Онзи, който нъма двата си крака, има двете си ръце здрави, или ако нъма крака, тъкмо затуй ръцетъ му се развиватъ повече. Онзи, който има една ръка, тя става по-могъща отъ дветъ ръце на другия, който ги има напълно, защото цѣлата енергия се съсредоточава въ една ръка. Ония, които е слъпъ, дори и той може да върши нъщо. Опитътъ на чужденцитъ ни е показалъ, че и най-нещастнитъ могатъ да вършатъ, да произвеждатъ нъщо. И най-голъма радостъ за самитъ тѣхъ е да имъ се даде възможностъ да се почувствуватъ производители, да почувствуватъ, че тѣ сами изкарватъ прехраната си и че само сж подпомогнати отъ държавата. Съ огледъ на тая идея сж наредени и всички пунктове на чл. 3 отъ законопроекта. Вижда се на пръвъ планъ, че се иска да се възстанови дееспособността на инвалидитъ къмъ тѣхнитъ предидни занятия; ония, които сж изгубили тая дееспособностъ, да се приучатъ къмъ нови занятия; на онъзи, които могатъ да си уредятъ работилница, да се даде кредитъ за това; ония пъкъ, които не ще могатъ да направятъ това, да се настанятъ на работа. Само тамъ, където се вижда, че трѣбва да се даде на инвалидитъ не една привилегия, а една компенсация, само тамъ е предвидено едно улеснение за тѣхъ. Ето защо азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че ако дадемъ право на оны инвалиди, които е изгубилъ 50% отъ своята работоспособностъ, да пжтува по българскитъ държавни желѣзници съ 50% намаление, това не е една привилегия, а една компенсация за една реална загуба.

Когато дойде въпросътъ за сирацитъ, ние виждаме поставени въ отдѣлни точки сжщитъ постановления. Напразни сж опасенията на г. Стоянова. Отначало и до край възлага се на тази организация да отгледа, да възпита, да образова до пълнолѣтне сирацитъ, а не да ги изоставя на тѣхната 12 или 13 годишна възраст.

П. Стояновъ (р): Бездъ патронажъ никжде не правятъ това. Това Вамъ е известно.

Д. Тодоровъ (д. сг): Да ги подготви съобразно тѣхнитъ способности за едно бъдаще занятие — това е работа на цѣлата организация. Но ако ние схващаме, че организацията се изчерпва съ едно бюро въ София и, ако целъта на този законъ би била само тази, той би трѣбвало да бѣде изгорянъ. Целъта далечъ не е тази. Нъщо повече: ако целъта му е да разруши венчко създадено досега, този законъ не би трѣбвало да бѣде внасянъ. Той нъма тая задача, г. Стояновъ. Но азъ ще дойда и на този предметъ, когато разглеждаме съответния членъ.

Говорейки за сирацитъ, азъ искамъ да объртамъ вниманието само върху едно обстоятелство. Досега се правѣше една грѣшка — сирацитъ отъ войната сж смѣтаха като материялъ за опити, ако щете. Рибарско училище се открило, нъма кой да отиде — сирацитъ отъ войната ще отидатъ; низше-механо-техническо училище се открило, нъма кой да отиде — сирацитъ отъ войната ще отидатъ; опити, често пжти несполучливи, трѣбва да правимъ съ професионалното образование — сирацитъ сж готовъ, принудително пращанъ за опитъ човѣчки матреиялъ. И изглежда, че на оны, които е сиракъ отъ войната, му се предоставяше единствено право, да пригърне само оная област на труда, която се нарича черенъ или обикновенъ трудъ. А между сирацитъ отъ войната, г. г. народни представители, се оказаха и деца талантливи, деца, които сж способни за по-високъ интелектуаленъ трудъ, деца, които можеха да съставятъ едно щастие, една гордостъ на родината въ бъдаще. Както единъ родителъ дава мило и драго само и само да издигне детето си до възможната висота, тъй и отечеството, което осиновява сирацитъ, е длъжно да употреби сжщитъ родителски грижи. И затуй вие ще видите, че въ сегашния проектъ на комисията има единъ новъ пунктъ, въ който се предвижда да се отпущатъ на особено даровититъ сираци — и азъ цитирамъ тоя пунктъ, особено по поводъ възражко-

нието на г. Стояновъ и по поводъ на въпроса, който по-вдигна г. Ляпчевъ — стипендии чрезъ конкурсъ и по особенъ правилникъ за следване въ орѣдни и висши училища, безразличенъ отъ какъвъ видъ. Ако между хилядитъ сираци въ България нъкои проявятъ отъ малки единъ изключителенъ талантъ, тѣ ще могатъ да станатъ и художници. Ако нъкои отъ тѣхъ проявятъ наклоности къмъ науката, тѣмъ ще се даде пътъ къмъ интелектуално развитие, за да станатъ учени хора. Никое сираче нъма да бѣде заплашено, че не ще може да се развиє, че неговитъ дарби ще бѣдатъ осакатени. Въ лицето на държавата, на обществото, на отечеството ние искаме — и настоящиятъ законопроектъ дава възможностъ за това — сирацитъ да намѣрятъ едни истински родители.

За да не вземамъ думата по-нататкъ, азъ ще се спра и на другитъ по-вдигнати въпроси. Ако това отдѣление и съветътъ, който се учредява при него, сметнатъ, че досега не е направено нищо и че отъ сега нататкъ почва да се работи за пострадалиятъ отъ войните, тѣ ще бѣдатъ за окайване, тѣ ще принесатъ неизмѣрима вреда. Тѣхната задача не е да унищожатъ или да отречатъ направеното, а да координиратъ всички усилия, които сж давали резултати досега. Защото, струва ми се, би било твърде много да се каже, че досега нищо не е направено за пострадалиятъ отъ войните. Направено е, но направеното е било прѣснато и усилията сж се раздѣляли, проявявали сж се тукъ-тамъ некоординирани, като малки поточета, и не сж дали онъзи резултати, които биха дали, ако бѣха влѣзени въ една могъща рѣка на обществена солидарностъ. И затуй азъ смѣтамъ, че ония съвети, онъзи бюра, които ще се уредятъ въ околитъ и общинитъ въ провинцията, ще напомнятъ днешнитъ попечительства на сиропиталищата и въ тѣхъ предимно ще бѣдатъ избрани, призовани оны мѣстни деятели, които сж уреждали досега и сиропиталища, и приюти, и венчки благотворителни инициативи. Такива мѣстни деятели има.

П. Стояновъ (р): Дано не бѣдатъ като днешнитъ попечительства.

Д. Тодоровъ (д. сг): Дано бѣдатъ по-добри. — За жалостъ, г-да, тукъ трѣбва да се натърти особено, да се подчертае особено ролята на тоя бѣдащъ съветъ, защото у насъ нъма чувство на уважение къмъ предшественицитъ и нъма признателностъ въ управлѣнието. Чель съмъ изявления отъ министри, и оныя министри, които сж стояли най-малко като такива, сж правили най-гръмливи изявления. Едно време министърътъ на просвѣщението п. Апостоловъ направи изявление, отъ които можеше да се разбере, че преди него не е било направено нищо и че златната ора започва отъ него нататкъ. А г. Апостоловъ бѣ министъръ, струва ми се, само единъ или два месеца, не повече. Ако трѣбва да бѣда справедливъ, трѣбва да признае, че единствениятъ министъръ, който ми направи впечатлѣние, това бѣше бившиятъ министъръ на търговията, промишлеността и труда г. Янко Сакжзовъ. Прѣдъ своитъ чиновници той бѣше казалъ горе-долу следното: „Азъ ида да довърша онова, което намѣрихъ отъ предшественицитъ си, и да оставя нѣпичко на моитъ наследници“. Дано и тѣзи, които ще бѣдатъ назначени въ отдѣлението, бюрата и съветитъ, се ръководатъ отъ сжщата мисль на г. Сакжзовъ, която току-що цитирахъ.

За фондоветъ. Тѣ трѣбва действително да се слѣятъ. Въ своето огромно множество фондоветъ по произходъ сж отъ държавни средства. Но въ самия законопроектъ е предвидено, че на частнитъ фондове, които иматъ по-малко предназначение, напр. да се отглеждатъ сираци отъ дадено сиропиталище или да се подпомага на инвалиди отъ даденъ приютъ, тоя общъ фондъ не посѣга; той ще събере въ себе си оны фондове, които сж предназначени за сираци, за инвалиди, за пострадали отъ войната въ цѣла България. Частнитъ благодетели, които искатъ да направятъ нъщо въ своето мѣстожителство, не сж лишени отъ свобода.

Въ всѣки случай, азъ мисля, че законътъ е необходимъ. Той не само нъма да съгне частната инициатива, а наопаки, ще координира, ще събере всички усилия на хората, които досега сж работили по това дѣло. И желанието мое, желанието, вървамъ, и на автора на закона, сигуренъ съмъ и желанието на народното представителство е държавата да се покаже най-голъмъ деенъ въ това дѣло, а едновременно съ туй да бѣде последвана и отъ всички добри българи въ страната, които носятъ въ сърцето си

признателност къмъ сния, които съ дали жертва въ полза на всички ни.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има постъпили нѣколко предложениа.

Г. Мирски предлага, въ чл. 3, отдѣлъ първи, следъ текста на буква и, въ която се говори за безплатното пътуване по държавнитѣ желѣзници и параходи, да се прибавятъ думитѣ: „а въ всички други случаи беднитѣ инвалиди съ 50% намаление“.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Г-да! По този въпросъ се дебатира въ комисията. Преди малко азъ подчертахъ мнѣнието, изказано въ комисията по този въпросъ: да не би да ставатъ известни злоупотрѣбления въ смисълъ отъ Видинъ да отива по частна работа въ Бургазъ, или отъ Варна — въ Ямболъ и т. н. Възможно е въ такъвъ случай да ставатъ нѣкои злоупотрѣбления. Ние искахме изобщо да отнемемъ всѣка възможност да се злоупотрѣблява и затова при преработката на законопроекта въ комисията изхвърли съ предвиденото намаление отъ 50%. Но сега азъ, като докладчикъ, и въ съгласие съ г. министъра, възприематъ само беднитѣ инвалиди, но не и сирацитѣ и вдвигнатъ, да се ползватъ съ 50% намаление при пътуване по държавнитѣ желѣзници.

Х. Мирски (д): Моего предложение е такова: беднитѣ инвалиди да пътуватъ съ 50% намаление.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има съгласие тогава.

Който приематъ предложената отъ г. Мирски добавка, именно въ края на буква к, отдѣлъ първи на чл. 3, да се прибавятъ думитѣ: „а въ всички други случаи беднитѣ инвалиди съ 50% намаление“, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Г. Мирски също предлага въ отдѣлъ втори, буква д следъ думата „болнично“ да се прибавятъ думитѣ „и санаториално“.

Г. Докладчикътъ е съгласенъ.

Който приематъ тая добавка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Г. Мирски предлага въ отдѣлъ втори, буква е думитѣ: „изброени въ пунктъ първи буква з отъ настоящия законъ“ да се махнатъ.

Г. докладчикътъ е съгласенъ.

Който приематъ тази поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Г. Мирски предлага въ буква ж на сѣщия отдѣлъ следъ думата „бани“ да се прибави думата „санаториуми“. Това следва отъ приетата по-горе добавка.

Който приематъ тая добавка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Г. Мирски предлага въ отдѣлъ трети, буква б следъ думата „болнично“ да се прибави думата „санаториално“. И тази добавка следва отъ приетата по-горе добавка.

Който приематъ тая добавка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Г. Мирски предлага следъ текста на буква г на сѣщия отдѣлъ да се прибавятъ думитѣ „бани и санаториуми“, което следва пакъ отъ приетитѣ вече добавки.

Който приематъ тая добавка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Който приематъ чл. 3 заедно съ приетитѣ поправки и добавки, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„II. Управление“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Който приематъ подзаглавието, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 4. Отдѣлението за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ се учредява при Министерството на войната“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Който приематъ чл. 4, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 5. При отдѣлението, за разглеждане всички въпроси по организиране работата въ отдѣлението и подчиненитѣ му учреждения и всички принципиални въпроси, които биха възникнали въ връзка съ грижитѣ за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ, се конституирва съветъ, който изработва:

- а) Необходимитѣ законоположения досежно пострадалитѣ отъ войнитѣ;
- б) необходимитѣ правилници за приложението на настоящия законъ, и
- в) методитѣ и нормитѣ за общо и индивидуално подпомагане на всички пострадали отъ войнитѣ“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата на родниятъ представител г. Христо Мирски.

Х. Мирски (д): Г. г. народни представители! Искамъ да предложа една малка поправка. Въ буква б на този членъ 5 се казва, че съветътъ, който се конституирва при отдѣлението за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ, изработва необходимитѣ правилници за приложението на настоящия законъ. Би трѣбвало да се каже, че този съветъ изработва необходимитѣ правилници за приложението не само на настоящия законъ, но и на другитѣ закони, които третиратъ тая материя.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата на родниятъ представител г. Петко Стояновъ.

П. Стояновъ (р): Г. г. народни представители! По тѣзи пунктове, които съ изброени въ чл. 5, искамъ да кажа нѣколко думи.

Почитаеми г. г. народни представители! Така както е нареденъ чл. 5, ми се вижда недобъръ. Първо, казано е, че съветътъ при отдѣлението за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ изработва необходимитѣ законоположения досежно пострадалитѣ отъ войнитѣ — това не бива. Трѣбва да се приеме, като принципъ, че всички правилници, всички законоположения се изработватъ отъ министерството, респективно отъ министъра. Това е общо правило. Не може едно съвещателно учреждение да изработва правилници или законоположения. То може да дава само мнения за законоположенията, които е целесъобразно да бъдатъ възприети; то може да разглежда изработенитѣ законопроекти и правилници за тѣхното приложение, но да ги изработва — това не можъ. То е чисто съвещателно учреждение и заради това не може да изработва, а може само да дава мнения относително законоположенията досежно пострадалитѣ отъ войнитѣ, относително правилнитѣ за приложението на законитѣ и относително методитѣ и нормитѣ за общото и индивидуалното подпомагане на пострадалитѣ отъ войнитѣ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Какво предлагатъ, г. Мирски?

П. Стояновъ (р): Той излѣзе, но азъ поддържамъ вмѣсто него това, което той предлага: въ пунктъ б, вмѣсто думитѣ „настоящия законъ“, да се каже „законитѣ, които засѣгатъ пострадалитѣ отъ войнитѣ“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: То се съвпада съ Вашето предложение.

Р. Василевъ (д. сг): И въ първата алинея, вмѣсто „който изработва“ да се каже „който дава мнения относително“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Петко Стояновъ предлага, въ първата алинея, вмѣсто думитѣ „който изработва“, да се поставятъ думитѣ „който дава мнения относително“. Който приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Сѣщиятъ предлага въ пунктъ б, вмѣсто думитѣ „настоящия законъ“, да се каже: „законитѣ, които засѣгатъ пострадалитѣ отъ войнитѣ“.

Който приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Който приематъ чл. 5 заедно съ гласувнитѣ поправки, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 6. Решенията на съвета влизатъ въ сила само следъ утвърждаванетоъ имъ отъ министъра и по негова заповѣдъ“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народният представител г. Петко Стояновъ.

П. Стояновъ (р): Матриятъ, който третира чл. 6, е много съществена, особено въ последната си част, дето се казва: „и по негова заповѣдъ“. Тия думи трѣбва да се заличатъ, защото министърътъ е, който съ своята властъ и съ своята отговорностъ утвърждава решенията на съвета. Това е достатъчно. Думитѣ „и по негова заповѣдъ“ иматъ значение въ другитѣ области на Военното министерство.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Приемамъ тази поправка, която правите, г. Стояновъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ предложението на г. Петко Стояновъ, да се заличатъ въ края на чл. 6 думитѣ „и по негова заповѣдъ“, съ което е съгласенъ и г. докладчикътъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Които призматъ чл. 6 заедно съ гласуваната поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чето)

„Чл. 7. Съветътъ се състои: отъ председателъ, назначенъ отъ министра на войната, и членове: началникътъ на отдѣлението, единъ щабъ-офицеръ отъ щаба на армията, единъ професоръ отъ Университета, по единъ представителъ на инвалидитѣ, вдовницитѣ и родителитѣ на загиналитѣ въ войнитѣ отъ Общия съюзъ на инвалидитѣ и пр., и по единъ представителъ на Министерството на просвѣтата, финанситѣ, земледѣлието и държавнитѣ имоти, Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве и на търговията, промишлеността и труда“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 7, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

П. Стояновъ (р): Моля. Искамъ да предложа само една малка поправка.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има една печатна погрѣшка: вмѣсто „старши офицеръ“ е написано „щабъ офицеръ“. Това ще се поправи.

П. Стояновъ (р): Добре.

Казано е, че въ съвета влѣзатъ и по единъ представителъ на инвалидитѣ, вдовницитѣ и родителитѣ на загиналитѣ въ войнитѣ отъ Общия съюзъ на инвалидитѣ и пр. Г-да! Може утре Общиятъ съюзъ на инвалидитѣ, който съществува днесъ, да вземе единъ свършено другъ видъ. Той може да се промѣни. Заради туй по-добре е да се каже вмѣсто „отъ Общия съюзъ на инвалидитѣ и пр.“, „отъ организацията на инвалидитѣ“.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Общиятъ съюзъ е на инвалидитѣ, сирацитѣ, вдовницитѣ и родителитѣ на загиналитѣ въ войнитѣ.

П. Стояновъ (р): Ами утре могатъ да се явятъ много организации на инвалидитѣ, коя отъ тѣхъ ще предпочетете? Съ това, чѣ тукъ казвате „Общия съюзъ на инвалидитѣ“, нѣма да накарате всички тѣзи организации да се съюзятъ въ едно цѣло. По-добре опредѣлете кой съюзъ на инвалидитѣ. Азъ бихъ предложилъ да се каже: „най-многочислени съюзъ на инвалидитѣ“. Думитѣ „и пр.“ трѣбва да се махнатъ, защото какво означава това „и пр.“?

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): „И пр.“ значи вдовницитѣ и родителитѣ на загиналитѣ въ войнитѣ.

П. Стояновъ (р): Тогава моето възражение е право. Утре тази организация „Общия съюзъ на инвалидитѣ и пр.“ може да не съществува. Недейте се обвързва съ едно наименование, а кажете „организацията на инвалидитѣ“.

Р. Василевъ (д. сг): Трѣбва да се каже и „вдовницитѣ и родителитѣ на загиналитѣ въ войнитѣ“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Този членъ се гласува, но г. докладчикътъ е пропусналъ да съобщи една печатна погрѣшка. Вмѣсто „старши офицеръ“

е писано „щабъ-офицеръ“. Макаръ да може да се поправи на трето четене, азъ пакъ ще питамъ Събранието.

Ония отъ васъ, които приематъ въ чл. 7 думитѣ „щабъ офицеръ“ да се замѣнятъ съ думитѣ „старши офицеръ“, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чето)

„Чл. 8. Въ всѣки окръгъ се създава бюро за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ съ началникъ и нужния персоналъ по изработенъ специаленъ щатъ. Къмъ всѣко бюро се урежда окръженъ съветъ, аналогиченъ съ този при отдѣлението за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ. Функциитѣ на тѣзи бора и съвети ще се уредятъ съ специални правилници.“

„Ако нуждата наложи, бора и съвети при тѣхъ могатъ да се открийтъ и въ околийскитѣ центровѣ и общинитѣ“.

Р. Василевъ (д. сг): Какъвъ ще бѣде съставътъ на съветитѣ и на бурата?

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Казано е, че къмъ всѣко бюро се урежда окръженъ съветъ, аналогиченъ съ този при отдѣлението за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ, следователно, значи съ представителни на мѣстни власти въ окръга. Бурата ще бѣдатъ устроени по образца на отдѣлението при Министерството на войната.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народният представител г. Минчо Дилиановъ.

М. Дилиановъ (з): Казано е, че се създава въ всѣки окръгъ бюро за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ съ началникъ и нужния персоналъ по изработенъ щатъ. Това не бива да позволимъ, защото това бюро ще има твърде много хора. Азъ бихъ молилъ, ако не може да се посочатъ поотдѣлно длѣжноститѣ въ това бюро, поне да се опредѣли неговиятъ количественъ съставъ — да се каже, че това бюро ще бѣде най-много отъ 5 души.

Съ чл. 8 се урежда къмъ бурото окръженъ съветъ. Би трѣбвало да опредѣлимъ състава на този окръженъ съветъ. Безспорно, въ него ще влѣзатъ окръжния лѣкаръ, окръжния управителъ и т. н., но струва ми се, че трѣбва да се укажатъ кои ще влѣзатъ. Иначе може би този съветъ ще има съставъ, който да не отговаря на целта. Азъ се опасявамъ да не би да изпаднемъ въ единъ бюрократизъмъ, който ще сгъне дѣлото.

Моето предложение е да се каже „бюро отъ 5 души“. Относително състава на окръжния съветъ, предлагамъ да се опредѣлятъ лицата, които ще влѣзатъ въ него. Безспорно, ще влѣзатъ шефовецѣ на нѣкои военни и граждански учреждения, представители на благотворителни дружества, каквито може да има, и представители на самитѣ инвалиди. Добре е числото на хората, които ще съставляватъ бурото, да се фиксира въ закона, за да се избегне бюрократизмътъ, който може да се появи тамъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народният представител г. Димитъръ Тодоровъ.

Д. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ мисля, че не е удобно да се опредѣли, че бурото се състои отъ 5 души, както предлага г. Дилиановъ, защото може да не се яви нужда отъ 5 души. Така напр. конкретно за Русенския окръгъ, който познавамъ много добре, не мога да разбера какво ще направятъ 5 души. Въ Русе нѣма работа за 5 души.

М. Дилиановъ (з): Направете ги 3 души — толкова по-добре. Туй е моето желание: колкото по-малко, толкова по-добре, за да нѣма бюрократизъмъ.

П. Миновъ (з): Както е казано, могатъ да бѣдатъ и повече отъ 5 души.

Д. Тодоровъ (д. сг): Хората въ бурото ще работятъ постоянно, ще се занимаватъ непрекъснато съ организацията на дѣлото и ще изпълняватъ разпоредбитѣ на централното отдѣление.

Но по-важенъ въ случая е съветътъ, който ще дава директивитѣ, който ще изуча въпроситѣ, който, смѣтамъ, ще направя повѣте отъ онова общо, отъ онова минимално, което ще даде държавата. Тукъ азъ изказвамъ пожелание, што въ правилника да се предвиди въ тия съвети да се привлѣкатъ — това безспорно нѣма да струва нищо на

държавата — хора от мѣстнитѣ културни, просвѣтни, благотворителни, ученолюбиви, спортни и всѣкакви други обществени организации, които ще създадат връзката между дѣлото за подпомагане сирацитѣ отъ войнитѣ и обществото и нѣма да остават да се мисли, че съ тоя законъ и съ тая организация изключително държавата поема тая грижа, а гражданитѣ сж освободени отъ всѣкаквъ дългъ да подпомагатъ пострадалитѣ отъ войнитѣ било тѣ сираци, инвалиди, вдовици и т. н.

При тия уговорки, смѣтамъ, че може да остане члена тѣй, както си е. Изказвамъ пожелание да не се създаватъ нѣкои голѣми и тежки бюрократически учреждения въ окръжитѣ, околнитѣ и общинитѣ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петко Стояновъ.

П. Стояновъ (р): Г. г. народни представители! По чл. 8 имамъ да направя следующитѣ бележки. Преди всичко явява се въпроса, защо трѣбва да се създадатъ бюра за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ въ всѣки единъ окръгъ? Ако е нужно мѣстната служба да се върши съгласно този законъ, по наредбитѣ, които идватъ отъ централната власт, да се създаде бюро нѣма абсолютно никаква нужда. Ако се разбира подъ бюро едно лице, което ще има пълната грижа да ръководи, да надзирава работата, и къмъ него единъ писаръ, тогава разбирамъ да съществува бюро. Но това бюро да бѣде едно учреждение, създадено по особенъ щатъ, на това смѣтамъ трѣбва да се противопоставимъ, защото това нѣма да означава нищо друго освенъ пълно бюрократизиране на службата. И за туй азъ мисля, че ще бѣде най-добре отъ гледище на целесъобразността, службата въ окръга да бѣде повѣрена на едно лице, което ще има единъ свой помощникъ — писаръ, съ когото ще работи. Азъ решително се противопоставямъ Военното министерство съ щатъ да определя състава на бюрата. Това сж работи, които напомнятъ друго управление, други времена. Законодателятъ не може да дава съ законъ такава компетенция на изпълнителната власт. Съ други думи азъ искамъ да кажа, че не трѣбва да се упоменава думата „бюро“, а чистото и просто да се каже, че работата въ окръга сж извършва отъ единъ чиновникъ съ единъ неговъ помощникъ-писаръ.

Окръжниятъ съветъ, както е нареденъ, е свършено неприемливъ. Казано е: „къмъ всѣко бюро се урежда окръженъ съветъ, аналогиченъ съ този при отдѣлението“. Какъвъ „аналогиченъ съ този при отдѣлението“? Професоръ отъ университета въ окръга нѣма; представителъ отъ Министерството на финанситѣ сжко нѣма, а има представителъ на мѣстното финансово управление. Следователно да се каже: „аналогиченъ съ този при отдѣлението“ това значи нищо. По-логично ще бѣде, ако се каже, че състава на окръжнитѣ съвети ще бѣде определенъ съ правилника за приложенieto на закона. Азъ смѣтамъ, че окръжнитѣ съвети, които ще даватъ животъ на тая служба въ окръга и евентуално въ околнитѣ и общинитѣ, трѣбва да се състоятъ отъ представители на мѣстнитѣ държавни учреждения и на организациятъ, които сж сж проявили въ тая областъ — подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ. Преди всичко въ този съветъ трѣбва да има: единъ представителъ на общината въ окръжния градъ, единъ представителъ отъ окръжното управление, единъ представителъ на финансовата власт, ако условията налагатъ, представители и отъ нѣкои други държавни учреждения. Освенъ това, непременно трѣбва да има представителъ на окръжната постоянна комисия, защото и сега всѣка постоянна комисия има сиропиталище, за което предвижда въ своя бюджетъ кредитъ. Азъ мисля, че въ окръжния съветъ най-малко трѣбва да има представителъ на общинското управление въ окръжния градъ, представителъ на окръжното управление, представителъ на постоянната комисия и представителъ на финансовото управление. Второ, въ окръжния съветъ трѣбва да бждатъ привлѣчени представители на читалищата, на ученолюбивитѣ учреждения и на благотворителнитѣ и други дружества, които сж се проявили въ тази областъ. Представителитѣ на тѣзи дружества ще бждатъ живата творческа сила, което ще освежава ума на чиновницитѣ. Всички тѣзи хора представляватъ онзи естественъ контингентъ отъ надежни сили, които ще промишляватъ по тази работа и ще даватъ директиви, съобразно съ мѣстнитѣ условия, на представителя на централната служба въ окръга — на чиновника или на началника на бюрата, както се предвижда въ първата алинея на чл. 8.

Моето заключение е следующото. Първо, г. министрътъ и г. докладчикътъ да се съгласятъ вмѣсто „бюро“ да се постави „чиновникъ“ съ нужния нему помощенъ персоналъ. Второ, вмѣсто да се каже, че се урежда окръженъ съветъ, аналогиченъ съ този при отдѣлението, да се каже, че окръжниятъ съветъ се състои отъ по единъ представителъ на окръжното управление, на окръжната постоянна комисия, на общината въ окръжния градъ, на финансовото управление, на читалищата и на благотворителнитѣ и просвѣтнитѣ дружества. По този начинъ ще иматъ подходящъ съставъ тѣзи съвѣщателни учреждения въ окръжнитѣ градове.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Мирски.

Х. Мирски (д): Г. г. народни представители! Азъ не бихъ се съгласилъ съ предложението на г. Стояновъ въ окръжнитѣ градове да има по единъ чиновникъ вмѣсто бюро. Азъ смѣтамъ, че функцията на тѣзи бюра не е да вършатъ нѣкои регистрации, но да разрешаватъ известни въпроси отъ по-важно естество. Тѣзи въпроси ще се разрешаватъ отъ бюрата, а не отъ съвета, защото предполагамъ, че функциитѣ на съвета, които ще бждатъ определени въ специаленъ правилникъ, ще бждатъ много широки.

Азъ поддържамъ първото изречение въ чл. 8 да си остане, както е: „Въ всѣки окръгъ се създава бюро за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ съ началникъ и нужния персоналъ по изработенъ специаленъ щатъ“ — съ пожелание при изработването на този щатъ да се има предъ видъ бюрата да не се обръща на бюрократическо учреждение, както казаха нѣкои. Отъ второто изречение да остане: „Къмъ всѣко бюро се урежда окръженъ съветъ“, а останалитѣ думи: „аналогиченъ съ този при отдѣлението за подпомагане на пострадалитѣ отъ войнитѣ“ да се заличатъ. Въ третото изречение, предъ думата „функциитѣ“ да се прибави и думата „съставитѣ“ и ще стане: „Съставитѣ и функциитѣ на тѣзи бюра и съвети ще се уредятъ съ специаленъ правилникъ“. Когато се изработватъ тѣзи правилници, тамъ ще се укаже подробно какви ще бждатъ функциитѣ и какъвъ ще бѣде съставътъ на тѣзи бюра. Не може така набързо да се възприеме този съставъ, който предлага г. Стояновъ, а именно да има представители на всички дружества, защото такъвъ съветъ съ 20—30 представители отъ различнитѣ благотворителни дружества, каквито имаме напр. въ Вацна и София, фактически не ще може да функционира.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Василевъ (д. ст): Г. г. народни представители! Бюрата ще сж съставени отъ чиновници, по щатъ и ще получаватъ заплатата по бюджета.

Р. Василевъ (д. ст): Трѣбва да бждатъ конкретно посочени.

Докладчикъ С. Василевъ (д. ст): Тѣзи бюра ще ръководятъ дѣлата на самата служба. Тѣ ще бждатъ въ контактъ съ отдѣлението, тѣ ще получаватъ отъ него сумитѣ, тѣ ще ръководятъ, така да се каже, пълната работа. Съвѣщателното тѣло или, както е наречено въ законопроекта, окръженъ съветъ къмъ бюрата има свършено друго предназначение. Предъ видъ на това, че въ окръжнитѣ центрове нѣма еднакви благотворителни дружества, състава на окръжнитѣ съвети не можемъ да го определимъ. Така че азъ поддържамъ предложението на г. Мирски, щото съставътъ на окръжнитѣ съвети да се определи отъ специаленъ правилникъ, понеже съставътъ имъ не може да бѣде еднообразенъ.

Тази година, напр. въ бюджета на Военното министерство е предвидено увеличение на инвалиднитѣ домове. Известно ви е, че досега имаше само единъ инвалиденъ домъ; сега се предвиждатъ вече три инвалидни домове; плюсъ туй, къмъ всѣки инвалиденъ домъ се предвижда по единъ приютъ. Тѣй че по новия бюджетъ ние откриваме още два инвалидни домове и онзи два приюта. Новитѣ два инвалидни домове нѣма да иматъ седалището си въ София, а ще бждатъ изъ провинцията, защото единствениятъ инвалиденъ домъ въ София даде доказателства, че има натрупване и други неудобства. Всичко това е ясно, и излишно е да говоря по този въпросъ.

Тъй че съставът на бюрата ще се определя съ специален щатъ. Да се определят тукъ състава на окръжнитъ съвети така, както предлага г. Стояновъ, ще излъже нѣкое дембелхане, каквито ги има въ Цариградъ. Особено въ София, ако вземете въ окръжния съветъ представители на всички спортни организации, читалища, просвѣтни дружества и други, ще се образува едно ново Народно събрание и, естествено, съветътъ нѣма да може да работи. Тъй че правилникътъ ще определя числото на членоветъ на окръжнитъ съвети въ зависимостъ отъ числото на благотворителнитъ и други дружества въ центъра на окръга.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Какво предлагате, г. Мирски?

Х. Мирски (д): Азъ предлагамъ да се изхвърлятъ думитъ „аналогиченъ съ този при отдѣлението за подпомагане пострадалиятъ отъ войнитъ“, а въ следующето изречение предъ думата „функциитъ“ да се прибавятъ думитъ „Съставътъ и“.

Р. Василевъ (д.сг): (Къмъ докладчика) Какво казахте за бюрата, г. Василевъ?

Докладчикъ С. Василевъ (д.сг): Съставътъ на бюрата нѣма да бжде повзех отъ трима души. Подразбира се единъ началникъ, който ще ръководи, и двама души помощенъ персоналъ.

Р. Василевъ (д.сг): Нека тогава се каже изрично въ члена.

Министъръ генералъ И. Вълковъ: Персонала е предвиденъ въ бюджета. Народното събрание има право всѣка година при разглеждането на бюджета да си каже думата дали да бждатъ двама или трима. Така щото съ това нѣма да има никакво злоупотребение.

Р. Василевъ (д.сг): Въ такъвъ случай всѣка година при разглеждането на бюджета ще се занимаваме съ този въпросъ, когато ако се каже изрично въ закона, нѣма да се занимаваме.

М. Дилиановъ (з): Въ унисонъ съ предложението на г. Петко Стояновъ азъ предлагамъ следната редакция на чл. 8. (Чете) „Въ всѣки окръгъ се учредява единъ съветъ за подпомагане пострадалиятъ отъ войнитъ, който избира отъ своята срѣда едно постоянно присъствие отъ три лица, което да прилага директивитъ на съвета.“

„Съставътъ на окръжния съветъ е следниятъ: началникътъ на войсковата частъ, окръжниятъ управителъ, окръжниятъ лѣкаръ, окръжниятъ училищенъ инспекторъ, окръжниятъ финансовъ началникъ, еметътъ на окръжния градъ, председателътъ на окръжната постоянна комисия, единъ представителъ на пострадалиятъ отъ войнитъ и по единъ представителъ на благотворителнитъ дружества, създадени за сѣщата целъ“.

Докладчикъ С. Василевъ (д.сг): Много е тежъкъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Поневѣ предложението на г. Дилианова изключва всички други, азъ ще поставя на гласуване най-напредъ него. Вие го чухте. Съ него г. докладчикътъ не е съгласенъ.

Който приматъ предложението на г. Дилианова, моля, да вдигнатъ рѣка. Мѣншество, Събранието не приема.

Г. министърътъ на войната предлага да се каже, че бюротъ се състои отъ трима души.

Министъръ генералъ И. Вълковъ: Азъ декларирамъ само, че повече отъ трима души нѣма да бждатъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има предложение отъ г. Мирски да се заличатъ думитъ „аналогиченъ съ този при отдѣлението за подпомагане пострадалиятъ отъ войнитъ“. Г. докладчикътъ е съгласенъ съ това предложение.

Който приематъ предложението на г. Мирски, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

П. Стояновъ (р): А моето предложение за състава на окръжния съветъ?

Докладчикъ С. Василевъ (д.сг): Въ сѣщия духъ направя предложението и г. Минчо Дилиановъ, което пропадна.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Съставътъ на бюротъ е отъ трима души.

П. Стояновъ (р): За състава на бюротъ приемамъ трима души, но за състава на съвета?

Докладчикъ С. Василевъ (д.сг): Ще се уреди съ правилника, защото зависи отъ окръга. Въ Петричъ, напр., съставътъ ще бжде единъ, въ другъ окръгъ — другъ.

М. Дилиановъ (з): Едини и сѣщи служби има въ окръжитъ.

П. Стояновъ (р): Тукъ се говори само за функциитъ на бюрата и съветитъ; ако и съставътъ имъ ще се урежда съ правилникъ, тогава да се каже изрично.

Министъръ генералъ И. Вълковъ: Ще прибавимъ и думата „съставътъ“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Мирски предлагала предъ думата „функциитъ“ да се прибавятъ думитъ „Съставътъ и“. Г. докладчикътъ е съгласенъ съ тази добавка.

Който приематъ тази добавка, предложена отъ г. Мирски, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Който приематъ чл. 8 заедно съ гласуванитъ поправки и добавки, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д.сг): (Чете)

„Чл. 9. Създадениятъ до сега инвалидни домове, институти, училища, работилници, приюти за инвалиди, сиропиталища, фондове и други подобни учреждения и заведения, учредени за цѣльта, минаватъ подъ общото управление на отдѣлението“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата на родниятъ представителъ г. Минчо Дилиановъ.

М. Дилиановъ (з): Въ духа на туй, което говорихъ въ началото, правя предложението фондътъ за сирацитъ отъ войнитъ да си остане автономенъ, подъ контрола на Министерството на войната.

Р. Василевъ (д.сг): Нѣма смисълъ да се оставятъ отдѣлно фондоветъ.

А. Ляпчевъ (д.сг): Фондътъ за сирацитъ отъ войната, г. Дилиановъ, не е създаденъ отъ Турлакова, а отъ Радославова, още въ 1915 г.

М. Дилиановъ (з): Може да е и отъ Васъ създаденъ — не правя въпросъ за това.

Докладчикъ С. Василевъ (д.сг): Азъ се ползувамъ отъ бележката на г. Ляпчева, за да опровергая това, което г. Дилиановъ преди малко каза, именно, че законътъ за привилегиятъ на инвалидитъ билъ създаденъ въ времето на Турлакова. Той е създаденъ въ 1915 г. отъ Радославова и е публикуванъ въ „Държавенъ вестникъ“ бр. 88.

М. Дилиановъ (з): Азъ не говоря кога е създаденъ, а кога е допълненъ.

Докладчикъ С. Василевъ (д.сг): Нѣма защо да бжде отдѣлно фонда за сирацитъ отъ войнитъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Дилиановъ! Настоявате ли на Вашето предложение?

Който приематъ чл. 9, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д.сг): (Чете)

„III. Фондъ и средства“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Който приематъ заглавието на глава III туй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. ср): (Чете)

„Чл. 10. Необходимитѣ средства за издържане Отдѣленieto за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ и оргaнитѣ му се предвиждатъ ежегодно въ държавния бюджетъ“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 10 тѣй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. ср): (Чете)

„Чл. 11. При Одѣленieto се образува фондъ като самостоятелна юридическа личностъ, която се представлява отъ лице, опълномощено отъ съвета, учреденъ по чл. 7 отъ настоящия законъ“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 11 тѣй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. ср): (Чете)

„Чл. 12. Фондътъ се образува:

а) отъ отпуснатата отъ държавното съкровище сума 50.000.000 л., ежегодно по 10.000.000 л.;

б) отъ задължителни ежегодни вноски отъ окръжнитѣ и общински бюджети;

в) отъ всички до сега съществуващи фондове за цѣлитѣ, упоменати въ чл. 3 отъ настоящия законъ. Тия фондове, следъ влизането на настоящия законъ въ сила, се предаватъ съ всички си имотъ на „Отдѣленieto за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ“ за усиление на фонда; частнитѣ фондове, усъдени отъ дарения или завещания на отдѣлни лица съ същата целъ, се подчиняватъ на общото управление на Отдѣленieto за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ, като се запазва името на дарителитѣ и завещателитѣ, както и опредѣленото отъ тѣхъ предназначение на даренето или завещанието.

г) отъ частни дарения;

д) отъ приходитѣ придобити отъ продажбата на изработеното въ подведомственитѣ на отдѣленieto работилници, училища, стопанства и др.;

е) отъ приходитѣ отъ продажбата на разни, специално създадени за целта марки.

ж) отъ едната четвъртъ отъ всички постѣпления по закона за благотворителността;

з) отъ приходитѣ на дадени за целта тържества, забавления, вечеринки, лотарин, черковни сборове, пожертвования и прочее“.

Г. Мушановъ повдигна въпросъ да се прибави думата „лотария“; ние я поставихме въ буква з следъ думата „вечеринки“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Андрей Ляпчевъ.

А. Ляпчевъ (д. ср): Г. г. народни представители! За подобъръ редъ и за по-голяма сигурностъ на средствата, съ които ще трѣбва да се подпомага на пострадалитѣ отъ войнитѣ, тѣй както превижда настоящиятъ законопроектъ, азъ правя едно предложение, за което добихъ съгласието на г. министра на войната и на г. министра на финанситѣ, и което има следното съдържание: (Чете)

„Буква а се заличва“. Въ буква а се казва, че фондътъ се образува: (Чете) „Отъ отпуснатата отъ държавното съкровище сума 50 милиона лева, ежегодно по 10 милиона лева“.

На мѣстото на заличената буква а ще се постави сегашната буква в, като тя стане буква а, и като началото ѝ се намѣни малко и получи следната редакция: (Чете) „Отъ всички досега съществуващи фондове и отъ фондоветѣ, които биха се създали за целитѣ, упоменати въ чл. 3“ и т. н., следва същия текстъ, както е даденъ въ буква в на чл. 12 отъ доклада на комисията.

Прибавя се нова буква б, вмѣсто сегашната буква б, която става буква в. Тя гласи: (Чете) „б) отъ специалнитѣ приходи, предвидени въ данъчнитѣ закони“. Въ смислото значението на мого предложение състои именно въ тази нова буква б „отъ специалнитѣ приходи, предвидени въ данъчнитѣ закони“. Тѣзи специални приходи, както знаете, сега се състоятъ въ 5% врѣхнини върху данъка върху общия доходъ и върху поземелния данъкъ.

Р. Василевъ (д. ср): За сирацитѣ.

А. Ляпчевъ (г. ср): За сирацитѣ. — Тая врѣхнина отъ 5%, предполага се, за миналата финансова година, 1924/1925 г., да даде около 28—30 милиона лева. Това едно. Второ, въ новия законъ за данъка върху занятията ще се предвиди една врѣхнина пакъ отъ 5% върху данъка върху занятията, като врѣхнина върху данъка върху общия доходъ нѣма да се предвиди. Значи ще остане за въ бъдаще врѣхнината върху поземелния данъкъ отъ 5%, както и врѣхнината, която ще се предвиди върху данъкъ-занятие отъ 5%, както и върху данъка на дружествата, които врѣхнини, предполага се, ще дадатъ близо 50 или 45 милиона лева годишно. И така вмѣсто исканата сума отъ 50 милиона лева, отъ която ежегодно ще се внася по 10 милиона лева, ще се предвидятъ едни врѣхнини, които ще достигнатъ до 40—45 милиона лева. Тѣзи врѣхнини трѣбва да създадатъ единъ специаленъ, траенъ източникъ за издържката на инвалидитѣ и пр., както се предвижда въ закона. Г-да! Ако не създадете здрави специални приходи и ако оставите на бюджетнитѣ пера, тази работа не е сигурна.

Предъ видъ на това правя туй предложение, което има да се допълни още съ следното: буква б по проекта на комисията става буква в и гласи тѣй, както е дадена отъ комисията, а именно: (Чете) „Отъ задължителни ежегодни вноски отъ окръжнитѣ и общински бюджети“.

Прибавя се и нова буква г, която гласи: (Чете) „Отъ инвалидната пенсия на ония сираци, на които издържката изцѣло е поета отъ фонда за подпомагане на пострадалитѣ отъ войнитѣ“. Необходимо е да се прибави тази буква, защото сега има една анархия въ това отношение. Взема се нѣкое дете, което се издържа изцѣло отъ фондоветѣ, но родителитѣ, който е останалъ живъ, продължава покрай своята частъ отъ пенсията да получава и частъта на туй дете, на което е поета издържката изцѣло отъ фонда. Погрѣшно ще бѣде въ този случай, ако ние продължимъ да даваме на дадени родители и онази частъ отъ пенсията, която се дава на детето, когато то се издържа изцѣло отъ държавата. Това е ясно.

Споредъ това мое предложение, буква г по доклада на комисията става д, буква д става е и т. н.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петко Стояновъ.

П. Стояновъ (р): Г. г. народни представители! По този въпросъ азъ имамъ да кажа първо, че съ обявявамъ противъ буква а — предложението, което прави г. Ляпчевъ, въ материялно отношение има същото значение — държавното съкровище да отпуска отъ бюджета си редовно въ продължение на 5 години по 10 милиона лева. Щомъ ще има врѣхнини върху данъка върху общия доходъ, върху поземелния данъкъ, върху данъка върху занятията, които ежегодно ще постѣпватъ и които ще надвишаватъ въ много голѣми размѣри предвиденитѣ тукъ 10 милиона лева, а по-долу не се казва, че се предвиждатъ и врѣхнини отъ данъцитѣ — тогава буква а става съвѣршено излишна. Нѣма защо да се обременява повече държавниятъ бюджетъ, когато и безъ туй на данъкоплатцитѣ е опредѣлено да плащатъ врѣхнини.

Що се отнася до буква б, ще искамъ повече обяснения, отколкото да кажа нѣщо. Казано е: (Чете) „Отъ задължителни ежегодни вноски отъ окръжнитѣ и общинскитѣ бюджети“. По законитѣ за общинитѣ и окръжнитѣ съвети, такива задължителни вноски не сѣ предвидени. Нѣмаме предъ себе си едно предложение за изменение на тѣзи два закона, за да видимъ въ какво се заключаватъ тѣзи задължителни вноски на общинитѣ и окръжнитѣ съвети. Ако тѣзи специални закони не опредѣлятъ въ какво се заключаватъ тѣзи задължителни вноски, какъвъ процентъ представляватъ отъ тѣхнитѣ приходни бюджети, или какъвъ процентъ съставляватъ отъ нѣкакво тѣхно приходно перо, тѣзи задължителни вноски се явяватъ едно безпредметно пожелание. Ще кажете „задължителни вноски“, но съ какво ще можете да задължите общинитѣ и окръжнията да ви даватъ вноски за този фондъ, когато нѣматъ никакви средства предвидени за това, понеже не сѣ задължени съ нѣкой специаленъ законъ да ги предвидятъ? Предъ видъ на това, че ако тѣ предвидятъ специални суми за благотворителностъ, тѣзи суми нѣма да бѣдатъ специални пера за фонда за пострадалитѣ отъ войнитѣ, първо, и второ, предъ видъ на това,

че ако се предвидят така, тѣ не сѣ задължителни, а сѣ доброволни пера, азъ моля да се даде пояснение отъ г. докладчика, за да видимъ какъ се разбиратъ тѣзи задължителни вноски.

Та, като казвамъ всичко това, азъ мисля, че ако така бѣде предвидено това задължение, то ще бѣде неофициално.

Министъръ генералъ И. Вълковъ: Ще се уреди съ специални законоположения. Нали сега и това поставяме въ функциитѣ на отдѣлението?

П. Стояновъ (р): Трѣбва да се каже: „Отъ задължителни ежегодни вноски отъ окръжнитѣ и общинскитѣ бюджети, предвидени въ специалнитѣ закони“.

Министъръ генералъ И. Вълковъ: Нали въ чл. 5 е казано, че ще се създадатъ разни законоположения отъ съвета при отдѣлението?

П. Стояновъ (р): Тамъ ще се промишлява. Ние приехме, че съветътъ ще дава мнение за такива законоположения, а тукъ трѣбва да се предвиди, г. министре, че общинитѣ и окръжията сѣ задължени да плащатъ нѣщо за тоя фондъ. Но това трѣбва да бѣде изрично поменато въ единъ специаленъ законъ. Това е едно задължение и то трѣбва да влѣзѣ въ кръга на облигаторнитѣ, задължителнитѣ разности на общинитѣ и окръжията, за които е казано въ какъвъ размѣръ сѣ. Вънъ отъ това, което е определено съ специални закони за плащане отъ общинитѣ и окръжията, друго не може да се предвиди. Това е редно, това е законно.

Сега, що се отнася до буква в, ще кажа, че тукъ има едно положение, което, ми се струва, се намира малко въ противоречие съ чл. 9 отъ настоящия законопроектъ. Чл. 9 инкорпорира всички фондове и всички учреждения, дружества или фондации, каквито и да сѣ, създадени съ аналогични цели, като тая, която се поставя въ настоящия законопроектъ. Веднага съ влизането на тоя законъ въ сила, всичкитѣ тия учреждения ще минатъ подъ общото управление на новото отдѣление при Министерството на войната. Но тукъ е казано, че тамъ, където има специални фондове, тѣ ще влѣзатъ подъ общото ръководство на това отдѣление, но ще си запазятъ името на дарителя или завещателя, както и определѣното имъ, споредъ дарението или завещанието, предназначение. Щомъ като досега е имало единъ самостоятеленъ фондъ, който е основанъ съ специална целъ, какъвто е напр. фондътъ за подпомагане сирацитѣ отъ войната, който съществува и за смѣтка на частни пожертвувания — той не се поддържа само отъ държавни средства и помощи, а и отъ частни такива: лицата, които купуватъ различнитѣ марки отъ различни учреждения и съ тѣхъ облепватъ книжката си, правятъ една благотворителна работа въ полза на тоя фондъ — азъ искамъ освѣтление за следното: тоя фондъ ще остане ли въ тоя си видъ, въ който днесъ съществува, защото по чл. 9 той се отчуждава, а нѣкъ съ тая уговорка той като-че-ли продължава да съществува. Азъ искамъ да знамъ какво е мислитѣ съставителътъ. Азъ мисля, че ще бѣде най-рационално въ такъвъ случай да се предвиди, че специалнитѣ пожертвувания ще бѣдатъ за специални фондове, тѣ нѣма да влизатъ въ общия фондъ и ще бѣдатъ управлявани като специални фондове, тѣй както днесъ Министерството на народното просвѣщение управлява маса други фондове, които иматъ смѣнитѣ цели, каквито има и държавата въ областта на просвѣтата — да дава просвѣта и да насърчава тия или ония просвѣтни инициативи.

Азъ мисля, че така трѣбва да се разбира — и така ще бѣде правно да се разбира — че специалнитѣ фондове могатъ да съществуваатъ, както заваренитѣ, така и създаденитѣ въ бъдеще. Запазването на специални учреждения, каквото е напр. институтътъ „Евдокия и Надежда“, когото азъ познавамъ, мисли, че ще бѣде отъ полза за цѣлата служба на фонда.

Г. Данаиловъ (д. сг): Защо да не влѣзатъ и тѣ въ тоя фондъ?

П. Стояновъ (р): Това именно казвамъ, че нѣ трѣбва да влѣзатъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): За него предвиждаме въ държавния бюджетъ всѣка година суми. Азъ смѣтамъ, че трѣбва да се обедини цѣлата служба.

П. Стояновъ (р): Позволете ми да кажа, г. Данаиловъ, че и тая работа нѣкакъ си по-отблизо я познавамъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Вѣрвамъ.

П. Стояновъ (р): Азъ се изказахъ по този въпросъ, но Вие не бѣхте тукъ. Азъ считамъ, че въ тая областъ трѣбва да се резервира една относителна свобода за частната инициатива.

Г. Данаиловъ (д. сг): Този институтъ не е създаденъ по частна инициатива, а е създаденъ съ законъ.

П. Стояновъ (р): Г. Данаиловъ! Не е съ законъ създаденъ, а съ указъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Презъ Радославово време го създадохъ съ законъ.

П. Стояновъ (р): Азъ обяснихъ, че тамъ, освенъ държавни средства, освенъ пожертвувания отъ общинитѣ и окръжията, влизатъ така също и дарения на отдѣлни лица. Тия дарения сѣ дадени именно за тоя фондъ. Сега ще трѣбва да се намали тоя фондъ съ тия дарения. Въ всѣки случай мисля, че така ще бѣде по-правилно.

А. Ляпчевъ (д. сг): Азъ разбирамъ, че ако има дарения за специални цели, разбира се, че тѣ ще се разходватъ за тия специални цели.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думалъ г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Когато тия фондове сѣ формиратъ отъ частни дарения, разбира се, че трѣбва да запазятъ своята автономностъ въ управлението . . .

А. Ляпчевъ (д. сг): И своето предназначение.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): . . . и своето предназначение. А въ самия законъ се предвижда, че освенъ своето предназначение, тѣ запазватъ името на дарителя или на завещателя. Обаче ние такива фондове въ България нѣмаме. Това, което говорите за фонда за сирацитѣ отъ войната, е вѣрно, но той има следнитѣ приходи: — ше ви чета бюджета за 1924/1925 г. — отъ държавнитѣ дългове 5 милиона лева ежегодно, отъ Министерството на вътрешнитѣ работи една сума отъ около 80 хиляди лева годишно, отъ благотворителни марки — това е по частна инициатива — 1 милионъ лева, и 5 % отъ данъка върху общия доходъ — 15 милиона лева.

П. Стояновъ (р): И доброволни пожертвувания на различни банки, частни лица и други.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Тѣ влизатъ тукъ, но тѣ сѣ една нищожна сума.

Следователно, отъ 21 милиона лева приходи, вие виждате, че само 1 милионъ лева сѣ отъ частна инициатива, отъ благотворителностъ, отъ дружества, отъ банки, отъ частни лица и т. н. — всичко друго е отъ държавата. И тия държавни средства, г-да, въ името на справедливостъ, е необходимо да отидатъ въ помощъ и на инвалидитѣ, и на вдовицитѣ, и на родителитѣ. Тѣ не могатъ да отидатъ само въ полза на фонда за сирацитѣ, защото държавата дава тия средства. Следователно, тия средства ще трѣбва да отидатъ въ помощъ и на инвалидитѣ, които сѣ заслужили на държавата.

Тукъ се загатна за сиропиталището „Евдокия и Надежда“. Вѣрно е, то ще запази името си и пр., но и тамъ средствата сѣ на държавата: основниятъ капиталъ е билъ 200 хиляди лева, внесень отъ дветѣ княгини, и следъ туй всичко дава държавата. Следователно, ще трѣбва и тамъ държавата да нагледне какво се върши. Средствата ще трѣбва да се разпредѣлятъ между всичкитѣ пострадали отъ войнитѣ. Къто този е смисълътъ на буква в отъ чл. 12.

Предложението, което прави г. Ляпчевъ, както той самъ заяви, прави го съ съгласието на г. министра на войната и на г. министра на финанситъ. Мисля, че неговото предложение ще бъде прието отъ Народното събрание, защото то ще бъде по-изгодно за самия фондъ, ще постръпятъ по-голямъ суми, отколкото ние предвиждаме тукъ — ежегодно 10 милиона лева.

П. Стояновъ (р): Въ точка б: „Отъ задължителнитъ ежегодни вноски отъ окръжнитъ и общински бюджети“, приематъ ли да се прибавятъ думитъ: „опредѣлени съ специаленъ законъ“?

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Да. Както е редактирана буква б излиза, че това е само едно пожелание. И понеже окръжнитъ и общински съвети сж автономни, ако желаятъ — ще предвидятъ нѣщо; ако ли не — не. Следователно ще трѣбва, както предлага г. Стояновъ, въ края на буква б да се прибавятъ думитъ: „опредѣлени съ специаленъ законъ“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Георги Данаиловъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Г. г. народни представители! По поводъ на това, което нашиятъ другаръ г. Петко Стояновъ изказа, азъ искамъ да се уясни въпроса. Азъ не съмъ участвувалъ при изработването и преглеждането на тоя законопроектъ въ комисията. За мене остава неясно следното нѣщо. Ние създаваме учреждение, което ще се грижи за всички жертви отъ войнитъ: наследницитъ на убититъ — вдовицитъ и децата — и инвалидитъ. Това учреждение, както го замисляме отъ години наредъ, азъ смѣтамъ, че ще бъде всеобщо, че то ще обгръща всичкитъ грижи на държавата въ това отношение — освенъ ако нѣкое частно лице би пожелало съ свои завещани средства да открие единъ такъвъ институтъ, който, разбира се, ще бъде автономенъ. И затуй азъ си позволихъ да прекара г. Стояновъ, когато той говорѣше, и да запитамъ: какво ще стане съ института „Евдокия и Надежда“, дето момичета на пострадали отъ войнитъ се възпитаватъ и се приготвятъ за живота? Ще остане ли този институтъ автономно учреждение или не? Искамъ да бъдемъ на ясно.

П. Стояновъ (р): И азъ това питамъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Не можахъ да Ви чуя. — Не зная по чия инициатива, но въ всѣки случай въ Свиленградъ ще видите издигнато едно здание, което струва милиони, на което даже ще видите написани имената на двамата господа, които сж го направили — единиятъ е директорътъ на учреждението, другиятъ е архитектътъ. Въ нашата страна това чудо го има. Това учреждение въ Свиленградъ — за сираци или за инвалиди — отъ кого ще се управлява?

П. Стояновъ (р): То се инкорпорира по чл. 9.

Г. Данаиловъ (д. сг): Да бъдемъ наясно, защото азъ зная, че е направено по инициативата на института „Евдокия и Надежда“, а не отъ нѣкои хора. Самиятъ институтъ „Евдокия и Надежда“ се създаде презъ време на войнитъ подъ председателството на министъръ-председателя — по-рано Радославовъ, после Стамболийски, сега министъръ-председателътъ Цанковъ. Винаги министъръ-председателитъ стоятъ начело. Има избрани по способностъ технически директори за управлението. Единственитъ средства за поддържането на института сж 5-тѣ милиона лева, които предвиждаме ежегодно въ бюджета на държавнитъ дългове. Освенъ това събиратъ се средства и отъ онѣзи марки, за които спомена г. Стояновъ, които се лепятъ по различни документи и които сж издадени по силата на единъ законъ — точно не мога да го цитирамъ.

Азъ искамъ г. министърътъ и г. докладчикътъ да обяснятъ: това ново учреждение ще обгръне ли и този конкретно цитиранъ институтъ, който споредъ мене не е частенъ, а е създаденъ по инициативата на държавата? Да бъдемъ на ясно, защото не можемъ по бюджета единъ пътъ да даваме 5 милиона лева, а другъ пътъ — както е казано въ чл. 12 — ежегодно по 10 милиона лева. Всички тия разноси се предвиждатъ въ бюджета. Г. министърътъ на финанситъ ще ме извини — но той нѣма ясна представа какви ще бъдатъ тия разноси. Тѣ постоянно

ще растатъ, както фондътъ за застраховкитъ, който въ началото бѣше нѣколко милиона лева, сега възлиза на десетки милиона, а утре ще станатъ стотици.

Никой не е противъ това, че трѣбва да се даде поддръжка на тѣзи хора. Азъ бихъ желалъ да зная, ще бъдатъ ли обгрнати тукъ всичкитъ тия институти, които съществуватъ сега и които сж създадени по обществена и държавна инициатива, и специално искамъ да зная, дали институтътъ „Евдокия и Надежда“ ще бъде включенъ тукъ?

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Г. Данаиловъ поставя този въпросъ, въроятно поради обстоятелството, че не приетствува на дебатитъ, както вчера така и днесъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Азъ бѣхъ тукъ, но казахъ ви, че не познавамъ добре въпроса.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Основната целъ на законопроекта е да обедини подъ едно ведомство всички тия институти — сиропиталища и други подобни учреждения — създадени било по частна инициатива, било по инициатива на държавата.

Г. Данаиловъ (д. сг): Както е по чл. 9.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Да, съ една уговорка, която вече е вмъкната въ буква в на чл. 12 — че волята на дарителя се спазва. Този въпросъ се разглежда и отъ специалисти-юристи въ комисията, каквито сж г. г. Молловъ и Фаденхехтъ. Тѣ тамъ изтъкнаха, че у насъ има специаленъ законъ за фондациитъ, споредъ който върху волята на завещателя и дарителя никой законъ въ никакъвъ случай не може да посегне. Въ комисията ни обвиниха малко въ болшевикъзмъ, въ смисълъ, че сме искали да експроприраме. Но съ тази прибавка въ буква в на чл. 12 този въпросъ се урежда.

П. Стояновъ (р): Значи, тѣ ще бъдатъ самостоятелни фондове?

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Ето какво е. Да речемъ, че тѣзи институти иматъ повече приходи. Съ тѣзи приходи ще помогнемъ на онѣзи, които иматъ по-малко, но нѣма да се посегне върху предназначението на тѣзи институти, създадени по частна инициатива.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Димитъръ Тодоровъ.

Д. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Понеже повече ясностъ не вреди, особено когато се появи съмнение, и понеже онзи, който ще прилага закона, ще се справя съ дневницитъ на Народното събрание — тѣй като парламентарнитъ комисии нѣматъ обстоянни протоколи — ще ви кажа защо се направи въ комисията тая добавка въ буква в на чл. 12. И за да бѣда разбранъ по-добре, ще ви приведа единъ примѣръ.

Въ Русе има окръжно сиропиталище. Иванъ Петровъ, напр., е подарилъ 100 хиляди лева на това сиропиталище, съ поръка отъ лихвитъ на тия пари да се учатъ две сирачета — едно момче и едно момиче. Другъ е подарилъ толкова и толкова пари за да се употребятъ за тая и тая целъ. Фондоветъ при Русенското окръжно сиропиталище сж 7—8 или 10 — точно не ги помня — портретитъ на дарителитъ сж тамъ, завещанията имъ се знаятъ, волята имъ се изпълнява. Тѣзи фондове нѣма да влѣзатъ въ общия фондъ — тѣ ще си останатъ собственостъ на Русенското сиропиталище, и доходитъ имъ ще се харчатъ съгласно волята на дарителитъ. Азъ мога, ако имамъ нѣкога имотъ, да го оставя само на сирацитъ отъ Русенското сиропиталище, или на тия отъ Бѣленското, и да завеща отъ приходитъ му да се увеличава храната на сирацитъ мимо оная, която имъ дава държавата, или да се подобри тѣхното облѣкло вънъ отъ това, което имъ дава държавата. Моята воля въ такъвъ случай ще бѣде запазена, моятъ имотъ ще остане собственостъ на Бѣленското или Русенското сиропиталище. Следователно, съ тая добавка въ буква в на чл. 12 ние искаме да поощримъ даренията отъ мѣстнитъ хора,

да не мислят тѣзи, които ще дадат 5 или 10 хиляди лева, че паритѣ имъ ще потънатъ въ нѣкой голѣмъ общъ фондъ, но да знаятъ, че даденитѣ отъ тѣхъ пари ще се употребяватъ точно тѣй, както тѣ желаятъ за опредѣлената отъ тѣхъ цель.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Така е.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители, има нѣколко предложения, направени отъ г. Ляпчевъ, по чл. 12.

Д. Тодоровъ (д. сг): Моля, г. докладчикъ, комисията така ли го разбира, както азъ?

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Така го разбира.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Ляпчевъ предлага буква **а**, която гласи: „Отъ отпуснатата отъ държавното съкровище сума 50.000.000 л., ежегодно по 10.000.000 л.“, да се заличатъ. Които приематъ тая поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Ляпчевъ предлага буква **в** да стане буква **а**. Които приематъ туй предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Ляпчевъ предлага буква **в**, която става буква **а**, въ началото да получи следната редакция: (Чете) „Отъ всички досега съществуващи фондове и отъ фондоветѣ, които биха се създали“. Новото е: „и отъ фондоветѣ, които биха се създали“. Които отъ васъ сж съгласни съ тая добавка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Ляпчевъ предлага нова буква **б** съ следното съдържание: (Чете) „Отъ специалнитѣ приходи, предвидени въ данъчнитѣ закони“. Които приематъ тая нова буква **б** така, както се предлага отъ г. Ляпчевъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Ляпчевъ предлага съществуващата буква **б** да стане буква **в**.

М. Дилиановъ (з): Съ добавката, направена отъ г. Петко Стояновъ.

П. Стояновъ (р): Азъ предлагамъ къмъ съществуващата буква **б**, която гласи: „Отъ задължителни ежегодни вноски отъ окръжнитѣ и общински бюджети“, да се прибавятъ думитѣ: „предвидени въ специалнитѣ закони“.

А. Ляпчевъ (д. сг): Нѣмамъ нищо противъ тая прибавка.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Стояновъ предлага накрая на настоящата буква **б** да се турятъ думитѣ: „предвидени въ специалнитѣ закони“. Които приематъ тая добавка съ която е съгласенъ г. Ляпчевъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Които приематъ предложението на г. Ляпчевъ буква **б** да стане буква **в**, съ приетата прибавка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Ляпчевъ предлага нова буква **г** съ следното съдържание: (Чете) „Отъ инвалидната пенсия на ония сираци, на които издрѣжката изцѣло е поета отъ отдѣлението за подпомагане на пострадалитѣ отъ войнитѣ“.

М. Дилиановъ (з): Да не се казва: „Отъ отдѣлението“, а — „отъ фонда“.

А. Ляпчевъ (д. сг): По-право е да бѣде: „отъ отдѣлението“.

М. Дилиановъ (з): По-добре е да се каже: „издрѣжката изцѣло е поета отъ фонда“.

А. Ляпчевъ (д. сг): Добре, да се каже „отъ фонда“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Ляпчевъ е съгласенъ да се каже „отъ фонда“. Които приематъ новата буква **г** съ тая прибавка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Ляпчевъ предлага най-после буква **г** да стане буква **д**, буква **д** да стане буква **е** и т. н. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Които приематъ чл. 12 съ гласуванитѣ прибавки и добавки, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„IV. Дейностъ на отдѣлението за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ заглавието на глава IV, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 13. По заповѣдъ на министра при отдѣлението, тамъ гдето е потрѣбно, се откриватъ окръжни, околийски или общински приюти, които се управляватъ споредъ съставенитѣ отъ съвета за цельта правилници“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Петко Стояновъ.

П. Стояновъ (р): Азъ мисля, че този членъ трѣбва да се измѣни, г. г. народни представители. При Министерството на войната се учредява специално отдѣление, което ще се занимава съ подпомагането на пострадалитѣ отъ войнитѣ. Къмъ това отдѣление ще има единъ съвещателенъ съветъ; а освенъ това ще има и окръжни бюра и съвети къмъ тѣхъ, които ще се занимаватъ съ тая работа и които съ своитѣ решения ще осведомяватъ централното управление, а същевременно и съвета. Та азъ мисля, че ще бѣде по-право да се заличатъ въ началото на чл. 13 думитѣ „По заповѣдъ на министра“, а да се каже: „По нареждане отъ Министерството на войната, и следъ като вземе мнението на съвета при отдѣлението, се откриватъ“ и пр.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Г-да! Въ чл. 13 е изказана волята, мисълта на законодателя въ една по-категорична форма. Преди министърътъ да даде заповѣдъ, естествено е, той ще изучи смото положение, и тамъ дето е потрѣбно, дето е необходимо, ще даде нареждане да се открие окръженъ, околийски или общински приютъ. Г. министърътъ на войната е съгласенъ съ редакцията на този членъ, и азъ като докладчикъ поддържамъ тази редакция: (Чете) „По заповѣдъ на министра — да се изхвърлятъ думитѣ „при отдѣлението“ — тамъ дето е потрѣбно, се откриватъ окръжни, околийски или общински приюти, които се управляватъ споредъ съставенитѣ отъ съвета за цельта правилници“.

М. Дилиановъ (з): Не може ли да се каже: „По нареждане на министра“?

Н. Николовъ (д. сг): То е традиция въ Военното министерство да се казва „по заповѣдъ“.

Министъръ генералъ И. Вълковъ: Всички министри даватъ заповеди, г-да, не само военниятъ министъръ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Стояновъ предлага чл. 13 да се измѣни така: „По нареждане на Министерството на войната, и следъ като се вземе мнението на съвета, се откриватъ окръжни, околийски или общински приюти, които се управляватъ споредъ съставенитѣ отъ съвета за цельта правилници“.

П. Стояновъ (р): Министерството на войната, следъ като вземе мнението на съвета при отдѣлението, нарежда да се открие приютъ тамъ, дето е потрѣбно.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ тази поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншинство, Събранието не приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Отъ чл. 13 да се махнатъ само думитѣ „при отдѣлението“. Останалото остава същото.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ тази поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Които приематъ чл. 13 съ приетата поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 14. За постоянно безплатно гледане въ приютитѣ за инвалидитѣ се приематъ само инвалиди съ 60 и повече

процента изгубена работоспособност, независимо отъ възрастта имъ, а също и инвалиди съ изгубена работоспособност отъ 40 до 60%, ако сж бедни или по-стари отъ 60 години.

„Временно се приематъ безплатно и всички инвалиди, които иматъ нужда отъ лѣчение, поставяне или поправка на протези.“

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Хинекъ Майеръ.

Х. Майеръ (д. сг): Искамъ да ми се обясни, какво ще стане съ пенсиятъ на тѣзи хора?

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Ще си получаватъ пенсиятъ.

Х. Майеръ (д. сг): Права предложение да се прибави: „и въобще инвалиди по-стари отъ 60 години, срещу пенсията, ако желаятъ“. Понеже пенсията на инвалида обикновено не стига, а 60-годишниятъ човѣкъ има нужда отъ гледане . . .

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Какво предлагате?

Х. Майеръ (д. сг): Предлагамъ да се каже: „Както и инвалиди по-стари отъ 60 години срещу получаването на пенсията“ Ако искатъ, разбира се.

Д. Тодоровъ (д. сг): Това го има въ закона, само че липсва една запетая. Кои инвалиди се приематъ въ приюта? Казано е: (Чете) „а също и инвалиди съ изгубена работоспособност отъ 40—60%, ако сж бедни или по-стари отъ 60 години“ — тѣ се приематъ.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Мисълта на г. Майеръ е тази: макаръ и инвалидътъ да има изгубена работоспособност 30%, щомъ е по-старъ отъ 60 години, да бжде приетъ въ приюта срещу пенсията, която получава.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Среду пенсията ли? Значи да не получава пенсия?

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Г. Майеръ, Вашата мисълъ е такава: инвалидъ съ 30% изгубена работоспособност и отъ 60 години нагоре, ако пожелае да влѣзе въ приютъ срещу пенсията, която получава, длѣжни сж да го приематъ. Нали така?

Х. Майеръ (д. сг): Така.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Къмъ Майеръ) Вие казахте: „Срещу получаване пенсията“. Редакцията не е добра.

С. Савовъ (д): Азъ мисля, че е твърде много да се лишатъ единъ инвалидъ отъ цѣлата му пенсия; трѣбва да се каже: „срещу 50% отъ пенсията му“, защото все-таки инвалидътъ трѣбва да има тѣщо въ джоба си. Предлагамъ да се постави: „срещу 50% отъ пенсията“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Тодоровъ.

Д. Тодоровъ (д. сг): Азъ предлагамъ следъ думитъ: „а също и инвалиди съ изгубена работоспособност отъ 40 до 60%, ако сж бедни или сж по-стари отъ 60 години“ да се прибави: „и всички по-стари отъ 60 години“. Следъ 60-годишна възраст онѣзи инвалиди, които иматъ 40% изгубена работоспособност, ще влѣзатъ тукъ. Оставагъ единъ малъкъ брой инвалиди, които ще трѣбва да жертвуватъ пенсията си. Колко години ще живѣе единъ инвалидъ следъ 60-годишната си възраст? Затуй никаква пенсия да не се казва, че ще се отнема, ами да се прибави: „и всички по-стари отъ 60 години“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Майеръ! Съгласни ли сте съ това предложение?

Х. Майеръ (д. сг): Съгласенъ съмъ.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Пакъ ще си получаватъ пенсията.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Димитъръ Тодоровъ прави предложение — съ което сж съгласни и

г. Майеръ и г. докладчикътъ — следъ думата „бедни“ да се каже: „и всички по-стари отъ 60 години“.

Коио приематъ тази поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Коио приематъ чл. 14 съ гласуваната поправка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 15. Къмъ приютитъ за инвалидитъ се уреждатъ малки ортопедически работилници, за поправка на протези, ортопедически обуца и пр. на инвалидитъ. Една модерна пълна ортопедическа работилница се урежда въ София за направа и поправка на протези, както и едно образцово професионално инвалидно училище“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 15, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 16. Въ всѣки окръгъ се откриватъ пансиони за сирацитъ на загиналитъ военно-служачи и за децата на инвалидитъ.“

Числото на леглата се опредѣля споредъ нуждата.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 16, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 17. Въ пансионитъ се приематъ:
а) краглитъ сираци на загиналитъ въ войнитъ;
б) децата на бедни загинали въ войнитъ;
в) децата на бедни починали инвалиди;
г) децата на крайно бедни инвалиди.“

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 17, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 18. Бедни безимотни инвалиди и вдовици, годни за земледѣлска работа, се оземляватъ безвъзмездно и съ предимство по закона за трудовитъ земледѣлски стопанства, по ходатайство на съвета при Отдѣлението за подпомагане пострадалитъ отъ войнитъ.“

Инвентарътъ за обработването на земята, който се набавя отъ Отдѣлението за подпомагане пострадалитъ отъ войнитъ на нуждающитъ се, се изплаща отъ последнитъ въ продължение на 10 години.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 18, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 19. На всички безимотни инвалиди и цѣлнолѣтти сираци, способни да упражняватъ други занятия, Отдѣлението съдействува за набавянето на необходимитъ имъ за занаятното инструменти, уреди, пособия, мобилировка и прочее, нужни за първоначалното обзавеждане. Въ такъвъ случай инвентарътъ трѣбва да се изплати отъ инвалидитъ или сирацитъ въ продължение на 10 години.“

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Тодоровъ.

Д. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Пропуснали сме въ комисията по Министерството на войната да отбележимъ дали връщането на тия суми ще става съ лихвитъ или безъ лихвитъ. Струва ми се, че би трѣбвало да се каже изрично „безъ лихвитъ“.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Добре безъ лихвитъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Приема се отъ г. докладчика.

Х. Мирски (д): Същото се отнася и за чл. 18.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Да.

Д. Тодоровъ (д. сг): Това ще се отнася и за чл. 18 и за чл. 19.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Да. Въ края на чл. 18 и на чл. 19 ще се прибавят думитѣ: „безъ лихвитѣ“.

Д. Тодоровъ (д. сг): Искамъ да обърна вниманието ви върху друго едно обстоятелство. Въ чл. 18 се урежда положението на инвалидитѣ, които могатъ да се занимаватъ съ земеделски трудъ, а въ чл. 19 — на тѣзи, които могатъ да се занимаватъ съ другъ видъ работа. Въ комисията се направиха разни предложения — туй да приемемъ, онуй да приемемъ — и направихме едно измѣнение, което, ми се вижда, не отговаря на духа на тия два члена. Въ началото на чл. 18 се казва: „Бедни безимотни инвалиди и вдовици“, изоставили сме сирацитѣ, а въ началото на чл. 19 се казва: „на всички безимотни инвалиди и пълнолѣтни сираци“. Би трѣбвало или при третото четене, или сега и въ двата члена да поправимъ текста така: „на всички бедни и безимотни пострадали отъ войнитѣ“.

Ако нѣколко вдовици образуватъ една кооперация и упражняватъ другъ родъ занаятис — шапкарьство, шивачество, плетачество и пр. — защо да имъ откажемъ помощта си? Струва ми се, тукъ има единъ пропускъ, и затова предлагамъ да се каже: „на всички бедни и безимотни пострадали отъ войнитѣ. Казвамъ „и безимотни“, защото нѣкои могатъ да бждатъ безимотни, а да не бждатъ бедни.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. докладчика.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Г-да! Този въпросъ се дебатира доста обширно въ комисията; той се разгледа въ цѣлата негова обширностъ и дълбочина и се изтъгнаха действително много сериозни мотиви. Сираци отъ войната има извънредно много — тѣ сж хиляди. И когато се направи една смѣтка съ какъвъ поземеленъ фондъ ние разполагаме за подпомагане на безимотнитѣ, дойде се до заключение, че е абсолютно невъзможно да се даде и на сирацитѣ по 10 декара земя, защото въ такъвъ случай ще трѣбва цѣла България да се раздаде. Плюсъ това въ законопроекта е предвидено, че сирацитѣ ще бждатъ издържани докато станатъ пълнолѣтни. Тогава, ако сж безимотни и се разполага съ известенъ поземеленъ фондъ, ще имъ се даде земя като на безимотни. Съ този законъ ние искаме да покровителствуваме специално инвалидитѣ и вдовицитѣ. Такъвъ е смисълътъ, такъвъ е духътъ на този законъ. Видѣхме, че е невъзможно да се даде земя и на сирацитѣ.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Димитъръ Тодоровъ! Настоявате ли на Вашето предложение.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Тогава г. Димитъръ Тодоровъ отсъствувахе отъ комисията.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Тодоровъ! Оставете това предложение за трето четене.

Д. Тодоровъ (д. сг): Ще го остава за третото четене.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 19, като се прибавятъ накрая думитѣ „безъ лихвитѣ“, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.
По аналогия сжщата прибавка ще се направи и въ края на чл. 18.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„V. Персоналъ“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ заглавието на глава пета, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 20. На длжкостите въ Отдѣлението за подпомагане пострадалилтѣ отъ войнитѣ и подведомственитѣ му учреждения се назначаватъ преимуществено инвалиди съ носими за службата недъзи, вдовици и родители на загиналитѣ, обаче ако между тѣхъ нѣма подходящи за длжкоститѣ, могатъ да бждатъ назначавани и други лица“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Димитъръ Тодоровъ.

Д. Тодоровъ (д. сг): Азъ моля г. докладчика да обясни, какъ разбира текста на този членъ. Дѣлото на сиропиталищата е предимно педагогическо дѣло и затова начело на тѣхъ трѣбва да се турятъ учители, хора, които иматъ вещина и познания по педагогическата наука. Азъ смѣтамъ, че когато се подбира персоналъ за сиропиталищата — които сж закрити учебни заведения, възпитателни заведения, интернаги, или както щѣте ги наречете — ще трѣбва да се избиратъ обезателно хора, които иматъ цензъ за учители и педагогическа вещина. А ако при равни условия на кандидатитѣ единиятъ е инвалидъ, той ще бжде предпочетенъ, по текста на закона. Но не бива да се смѣта, че обезателно на всички мѣста ще трѣбва да се настаняватъ инвалиди, а ако нѣма такива — да бждатъ назначавани други лица. Азъ съмъ съгласенъ всекога да се подпомагатъ инвалидитѣ, но у насъ, особено, когато е въпросъ да преценяваме кое можемъ и кое не можемъ, бждете увѣрени, че всѣки инвалидъ ще смѣтне, че може да бжде нѣщо въ нѣкое сиропиталище, макаръ да му липсватъ и най-елементарнитѣ познания по възпитанието и отглеждането на децата. Така че моля г. докладчика да обясни този членъ.

А. Цанковъ (с. д): Мисълта Ви е права. Трѣбва да се преценира текста, за да нѣма недоразумѣние.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Действително, необходимо е да се даде тълкувание, за да не попаднемъ въ последствие, при назначаване на персонала, въ нѣкои фатални грѣшки. За шефове на сиропиталищата, въ които се работи съ малки деца — работа, която е по-деликатна и за която се изискватъ повисоки качества — необходимо е, естествено, да се поставятъ подготвени хора. Ако имаме за кандидатъ единъ гимназиаленъ учителъ педагогъ, който е инвалидъ, безспорно, той ще бжде предпочетенъ. Но ако нѣма подготвено лице инвалидъ да ръководи службата на това сиропиталище, нѣма да се назначи X, само защото е инвалидъ, тѣй като въ такъвъ случай целта не се постига. Следователно, смисълътъ на този членъ е такъвъ, както го разбира г. Димитъръ Тодоровъ.

С. Костурковъ (р): Сжщото е и за надзирателитѣ.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Сжщото е и за тѣхъ.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 20 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„VI. Особени разпореджания“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ заглавието на глава шеста, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 21. Всички министерства, подчиненитѣ имъ дирекции, управления и заведения, всички изборни учреждения, както и частни дружества, сж длжжни да съдействуватъ най-ефикасно на Отдѣлението за подпомагане, назначаване и издържане на пострадалилтѣ отъ войнитѣ“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 21 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 22. Отдѣлението и подведомственитѣ му учреждения трѣбва да се уредятъ и почнатъ да функциониратъ най-късно въ срокъ отъ една година отъ влизането въ сила на настоящия законъ“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 22 тѣй, както се докладва, моля да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 23. За приложението на настоящия законъ се изработва правилникъ, утвърденъ съ царски указъ, по предложението на министра на войната“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Които приематъ чл. 23 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 24. Всички закони, които противоречатъ на настоящия законъ, се отмѣняватъ съ изключение на „законъ за привилегиитѣ на инвалидитѣ, тѣхнитѣ семейства и семействата на загиналитѣ презъ време на войнитѣ отъ рани и болестъ, добити при изпълнение на отечествения дългъ“, обнародванъ въ „Държавенъ вестникъ“ брой 88 отъ 1915 г., и „законъ за допълнение закона за заселване бѣжанцитѣ и обезпечаване поминѣка имъ, обнародванъ въ „Държавенъ вестникъ“ брой 195 отъ 30 ноемврий 1922 г., чието прилагане по отношение пострадалитѣ отъ войнитѣ се възлага на Отдѣлението за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Мирски.

Х. Мирски (д): Искамъ само да се направи една справка, дали този законъ е печатанъ въ „Държавенъ вестникъ“ отъ 30 ноемврий или отъ 30 септемврий. Въ едно изложение на съюза на инвалидитѣ, което имамъ предъ себе си се посочва датата 30 септемврий, а тукъ въ члена е казано 30 ноемврий. Затова, нека се направи справка, и ако е допусната грѣшка, да се поправи при третото четене.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Ще направимъ тази справка.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Които приематъ чл. 24, който е последенъ, тѣй както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема. Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ генералъ И. Вълковъ: Г. г. народни представители! Вотираиятъ отъ васъ законопроектъ е едно хуманно и справедливо дѣло. Вземайки инициатива за внасяне наново на този законопроектъ въ Събранието, азъ съмъ се ръководилъ отъ единъ голѣмъ дългъ, който ние военнитѣ, па и всички български граждани, имаме и трѣбва да имаме къмъ всички нещастници, пострадали отъ войнитѣ. Смѣтамъ, че вотирайки законопроектъ, българскиятъ народъ въ вашето лице дава своята морална и материална поддрѣпа на тѣзи изнемогващи наши братя и сестри.

Като гледамъ еднородието и готовността ви да подкрѣпите инвалидитѣ, вдовицитѣ, сирацитѣ и родителитѣ на загиналитѣ, азъ се считамъ задълженъ, като вносителъ на законопроектъ, да ви изкажа отъ тѣхно име благодарностъ за тѣзи ваши чувства къмъ пострадалитѣ и за моралната и материална поддрѣпа, която имъ давате. Но трѣбва да забележа, че въ това отношение ние правимъ само една крачка напредъ — нищо повече. Вие видѣхте отъ цифритѣ, които ви привѣдоха ораторитѣ и г. докладчикътъ, че въ този моментъ съ единъ фондъ отъ около 21 милиона лева ние можемъ да приютимъ само около 7—8 хиляди пострадалши инвалиди и сираци въ инвалидни домове и въ разни училища и сиропиталища, а вие знаете, че числото на пострадалитѣ е повече отъ 450 хиляди души. Това показва какви голѣми усилия и материални средства още сж нужни, какви частни инициативи и дарения сж необходими, колко още други подкрепи подъ различна форма сж крайно необходими, за да можемъ да подпомагнемъ поне крайно нуждающитѣ се, на които числото ще да е не по-малко отъ 100 хиляди души.

Въ настоящия законопроектъ вие видѣхте, че се предвиждатъ разни форми на поддрѣпа. Но този законопроектъ нѣма да достигне своята целъ, ако ръководното управление и неговитѣ органи не вложатъ усилия, воля, енергия и добросъвестностъ при прилагането му. Най-сетне трѣбва да забележа, че и туй ще бѣде твърде малко, ако всички здрави и по-заможни граждани не внасятъ периодически своята лепта, за да се засилитъ средствата на отдѣлението за удовлетворяване на тѣзи нужди. И азъ мисля, че това ще бѣде единъ святъ дългъ на всички българи, защото Богъ го повелява, повеляватъ го и жизненитѣ интереси на нашата родина. (Ръкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Пристъпваме къмъ третата точка отъ дневния редъ — първо четене за-

конопроекта за бюджета на държавата за финансовата 1925/1926 година.

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

М. Дилиановъ (з): Г. председателю! Вчера бѣхме записани нѣколко души да говоримъ по бюджетопроекта. Има парламентарни групи, които не сж се изказали. Азъ вчера Ви обяснихъ, че не мога да говоря и затуй си излѣзохъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Ето какъ стои въпросътъ. Бѣха записани следъ г. Семерджиевъ: г. г. Дилиановъ, Домузчиевъ, Гиргиновъ, Харизановъ и Христо Димитровъ. Г. Дилиановъ се размѣни съ г. Гиргиновъ. Г. Домузчиевъ ми заяви вчера, че не може да говори и пожела да го запиша накрая. Следъ това дойде г. Дилиановъ и ми каза, че не може да говори следъ г. Гиргиновъ, защото не е готовъ и пожела да го запиша накрая; и азъ го записахъ. Така че редътъ на ораторитѣ се измѣни тѣй: г. Гиргиновъ, г. Харизановъ, г. Домузчиевъ и г. Дилиановъ. Както помните, азъ призовахъ всички, но никой не се обади; и никой отъ земеделската група не пожела да говори. Следъ това азъ прекратихъ дебатитѣ и дадохъ думата на г. министра на финанситѣ, който каза, че не може да говори въ сѣщия моментъ. (Възражения отъ лѣвицата.) Ние се движимъ натѣлно въ кръга на правилника и на нашата практика.

М. Дилиановъ (з): Никой другъ не е могълъ да ме замѣсти вчера. Азъ апелирамъ къмъ г. министра на финанситѣ . . .

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Събранието не може да чака.

М. Дилиановъ (з): Г. председателю! Бюджетитѣ се разглеждаха въ комисията, безъ да се чака свършването на дебатитѣ по принципъ; ако не позволите и тукъ да се изкажемъ, азъ не зная кога можемъ да се изкажемъ. Азъ Ви казахъ: ще говоря утре.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Вие не бѣхте на поста си.

М. Дилиановъ (з): Азъ ви казахъ, че не мога да говоря въ момента, защото ще отида да направя нѣкои справки. Ако бѣхте ми казали, че ще прекратите дебатитѣ, щѣхъ да остана и да мина безъ тия справки.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Азъ Ви записахъ накрая.

М. Дилиановъ (з): Не е въпросътъ за мене, а за това, че групата не се е изказала.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Пожелайте да Ви запиша следъ г. Гиргинова, понеже ми заявихте, че не сте готови.

М. Дилиановъ (з): Азъ Ви заявихъ, че има да направя нѣкои справки и ще стана да говоря на другия денъ.

С. Костурковъ (р): Следъ като се прекратятъ дебатитѣ, групитѣ, които не сж се изказали, иматъ думата.

М. Дилиановъ (з): Дебатитѣ не могатъ да се прекратятъ, преди всичко.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Нѣмаше оратори записани да говорятъ. Азъ прекратихъ дебатитѣ, следъ като видѣхъ, че никой отъ групата ви не пожела да говори.

М. Дилиановъ (з): Никой не е правилъ предложение за прекращение на дебатитѣ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Събранието не може да Ви чака.

П. Аленовъ (с. д): Оставете го да се изкаже.

М. Дилиановъ (з): Парламентарнитѣ групи иматъ право да се изказватъ даже и когато е гласувано предложение за прекращение на дебатитѣ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Азъ лично не мога да Ви позволя; ще питамъ Събранието.

С. Костурковъ (р): Какво ще питате? Има правилникъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ сж съгласни да изслушатъ г. Дилинова, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншество, Събранието не приема.

С. Костурковъ (р): Не можете да разрешавате работи, които сж разрешени отъ правилника.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Това е съгласно правилника, г. Костурковъ.

А. К. Минковъ (р): Вчера казахте, че минавате къмъ нова точка отъ дневния редъ, обаче дебатитѣ по законопроекта за бюджета не прекратихте.

К. Кънчевъ (д. сг): Дебатитѣ се прекратиха, понеже се изчерпа списъкътъ на записалитѣ се да говорятъ.

П. Алековъ (с. д): Не може така! Това е бюджетъ на държавата, не бива така прекалено много да се формализирате.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Тукъ не може да говори всѣки, когато му кефнѣ.

М. Дилиновъ (з): Правилникътъ е ясенъ.

П. Алековъ (с. д): Но председателството може да издебне винаги Събранието.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Моя длъжностъ е да обява дебатитѣ за прекратени, щомъ нѣма кой да говори.

С. Костурковъ (р): Щомъ като г. министърътъ не е говорилъ, всички парламентарни групи, които не сж се изказали, иматъ право да се изкажатъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Да, но когато една група не желае да говори, азъ не мога да я накарамъ да се изкаже.

С. Костурковъ (р): Следъ прекратяването на дебатитѣ, групитѣ, които не сж се изказали, иматъ право да се изкажатъ. Това говори правилникътъ. Вие не сте правъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ. Свършенъ е въпросътъ — Събранието се произнесе.

П. Алековъ (с. д): Какъ може нѣкои парламентарни групи да бждатъ лишени отъ правото да се изкажатъ затуй, че случайно ораторитѣ имъ сж отишли да правятъ справка? Може ли така да се гледа на работата?

С. Костурковъ (р): (Къмъ председателстващия) Ново тълкувание! Вие тогава може да издебвате хората, които излизатъ навънъ, за да ги лишите отъ думата.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Никой не иска да имъ отнема думата, обаче когато сж били поканени да говорятъ, тѣ не сж били тукъ.

П. Алековъ (с. д): (Казва нѣщо)

Министъръ П. Тодоровъ: Нека говорятъ.

П. Миновъ (з): (Къмъ председателстващия) Г. министърътъ се съгласява да се изкажемъ. Защо правите това?

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Само въ това Събрание никому не е отнета думата. Вие знаете много добре, че винаги е имало снизхождение къмъ опозицията и е оставяна да говори повече дори, отколжото правилникътъ позволява.

М. Дилиновъ (з): Тукъ не е думата за снизхождение, а е за защита на правилника.

П. Алековъ (с. д): Дайте възможностъ, г. председателю, на всички парламентарни групи да се изкажатъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Поканихъ ораторитѣ имъ, но, когато трѣбваше да бждатъ тукъ, тѣхъ ги нѣмаше. Сега не може.

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

П. Миновъ (з): Позволете на групитѣ да се изкажатъ, г. председателю. Г. министърътъ е съгласенъ.

Министъръ П. Тодоровъ: Нѣма защо да се позовавате на мене. Азъ лично нѣмамъ нищо противъ да се изкажатъ господата, но това е работа на председателството.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Събранието реши, че не може да имъ се даде думата.

М. Дилиновъ (з): И при това заявление на министра може да ми се отнема думата!

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Събранието е суверенно; то реши, че не може да Ви се направи тази отстъпка и да ви се даде думата.

П. Алековъ (с. д): Това не е отстъпка, а това е право. Следъ като се прекратятъ дебатитѣ, групитѣ, които не сж се изказали, иматъ право, съгласно правилника, да се изкажатъ.

М. Дилиновъ (з): Съ Ваше разрешение, г. председателю, азъ останахъ да говоря за днесъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Тѣй ли?

М. Дилиновъ (з): Тѣй, защото иначе нѣмаше защо да ме записвате последенъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Съжалявамъ, че ме обиждате.

М. Дилиновъ (з): Азъ позволихъ на г. Гиргиновъ да заеме моето мѣсто по реда въ списъка, защото каза, че заминава за Видинъ.

К. Кънчевъ (д. сг): Вие заявихте, че не Ви се говори, защото сте били уморени, и си отидохте въ 6 ч. — това е истината.

М. Дилиновъ (з): Даже и така да е, азъ трѣбва да се изкажа. (Глъчка)

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля, г-да. Въпросътъ е изчерпанъ и по правилника и по волята на Събранието. (Къмъ лѣвицата) Нѣмате думата.

П. Миновъ (з): Не сте правъ тукъ, г. председателю! Може ли да се лиши нашата парламентарна група отъ правото да се изкаже по бюджетопроекта?

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Да! Нека вашитѣ избиратели знаятъ, че не стоите на мѣстата си; нека тѣ ви съдятъ.

П. Миновъ (з): Анджагъ намѣрихте на кого да се позовете въ този моментъ!

С. Костурковъ (р): Избирателитѣ ще знаятъ, че вие не сте ги допуснали да се изкажатъ. Всѣка парламентарна група, преди да е говорилъ министърътъ, има право да се изкаже, ако не се е изказала.

П. Алековъ (с. д): Това е то споредъ правилника.

П. Миновъ (з): Не сж достатъчни само думитѣ на г. председателя, че се прекратяватъ дебатитѣ. Дебатитѣ се прекратяватъ тогава, когато се изкаже надлежниятъ министъръ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Никой отъ васъ не пожела да се изкаже тогава, когато ви поканихъ.

М. Дилиновъ (з): Всѣки моментъ ние можемъ да пожелаемъ да се изкажемъ, щомъ не сме се изказали.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Защо не взехте вчера думата да говорите? (Възречения отъ лѣвицата)

Г. Данаиловъ и други сговористи: Какво е това, г. председателю! Турете край на това, въдворете редъ въ Събранието.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля, седнете на мѣстата си, г-да!

Г. Данаиловъ (д. сг): Като давате думата на г. министра на финанситѣ, той ще говори, а тѣ ще мълчатъ. На какво прилича това? Нали думата има г. министърътъ на финанситѣ?

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Думата има г. министърътъ на финанситѣ.

С. Василевъ (д. сг): (Къмъ земледѣлцитѣ) Като е вашъ редъ да говорите, защо не бѣхте снощи тукъ бе, г-да, когато ви дойде редътъ? Дошли сте тукъ да правите скандали само! Вие нѣмате намѣрение да говорите, защото, ако имате такова намѣрение, снощи щѣхте да говорите!

П. Миновъ (з): Вие поне, г. Василевъ, сте почтенъ човѣкъ, не трѣбва да говорите така!

С. Василевъ (д. сг): Какво ви казахъ?

П. Миновъ (з): Може да излѣзе човѣкъ въ бюфета и въ тоя моментъ да го повика председателятъ и после да не му даде думата.

С. Василевъ (д. сг): Г. Дилиановъ е казалъ, че не желае да говори. (Пререкание между С. Василевъ и П. Миновъ)

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля, г-да, седнете на мѣстата си.

Г. Миновъ! Права Ви бележка

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

С. Костурковъ (р): Щомъ не позволявате на една парламентарна група да се изкаже, вие суспендирате едно право на парламентарнитѣ групи. Ние протестираме! (Възражения отъ сговориститѣ)

К. Кънчевъ (д. сг): Това е демагогия.

(Народнитѣ представители отъ земледѣлската и радикалската парламентарна група напускатъ залата)

С. Василевъ (д. сг): Не ви е срамъ! Не вие срамъ! Говорите нови кърви! Позоръ за радикалитѣ! Вървете, радикали и дружбаша! Позоръ!

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Трѣбва да съжаляваме, че една частъ отъ опозицията напуца залата безъ причина. Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Х. Христовъ (с. д): Затъ редното е да се изкажатъ групитѣ. Оставете тоя въпросъ да се довърши утре.

Н. Пждаревъ (д. сг): Ще разиграваме тукъ комедия! На какво прилича туй? Това е комедия!

Х. Христовъ (с. д): Въпросътъ е да се избѣгватъ скандалитѣ.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ П. Тодоровъ: Г. г. народни представители! Азъ искамъ да разгледамъ бюджетопроекта въ свръзка съ изказанитѣ мисли отъ господата, които го разгледаха.

Спирамъ се за моментъ пакъ върху тази крайно неприятна тема — на така нареченото балансиране на държавния бюджетъ — защото, така както тя се разглежда често пакти у насъ, наистина не е тема, която да застава човѣка да я третира съ особено удоволствие.

Г. Гиргиновъ и г. Асѣнъ Цанковъ въ началото на своитѣ речи казаха, че това е единъ неискренъ бюджетъ, че дефицититѣ сѣ налице.

Г. г. народни представители! Въ времето, въ което ние живѣемъ, да се представи единъ бюджетъ неуравновесенъ, бюджетъ съ голѣми дефицити не е, безспорно, нито грѣхъ, нито престъпление. Това е епоха на ликвидирани голѣми и малки платѣжи. Какъ, кога, кой, защо ги е натрупалъ — това е отдѣленъ въпросъ. И следователно не е недостатъкъ на държавния бюджетъ изобщо, ако той въ времето,

въ което ние живѣемъ и сме заставени да конструираме бюджети, излѣзе съ голѣми или съ малки дефицити. И не на това, дали бюджетътъ е съ 100—150—200 милиона лева дефицитъ, или съ нѣколко десетки милиона лева излишъкъ, държа азъ или правителството. Ако една богата страна, като Франция съ всичкитѣ свои, бихъ казалъ, сложни и неизчерпаеми ресурси и днесъ се дави въ банкотни емисии, и тамъ ставатъ частични министерски кризи по тоя голѣмъ въпросъ, да се живѣе ли на кредитъ, да се живѣе ли съ книжа или да се пристѣпни най-после къмъ едно искрено балансиране на държавния бюджетъ, какво остава за насъ—една страна съ крайно ограничени стопански ресурси, една страна, която противъ нейната воля трѣбва да влише преди всичко въ своя държавенъ бюджетъ 200 и повече милиона лева за политически платѣжи, за платѣжи следъ войната? И азъ пръвъ заявихъ миналата година, съ всичкия рискъ да бъда укоренъ за това, че текущиятъ бюджетъ, който вече за приходитѣ угасва, а относно разходитѣ има да живѣе още нѣколко месеца, е бюджетъ предимно консомативенъ. Следователно, нѣма защо да се изнася една теза, която не е наша, и да се критикува едно положение, което не сме го създали. Азъ и господата, които защитиха миналата година бюджета, не искаме да подчертаемъ онѣзи сравнително скромни бюджетни кредити, отпуснати за социални нужди, за разрешаването на творчески задачи, защото знаехме, че това не сѣ кредити, съ които ние можемъ да се гордѣемъ, че тѣ сѣ нищожни въ сравнение съ колосалнитѣ други кредити, които изчезватъ почти безследно. И, следователно, г. г. народни представители, азъ на това много не държа. Бихъ казалъ нѣщо повече даже: ако нашитѣ вътрешни политически нрави се развиваха малко на по-друга база, ако често пакти тукъ не слушахме ние най-страшни анатеми, че сме некадърни да свържемъ двата крайща на единъ обикновенъ, елементаренъ, нищоженъ бюджетъ отъ 7 или 8 милиарда лева български банкноти, може-би щѣхме да се явимъ съ малко по-другъ бюджетъ, и това, което отъ нѣкои се желае, особено отъ г. Гиргинова, да се явимъ предъ свѣта съ единъ откритъ дефицитъ и да кажемъ: „На, гледайте докѣде сме стигнали“, щѣхме да го демонстрираме. И азъ заради това миналия пътъ казахъ, че положението на българския управникъ не само сега, но и въ миналото е било особено трагично. Когато искашъ искрено да демонстрирашъ лошото стопанско и финансово положение на хазната, за да покажешъ на чужденеца, че извъредно много е направено по пътя на ексекцията на България, тогава отъ тукъ (Сочи лѣвницата) се чуватъ гласове: „Вие сте некадърни, вие недостойно заемате тия постове, щомъ не можете да балансираате единъ нищоженъ бюджетъ“.

Но, г. г. народни представители, ние можемъ да споримъ за този методъ: би ли трѣбвало, съ всичкия рискъ да ограничимъ кредититѣ за нашето творчество засега и даже да махнемъ кредититѣ, които всѣки отъ васъ смѣтате за необходими да се отпуснатъ и да се реализиратъ, да се свиемъ повечко, за да можемъ да закрѣпимъ валутата, за да можемъ, действително, съ всичкия рискъ чужденецътъ да иска нѣщо повече, да създадемъ едно сравнително здраво бюджетно народно стопанство, или ние би трѣбвало да трѣгнемъ по другия пътъ къмъ който отиде Австрия, къмъ който отиде и Германия. Ние не сме великата Германия, която, съ своитѣ колосални стопански и търговски връзки, съ използването на една специална стопанска конюнктура и особено съ довѣрнето, което имаше свѣтътъ на нея, чрезъ своята масова банкотна емисия успѣ да си реализира единъ колосаленъ кредитъ и едва ли — да не кажа тежка дума — не ограби свѣта. Ако ние трѣгнемъ по тоя пътъ на голѣмата банкотна емисия и на голѣмитѣ дефицити, азъ не зная, дали вредата нѣма да бѣде много по-голѣма, отколкото ползата, която бихме имали отъ това, да покажемъ на свѣта, че сме бедни, некредитоспособни, немощни, за да намали своитѣ креанси. Това е въпросъ на възгледъ, по него може да се спори. Въ всѣки случай ние, правителството и депутатитѣ, които поддържатъ това правителство — тѣ поддържаха това вече съ гласуването на два бюджета — предпочитаме да направимъ съществени икономии отъ всички разходни пера и, ако не можемъ днесъ, то утре, следъ година-две да издействуваме благоволенieto на чужденеца, като му подчертавамъ съ бюджетнитѣ дефицити, че наистина ние сме бедни, и тогава да заздравимъ нашето стопанство, да заздравимъ нашата валута, да създадемъ здрави условия за икономическото развитие на България и да падне върху България по-малъкъ рискъ отъ оня, който би ни сполетѣлъ, ако трѣгнемъ по обратния пътъ.

Не съм партизанинът на идеята на г. Гиргинова: „Дайте един бюджет с голъм дефицит, ако е нужно, за да убедите свѣта“. То е голъм въпрос, г. г. народни представители, дали днес, ако излъземъ съ бюджетъ съ 200, 300 или 500 милиона лева дефицитъ, при това особено психологическо състояние още на Европа, при тия живи чувства за претърпяното, за разрушеното, и при оная още несъздадена обществена сила въ Европа и въ свѣта, ще сме въ състояние само чрезъ нашитѣ дефицити да убедимъ Европа и свѣта, че ние заслужаваме известно снизхождение. И затова ние предпочитаме другия пътъ: съкращения, известни икономии, отбѣгане, съ всичкия рискъ да бъдемъ обвинени въ скъперничество неумѣстно, съ всички рисъкъ да платимъ 2—3 години нѣщо отъ това, което ние смѣтаме, че нѣма защо да го плащаме. Никой не е намѣрилъ, може-би, по-тежка дума да осъди репарациитѣ, окупационитѣ и другитѣ разноси въ връзка съ договора за мира, отколзото мене. Азъ казахъ това и въ едно отъ миналитѣ заседания, когато говорихъ по бюджета.

И като изхождамъ отъ тази гледна точка, г. г. народни представители — може-би това е крайно погрѣшенъ методъ, както биха казали г. Гиргиновъ и други нѣкои господа, които критикуваха бюджета — азъ твърдя, съ данитѣ, съ които разполагамъ, че бюджетътъ за текущата година, въпреки всички зловещи предсказания, въпреки всички данни, които се изнесоха тукъ отъ хора на науката и на парламентарната практика, той бюджетъ — лошъ добъръ, обхващащъ всички реални нужди на парщината или не; това е отдѣленъ въпросъ — се сключва уравновесенъ. Днесъ ние сме вече къмъ края на бюджетното упражнение за приходитѣ. Следъ 5—6 дена ще знаемъ точно какво е постъпило за смѣтка на бюджетното упражнение за текущата година и ще можемъ да кажемъ нѣщо по-опредѣлено и по-категорично. Шестъ милиарда и нѣколко стотинъ милиона лева постъпиха до края на февруарий. Презъ месецъ мартъ да постъпятъ кръгло още 600 милиона лева. Остава да прибавимъ още 3—4 пера, които сж: 80 милиона лева отъ монети; 80 милиона лева такси, които държавата плаща за своята кореспонденция; 80 милиона лева отъ ония вноски, които общинитѣ или окръжитѣ внасятъ за издръжката на тѣхнитѣ училища. По такъвъ начинъ ние имаме 6.800.000.000 л. приходъ кръгло. Толкова сж и редовнитѣ добавъчни кредити, които Парламента разреши съ редовния бюджетъ и съ свърхсмѣтния кредитъ: 6.600.000.000 л. по редовния бюджетъ и 200 и нѣколко милиона лева по свърхсмѣтния кредитъ. Значи, покрива се разхода съ прихода.

Г. г. народни представители! Отъ единъ бюджетъ отъ кръгло 7 милиарда лева, безспорно е ще останатъ поне 200 милиона лева икономии. Азъ вземамъ минималния процентъ на икономии, азъ не спекулирамъ съ 4—5—6 процента. Това сж 200 милиона лева, за които не искамъ да кажа, че сж излишъкъ — азъ правя тази голѣма концесия на критиката на г. Цанкова и на г. Гиргинова. Най-после редовниятъ бюджетъ не обхваща всички реални нужди на парщината; нѣкои отъ тѣхъ се хвърлиха върху извънредния бюджетъ. Е да, тѣзи нужди ги погасяваме съ тѣзи 200 милиона лева, които се явяватъ на лице. И, следователно, когато говоримъ за балансиране на бюджета, имаме пълно основание да кажемъ: отъ това становище, отъ което изхождаме — можемъ да грѣшимъ, но азъ не чуехъ съществени критики и възражения по него — ние считаме, че редовниятъ бюджетъ на държавата съ неговото допълнително крило се балансира. Това допълнително крило, подчертавамъ, бѣ наложено отъ едни специални нужди на държавата и никой нѣмаше право да ни обвинява, че това сж били кредити, които съзнателно не сме вписали въ редовния бюджетъ, а сме ги вписали въ единъ допълнителенъ свърхсмѣтенъ кредитъ. Не! Това сж кредити, които ни се наложиха отъ събитията, отъ фактори, които ние не можахме да предвидимъ и да ги преодолѣемъ.

Но, г. г. народни представители, азъ чуехъ — и миналата година и сега — критики отъ едно особено, странно естество. Казва се: „Е да, намѣрихте 70—75 милиона лева въ вилата на Стамбулйски и ги записахте на приходъ; намѣрихте стари банкноти, обмѣнихте ги съ нови и спечелихте 100 милиона лева; намѣрихте държавата безъ дребни пари, насѣкохте такива и спечелихте 80—100 милиона лева“.

Г. Данаиловъ (д. ср): Сега и французитѣ вземаха отъ насъ тергъ да обмѣнятъ банкнотитѣ!

Министъръ П. Тодоровъ: Г. г. народни представители! Намѣрихте ги, печелимъ нѣщо, много или малко, запи-

сваме го. Не трѣбва ли да фигуриратъ тѣ въ държавния бюджетъ? Безспорно, трѣбва. Може би да кажатъ нѣкои отъ тѣзи г-да — да не кажа тежка дума — „Когато консумирате всички подобни извънбюджетни приходи пера, какво ще остане за насъ?“ Г. г. народни представители! Азъ съмъ убеденъ, че всѣки, който ще дойде следъ насъ тукъ, ще бѣде по-щастливъ — въ това нѣма никакво съмнение. Всѣчки сме убедени, че душата на свѣта еволюира и може би на нашитѣ замѣстници нѣма да се наложи нуждата да търсятъ подобни посторонни приходи, за да балансирайтъ бюджета. Ако тоя фондъ отъ резерви се изчерпи, ще дойдатъ други — тѣ се знаятъ, кои сж — това сж облекченията, които ще се създадатъ въ издръжката на нашата армия, това сж облекченията, които ще настѣпятъ по нашитѣ окупационни и репарационни платежи. Следователно по това много не градимъ.

Но за господата, които критикуватъ държавния бюджетъ, новитѣ тежести сж нищо. Какво значи, наистина, Парламента единъ пътъ да вогира 800 милиона лева за чиновническитѣ заплати, втори пътъ още 220 милиона лева, а сега евентуално 400 и повече милиона лева? Че що значи това милиардъ и 400 милиона лева? Това е богатство, това е разходно перо безъ значение! Ние действително ще бъдемъ най-голтѣмитѣ финансови магьосници да кажемъ: хопъ единъ и половина милиарда и вдуругъ да не се увеличи бюджета. Разбира се за тѣхъ не съществуваше едно перо кръгло отъ 150—200 милиона лева за подобрене положението на нашитѣ инвалиди, сираци и пенсионери. Всичко това за тѣхъ е безъ всякаво значение и съ едно олимпийско спокоичество посрѣщатъ този валсъ на милиарди, не имъ прави абсолютно никакво впечатление, шартиратъ ги и казватъ: наистина, то е нищожно! Така не може да се разеждава, когато се анализира спокойно всѣка бюджетна графа и когато на всѣки стопански фактъ се прави добросъвестенъ анализъ. Това сж факти, не искамъ да кажа епохални, но които не могатъ да останатъ неопценени.

Безспорно, когато се принуждавашъ да подобришъ съдбата на нашитѣ държавни служители, то се знае, ще увеличишъ държавния бюджетъ. Остава само да се види какъ, откъде, по какъвъ начинъ. Е ли то резултатъ на естествения прирѣсътъ на държавнитѣ приходи, или е плодъ на усилената езекуция надъ нашитѣ данъкоплатци вследствие увеличаването на митнитѣ такси или на обложнитѣ проценти на прѣжитѣ данъци? За тѣзи господа, които критикуваха бюджетопроекта, сжко и безъ значение, че ние бѣхме принудени да осребримъ, така да се каже, известни ангажменти, поети вече отъ нашитѣ предшественици. На нашитѣ политически платежи тѣ не обрънаха внимание. Всѣки тѣ тѣхъ се смѣташе едва ли не политически свърхчовѣтъ, който е въ положение за година-две, стига да е тукъ (Сочи министерската маса), да измѣни психологията на свѣта, да премахне всички клаузи, всички договори, за да премахне всички тежки задължения на държавната хазна. И едва ли не ние сме подеждами, като ни питатъ: какъ така вие въ разстояние на година и половина-две не премахнахте тия страшни репарации и окупации? Г-да! По такъвъ начинъ, бихъ казали, не се обсежда спокойно и добросъвестно държавнитѣ бюджети, защото всѣки отъ васъ знае, че голѣма частъ отъ тия ангажменти, които бѣха поети отъ нашитѣ предшественици, се намалиха извънредно много, редуцираха се до смѣшни цифри, пакъ тежки впрочемъ за нашата държавна хазна, които гнетятъ общественото стопанство и изсмукватъ всички жизнени сокове на нацията.

Г. г. народни представители! За моментъ се спирамъ тукъ и нагазвамъ въ една областъ, която не е толкова моя, за което моля вашето снизхождение, и която бѣше засегната отъ г. Асенъ Цанковъ. Той каза: „не всѣки манекенъ въ фракъ е дипломатъ“. То се знае. Ако действително всѣки манекенъ можеше да върши голѣма международна или балканска политика и можеше да направлява или да корегира международнитѣ политически комбинации, то се знае, и нашата съдба, и съдбата на свѣта, би била, може-би по-друга. Но да се твърди, че досега въ ресора на Външното министерство се е само единъ видъ манекенствувало и почти нищо не се е постигнало въ тая посока, това е много смѣло, г. г. народни представители. Планини не помѣстихте и никой не претендира, че въ това малко време ще се намѣрятъ хора, които да бждатъ въ състояние основно да трансформиратъ ония отношения, които сж повече отношения на мѣсть, на политическа интрига, отношения на злопамятство, отношения на кърви, които се създадоха въ тази особена атмосфера отъ войната саматъ,

Но все пакъ вне виждате, че се работи въ това направление, колкото и нищожни придобивки да има. Военно-репарационният органъ си отива, ликвидационният органъ на репарациитъ си отива; оставатъ сравнително нищожни фигури. Въ тази посока се работи най-интензивно. И азъ съмъ убеденъ — безъ да бъда лошъ пророкъ — че освенъ смѣната на фигуритъ, освенъ премахването на този интензивенъ контролъ върху движенията на България и върху стопанството на България, върху бюджетните ресурси на България, азъ съмъ убеденъ, казвамъ, че въ близко или по-далечно време ще се постигнатъ и положителни резултати, защото не могатъ да не се постигнатъ. Това нѣма да бъде, безспорно, резултатъ само на усилията на нашата дипломатия; това нѣма да бъде плодъ само на комбинациитъ, на плановетъ на този или онзи министъръ. Но въ всѣки случай азъ считамъ и трѣбва да подчертая, че въ тази посока не се е пропусналъ нито единъ моментъ още отъ момента, когато старитъ задължения трѣбваше да се намалятъ, трѣбваше да се редуциратъ отъ предшествувашитъ правителства, до тоя моментъ, докогато трѣбва да изчезне и този кортежъ отъ наблюдатели, ако не изцѣло, то постепенно да се изгуби. Следъ това идватъ вече ония материални клаузи, промѣняването на които е една работа наистина сериозна, но не непреодолима.

Г. г. народни представители! Като говориха, че е голѣмъ бюджета изобщо, нѣкои отъ господата доста много спекулираха съ цифрата 6.800.000.000 л., минусъ бюджета на мината „Перникъ“ и тоя на Държавната печатница. Азъ не мога също да не отбележа, вѣнъ отъ тѣзи пера, които преди малко посочихъ, и една-две цифри, които сж доста характерни и които автоматически увеличаватъ общата цифра на държавния бюджетъ. Ние заварихме, напр. параграфа за храна на нашата войска въ размѣръ на 121 милиона лева; тази година ние плащаме кръгло 250 милиона лева. Направихме ли ние нѣщо презъ това време, за да се увеличи тая цифра? Оставямъ настрана другитъ параграфи на бюджета. Кадѣра на нашата армия ли увеличихме? Не. Данѣнитъ ли увеличихме, за да се повиши скѣпотията? Не. Това е резултатъ на много фактори, на много причини, които не единъ пътъ сме обсъждали, за да нѣма нужда наново да ги обсъждаме, наново да ги повтаряме, наново да ги анализираме. Но въ всѣки случай азъ подчертавамъ: ако сто на сто се увеличава за две години само едно перо, естествено е, автоматически ще се увеличи чѣвта бюджета.

Вне виждате, че азъ се задоволявамъ само съ едни бележки въ свръзка съ това, което се изтъкна.

За извънредния бюджетъ, г-да, азъ тукъ казахъ, че това сж разности отъ текущо, обилерно бюджетно естество. Това сж суми и параграфи, които вне, г. г. народни представители, трѣбваше да ги впишете въ редовния бюджетъ. И г. Гиргиновъ бѣше толкова смелъ да твърди, че 200-тѣ милиона лева, които г. министърътъ на войната взема за задоволяването на една крещяща нужда — за складовѣтѣ — ние сме могли да ги впишемъ въ редовния бюджетъ, съ целъ да отговоримъ на онова голѣмо бюджетно правило, че всички текущи разходи на държавата трѣбва да фигуриратъ въ редовния, нормалния държавенъ бюджетъ. Азъ искамъ да отговоря само на две данни въ тая критика на г. Гиргинова.

Презъ нашето управление ние дадохме за облекло и обука на армията 132 милиона лева, които не сж достатѣчни. Въ всѣки случай това е една голѣма сума, като се вземе предъ видъ колко малко средства оставатъ за погасяването на другитъ бюджетни нужди. Ако ние сме отдѣлили само по тоя параграфъ за обука и облекло една такава сума презъ нашето управление, естествено е, че ние не можехме да впишемъ въ редовния бюджетъ още 200 милиона лева за същата нужда — ако не искаме изцѣло да компромѣгираме неговото равновесие — а трѣбваше да намѣримъ други посторонни приходи, за да погасимъ тая държавна нужда. Облеклото, което купихме съ тия 200 милиона лева, не е необходимо за ежегоднитъ нужди на армията, но трѣбва кое що да се остави, да се складира. Следователно, поради самото си естество, този разходъ е извънреденъ *par excellence*, и затова по никакъвъ начинъ не може критикътъ на държавния бюджетъ да смѣта, че този разходъ е трѣбовало да легне изцѣло въ тежестъ на редовния бюджетъ.

Но вне виждате и други нѣкои кредити предвидени въ извънредния бюджетъ на държавата. Тамъ бѣха вписани 60 или 70 милиона лева за фуражъ и храна. Този кредитъ не се наложи само отъ обстоятелството, че ценитъ на хранитѣ нощкинаха, но той се предизвика и отъ свикването

на единъ контингентъ доброволци, които трѣбваше да се събератъ поради нуждитъ на вътрешната охрана, поради станалитъ събития миналата година. Можеше ли нѣкой министъръ на войната, нѣкой кабинетъ или финансовъ министъръ, да предвиди, че отъ априлъ, май, юний до августъ и септември ще е необходимо за отечествената отбрана да се засили кадѣра на войската, за да може този разходъ да го впише въ бюджета? Ами че ние по договора за миръ нѣмаме право да впишемъ тия кредити въ редовния бюджетъ. Естествено, когато по-спокойно и по-обективно проанализирате отдѣлнитъ цифри и по-характернитъ пера на допълнителния бюджетъ — който, както видѣхме, се покрива съ нормалнитъ постѣпления на държавното съкровище — ще видете, че това сж чрезвычайни, извънредни разности, които по никакъвъ начинъ не могатъ да се сливатъ, амалгамиратъ съ кредититъ, които се отпускатъ за погасяването на нормалнитъ ежегодни нужди на държавата.

Това е то, което искахъ да забележа по двата бюджета.

Наново се повдигна въпросътъ за данѣнитъ. Това е вече една тема, която ни стана досадна: данѣнитъ голѣми, населението изнемогава, то не може да плаща и роптае — изобщо трѣбва да се направи нѣщо въ тази посока. Та, г. г. народни представители, кой тукъ нѣкога е твърдилъ, особено отъ наша страна, кой е настоявалъ, искалъ и защищавалъ обратната теза — че данѣнитъ въ нашата държава сж малки? Ние това го знаемъ, ние го виждаме, ние чувствуваме колко мъчно се плащатъ данѣнитъ, колко тегнатъ и колко трудно се понасятъ. И вследствие на това всѣкога се е казвало — наречете го героична дума, наречете го най-сетне една корава дѣца, признажъ на корава душа: известно време още ще се тѣри, защото по-голѣма полза ще има държавата, ако ние правимъ известни икономии, даже въ задоволяване на физиологическитъ нужди, отколкото ако се изпуснемъ и се удавимъ въ една нова банкнотна емисија.

Но да се твърди това, което е очевидно невѣрно, както г. проф. Стояновъ искаше да ни убеждава, че днесъ — въ 1924 г., да кажемъ, или въ 1925 г. — селото плаща по-голѣмъ данѣкъ, отколкото е плащало преди година и половина или две, че поземелниятъ данѣкъ, срѣдно взето, иска по-голѣми жертви отъ нашето селско стопанство, отколкото подоходниятъ данѣкъ, който се стремѣше да обхване всичкитъ ресурси на отдѣлния данѣкоплатецъ, всичкитъ посторонни приходи — и отъ пчелитъ, и отъ млѣкото и отъ маслото и отъ яйцата, износѣтъ на които възлиза на 700 — 800 милиона — това ми се вижда най-малко неумѣстно. Г-да! Това не е една багатела — това е единъ доходъ, който, ако сериозно и правилно го обложите, ще бъде единъ свежъ, единъ богатъ ресурсъ за фиска, както е единъ свежъ и богатъ ресурсъ за нашето стопанство. Днесъ, когато фискалътъ игнорира по едни или други съображения тия приходи, не иска да ги сумира въ общия доходъ на данѣкоплатеца и да ги облага съ по-голѣма данѣчна ставка, при всичкитъ несъвършенства, при всичката рутинерностъ на данѣчното облагане, да се твърди отъ хората на теорията и на практическия животъ, че селското стопанство плаща повече, отколкото по-рано, безспорно е, че това твърдение не може да не бъде съ две думи опровергнато. Азъ смѣтамъ, че това не е сериозно, г. г. народни представители, особено като се вземе предъ видъ, че ние обложихме и дребния добитѣкъ съ единъ нищоженъ данѣкъ. Можемъ даже да бъдемъ критикувани въ тая посока — ние ще отговоримъ; може да настѣпи въ близко време нѣкой друга нужда, която да ни наложи да увеличимъ съ по-голѣмъ или по-малкъ процентъ тоя данѣкъ — върху този въпросъ ще говоримъ. Но днесъ за днесъ не може да се приеме по никакъвъ начинъ тая ересь — да не кажа по-тежка дума — че селското стопанство, дребно, средно и едро, плаща по-голѣмъ данѣкъ отъ тозѣ, който е плащало до неотдавна.

Следователно, считамъ, че тезата на г. професоръ Стояновъ е крайно неиздържана, особено когато той иска да подбне нѣкои отъ нашитъ аргументации въ тая посока съ твърдението, че сега разности на селския животъ, на селското стопанство се били увеличили, и че това фаворизиране, което се е направило въ една или друга форма на селския доходъ, е почти парализирано.

Г. г. народни представители! Всѣки отъ васъ знае, че селскитъ продуктъ отдавна е стигналъ и надминалъ даже златния паритетъ, че благодарение на особенитъ международни и локални конюнктурни селото благоденствува. Нека благоденствува селото, защото, когато то благоденствува, автоматически ще благоденствува и града. Ние сме мжчимъ, съ тѣзи измѣнения на данѣчнитъ закони, съ ко-

што се занимава Парламентът и особено финансовата комисија, да направимъ въ тая посока нѣщо и за града.

Искамъ да кажа, че аргументи отъ подобно естество, съ които искатъ да обезценятъ това, което е направено, нѣматъ абсолютно никакво значение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. министре! Има ли още много да говорите?

Министъръ П. Тодоровъ: Както искате. Ако искате утре да продължа.

Г. Данаиловъ (д. ст.): Г. председателю! Нека г. министърътъ се изкаже въ това заседание и да гласуваме бюджетопроекта.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ако говорите малко, г. министре, можемъ да продължимъ заседанието.

Министъръ П. Тодоровъ: Не мога да Ви кажа.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Предлага се да се продължи заседанието, докато свърши г. министърътъ. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Продължавайте, г. министре.

Министъръ П. Тодоровъ: Виждатъ ми се също несериозни твърденията на г. Стояновъ, че въ държавния бюджетъ имало единъ прекалено голѣмъ фискализъмъ, имало — както се изрази той — мажорирани цифри. Какво е това „мажорирани цифри“? Това сж неискрени, фалшиви цифри по параграфи въ приходната и разходната частъ на бюджета, които нѣма да се реализиратъ, които не отговарятъ на действителността.

Е, г. г. народни представители, вземете проанализирайте което щете бюджетно перо, и вие ще видите, почти въ една идеална форма всичко предвидено се е реализирало. Оставамъ настрана нѣкои приходи, които сж много повече отъ това, което ние очаквахме. Съ изключение на две, три, петъ пера, които при съставянето на бюджета не сж играли никаква роля — понеже ако нѣкой е искалъ да мажорира цифритъ, могълъ е да натисне другъ бутонъ, другъ клавишъ на държавния бюджетъ — почти всички приходни пера сж се осмислили точно така, както сж предвидени, заради това защото тѣ бѣха опредѣлени съ огледъ на миналогодишнитъ постижения; следено е най-педантично, съ най-голѣма загриженостъ, това, което бюджетътъ за 1924/1925 г. ни даде, и то се вписа въ новия бюджетъ. Направиха се тукъ-тамъ нѣкои съществени отклонения, но въ резултатъ нѣма абсолютно никакви мажорирани цифри, а най-малко подобна характеристика може да се даде изцѣло, ангро за държавния бюджетъ. И азъ много съжалявамъ, че г. Стояновъ не посочи нѣкои характерни факти или поне единъ-единственъ фактъ, въ който да проличава неискреността на кабинета или на министра, който е съставилъ бюджетопроекта.

Една странна теория се разви тукъ отъ г. Гиргинова. Тя се поддържае отъ г. Стоянова. И може-би само заради това, защото г. Стояновъ, като капанитетъ въ тая областъ, имѣ смелостта да я лансира въ Парламента, ние видѣхме, че и г. Гиргиновъ се яви педантично да я защитава. Той заяви: „Безспорно, вие уравновѣсявате вашия бюджетъ, но благодарете за това на некадърността или на партизанския духъ, който вложи финансовата администрация на предшествуващия режимъ, че не поиска да събере данѣнитъ навреме; благодарение на това салдо недобори, което е натрупано отъ редъ години, вие сега събирате 500 милиона лева“. Г. г. народни представители! Позволете две думи по въпроса за недоборитъ.

Закъснитъ данѣци отдавна привличатъ вниманието на всички наши теоритици. Може да е нескромно отъ моя страна, но ще ви кажа, че първата книжна работа, която се появи отъ мене бѣше върху данѣчния дефетъ, тя бѣше отпечатана преди години още въ списанието на „Икономическото дружество“. Всѣки отъ насъ знае, че това, което се предвижда въ бюджета, не може веднага да се констатира отъ финансовата администрация; и че като се констатира, опредѣли и фиксира, не може веднага да се репартира, да се разхвърли; а следъ като се разхвърли, благодарение на особенитъ стопански условия, на особената култура и съставъ на нашата фискална администрация, не може веднага да се екскутира. Това е ясно. Самата архитектурни на нашата прѣка облагателна система създава недобори. Какъ ще ги премах-

немъ, по какъвъ начинъ ще се спасимъ отъ тия недобори, отъ това натрупване на стари данѣци? Позволете тукъ една свобода.

Ние поехме голѣмия рискъ да се върнемъ къмъ една по-стара, по-несвършена облажна система — патентното облагане и поземелния данѣкъ. За да може веднага финансовата администрация да се справи съ него, ние предпочетохме да се върнемъ къмъ облагането презъ три години на отдѣлнитъ стопанства.

Най-после, да ви кажа право, ние трѣбва еднажъ зъвинаги да престанемъ да се занимаваме съ данѣчната система. Тази година или идущата ние ще завършимъ нейнитъ промѣни и следъ това година, две, три, петъ не трѣбва да се занимаваме съ нея, освенъ да правимъ нѣкои незначителни корекции. Това, което става у насъ, е уникалъ въ свѣта. Ние не знаемъ какво е това данѣчна традиция, данѣчна практика, фискална подготовка. Ние сме забъркали ума на нашия финансовъ органъ. Той всѣкога смѣта, че утре ще осъдне съ нѣкои основни измѣнения въ съществуващата данѣчна система, рѣзко противоположни на тѣзи законоположения, които досега е прилагалъ.

Г. Данаиловъ (д. ст.): Ами какво е положението на данѣкоплатеца?

Министъръ П. Тодоровъ: Докогато не престанемъ да промѣняме данѣчната система, докогато и Парламентътъ, и кабинетътъ, и държава не свикне за по-дълго време съ единъ данѣченъ принципъ, бждете увѣрени, че ще имаме много по-голѣми салда недобори и закъснитъ данѣци отъ тѣзи, които имаме сега. Искамъ да кажа, че критиката въ тая посока бѣше крайно несериозна и неиздържлива.

Ние сме събрали 400—500 милиона лева отъ недобори и закъснитъ данѣци отъ предшествуващитъ години. Азъ съжалявамъ, че намъ се падна трагичната участъ да събираме тия закъснитъ данѣци отъ редица години, които не сж плащани тогава, когато имаше ажитажъ, когато имаше купина банкноти, когато хората бѣха облекчени и живѣха на широкъ, а ги събираме днесъ въ моментъ на финансово стагнация, за да ни изтѣкватъ едва ли не като инквизитори. Искамъ да кажа, че недоборитъ които събираме сега, се дължатъ на дефетитъ въ данѣчната система и на тази вѣчна анархия, която се създава съ постояннитъ измѣнения въ данѣчната система. И ние ще оставимъ недобори на нашитъ наследници и на следующитъ бюджети. Г. Гиргиновъ бѣше много страненъ. Той имаше една особена концепция, когато разглеждаше глава I, прѣки данѣци, отъ приходния бюджетъ за 1924/1925 г. Азъ си спомнямъ тази негова идея и искамъ да ви я релевирамъ. Той ни каза: „Вашиятъ бюджетъ е неискренъ, защото сте вписали въ глава I, прѣки данѣци, да постъпятъ 800 милиона лева, а сте събрали 200 милиона лева. Следователно, отъ тази цифра, която сте вписали, азъ ще извадя цифрата 600 милиона лева недобори, за да ви докажа, че вие сте излъгали и не сте искрени човѣкъ. Трѣбва да съберете 800 милиона лева, колкото сте вписали въ главата „прѣки данѣци“, за да ви кажа апколузъ, че сте балансирали бюджета“. Той е правъ, че едва ли една трета отъ сумата, която е вписана въ бюджета отъ прѣки данѣци, постъпва, а две трети се прехвърлятъ за смѣтка на идущата година. Когато направимъ една по-свѣсна, по-отговаряща на нашитъ финансови и стопански условия данѣчна система, тогава ще се избавимъ отъ този органически порокъ да имаме колосални недобори и тогава данѣкоплатецътъ и фискътъ ще бждатъ по-начисто и наясно. Абсолютно наясно тѣ нѣма да бждатъ никога, но въ всѣки случай нѣма да има този хаосъ и, бихъ казалъ, тая тревога у българския данѣкоплатецъ, никога да не знае какво ще плаща, какво ще дойде да иска финансовиятъ агентъ.

Г. г. народни представители! Каза се, че икономия трѣбва да се прави. Ако искаме да правимъ икономия съ съкращаване на държавния персоналъ, казватъ: това е смѣло, това е рисковано; къмъ тази пламтяща политическа и обществена атмосфера прибавяте новъ експлозивъ. До тѣкда това е право и затова ние много обмисляхме и се колебаехме преди да пристъпимъ къмъ тази смела и рискована работа — съкращаването на държавния персоналъ.

Говорѣ се, че бюджетътъ е голѣмъ и могълъ да се направятъ икономии. Нѣкои отъ ораторитъ много старателно изчисляваха на колко би възлѣзълъ държавниятъ бюджетъ, ако къмъ него би се присѣдинилъ и бюджетътъ на мината „Перникъ“. Това е елементарна смѣтка. Тѣ казваха, че бюджетътъ не е 6 милиарда и 800 милиона лева, а 7 милиарда и 400 милиона лева. Това сж напразни усилия, защото и азъ знамъ това. И азъ казвамъ, че и при тая по-

громена валута, при тази ниска стойност на нашия лев, пакъ бюджетътъ е голѣмъ, но азъ искахъ да чуя нѣщо по-детайлно, по-конкретно отъ господата, които съ жаръ и страсть защитаваха идеята да се прави икономия. Кажете, г. г. народни представители, откъде да правимъ икономия? Отъ просвѣтата — не може, отъ Финансовото министерство — не може, отъ правосъдието — не може, отъ жельѣниците — не може. Отъ репарациитѣ, отъ окупациитѣ? Г. г. народни представители! Азъ съмъ казвалъ и всѣки отъ моитѣ колеги не веднажъ е казвалъ своята авторитетна и тежка дума по репарациитѣ. Да ви кажа и сега: може-би следъ две-три години ще кажемъ, че не можемъ да плащаме репарации, защото фактически не сме въ състояние да плащаме такива. Когато дойдатъ тия страшни златни рати да се плащатъ, даже да се повдигне малко курсътъ на българския левъ — съ една златна стотинка — пакъ не можемъ плати. Днесъ сме въ началото на репарационнитѣ платещи. Ние имаме нещастieto първи да ги впишемъ, макаръ че почти хора ги бѣха уговорили. Днесъ тѣ консомиратъ 200 милиона лева, но то не е малко. Ако имаме 200 милиона лева да ги дадемъ като оборотни кредити на нашата индустрия или да ги дадемъ на нашитѣ чиновници, то ще бѣде единъ плюсъ на нашето управление. Ние вписваме въ сервиза на държавнитѣ дългове 1 милиардъ и 400 милиона лева; мнусъ 200 милиона лева за репарации — оставатъ 1 милиардъ и 200 милиона лева, които трѣбва да ги дадемъ непременно, защото съ тѣхъ плащаме задълженията по старитѣ държавни дългове които не плащаме въ златни франка; съ тѣхъ плащаме пенситѣ на инвалидитѣ и сиралитѣ; съ тѣхъ се прави едно хуманитарно подаяние на рускитѣ бѣжанци и пр. Питамъ ви азъ: съ това грамадно перо 1.400.000.000 л., мнусъ 200.000.000 л., колко може да се икономисатъ? Нека бждемъ наясно: кажете отъ кои пера можемъ да направимъ икономия, защото може-би азъ не съмъ видѣлъ, може-би съмъ забравилъ, може-би съмъ проявилъ слаба загриженостъ, може-би не съмъ претарашувалъ всички кошета на бюджета, за да намѣря пера, отъ които да направимъ икономия. Е добре, ще кажете: направете икономии отъ армията. Азъ и другъ пакъ съмъ изчислявалъ колко отиватъ, въ златни лева за издръжката на армията. Разходитѣ за нея въ държавния бюджетъ не сж даже толкова, колкото бѣха преди Балканската война. Вие знаете какви сж колосални нуждитѣ на армията, а тукъ си вадимъ отчитѣ да споримъ дали трѣбвало да дадемъ на военния министъръ за обикновени нужди тѣзи 200 милиона лева, които сме му дали по извънредния бюджетъ за 1924/1925 г.

Тукъ се говори за една полицейска хипертрофия; каза се, че стражата сега е двойно по-голѣма отъ тази презъ 1914 г. Това не е вѣрно. Бюджетътъ е налице, прегледайте го и ще видите, че тя е увеличена 50 или 60%. Но, г-да, кога стана това увеличение на стражата? Не живѣемъ ли въ тази епоха, не живѣемъ ли въ тѣзи размирни времена, не живѣемъ ли въ тази нещастна страна, не видѣхме ли какъ стана и защо стана това увеличение на стражата? Азъ като днесъ си спомнямъ онзи часъ, когато министъръ Молловъ, който замѣстваше министра на вътрешнитѣ работи, когато бѣхме вече въ навечерето на гражданската война и всички признаци предвещаваха, че ще имаме бури и катастрофи, той, министърътъ на агркултурата, на земледѣлието, комуто трѣбватъ най-много пари, съ когото имаме най-много спорове, защото не мога да му дамъ това, което му е необходимо, дойде да ми каже: „Мене ми трѣбватъ поне 1.000 стражари, дайте ги, защото отъ всѣкъде чувамъ викъ, че стражата не достига“. Може ли да се говори въ днешно време, че отъ стражата може да се направи грамадна икономия, а не икономия отъ 20—30—40 милиона лева? Азъ подчертавамъ, г-да, че самъ министъръ Русевъ заяви: „Азъ съ стражата политика не правя; азъ съ стражата не съмъ дошълъ на властъ, съ нея не искамъ да се крѣпя на властъ. И, може-би, най-щастливия денъ на моя животъ ще бѣде, когато мога да кажа, че хиляда души стражари ми стигатъ. Нека отидатъ на село да косятъ и да оратъ, да се проявятъ като творчески работни сили, а не да стоятъ тукъ, да се огдѣлятъ отъ своя домъ и когато останатъ безъ работа да станатъ думпенъ-пролетарии, да погубятъ своята честъ. Нѣма защо държавата да късн тѣзи черни рѣце отъ селото. Шастие за България и за всѣки отъ насъ ще бѣде този приливъ отъ селото къмъ града по-скоро да намалѣе и да остане въ селото, кдето се чувствува недостигъ отъ творчески работни рѣце“. Та когато говоримъ за полицейска хипертрофия, трѣбва да имаме предъ видъ обективнитѣ условия, при които работимъ, трѣбва да имаме предъ видъ и момента. Въ този моментъ, когато става пълно разбулване на конспиратив-

нитѣ планове на едни загубени български чада; когато властѣта, съ всичкитѣ дефекти, които има тая властѣ, мре като мъртва стража, както казватъ военнитѣ, на своя постъ; когато виждаме, че това, което се казва въ една анонимна форма, е фактъ; когато виждаме, че една конспиративна организация, която е създадена на чужди замисли, бихъ казалъ на чужди пари, се разбулва и разкрива; когато виждаме, че това е една голѣма, генерална предпоставка въ най-близко време да настѣпи успокоение — може ли да се твърди, че е моментъ да съкратимъ полицията съ две хиляди человекъ, за да настане идеално бюджетно равновесие? Г. г. народни представители! Това не е сериозно. Ако азъ мога да направя отъ стражата икономия 500, 300, 200 милиона лева, може-би ще се замисля, но отъ нея може да се направи икономия само десетки милиона лева.

Г. г. народни представители! Когато дойде да се разглежда бюджетопроекта за разходитѣ по Министерството на просвѣтата, вие ще имате възможностъ да се ориентирате отъ самия министъръ-председателъ, шефъ на това министерство, за нашата просвѣтна политика и за нуждитѣ, които сж наложили известни икономии по неговото ведомство. Азъ нѣма да повтарямъ това, което отдавна е известно, че правителството държи да осигури издръжката на задължителното образование. Първоначалнитѣ училища и прогимназитѣ не могатъ да останатъ въ този мизеренъ видъ и не може заплатитѣ на учителитѣ въ тѣзи учебни заведения да зависятъ отъ настроенията или капризитѣ на този или онзи общински съветъ, на тази или онази ексекутивна рѣка, та била тя и на финансовия министъръ. Азъ бѣхъ наложилъ, както вие е известно, секвестъръ на повечето общини и окръзи, защото искахъ най-после тази рана въ държавния бюджетъ — недоборитѣ отъ общинитѣ и окръжитѣ за издръжка на училищата — да се излѣкува, и се постигнаха резултати, може-би не въ една идеална форма. Но днесъ, като предвиждаме въ държавния бюджетъ минимумъ 150 милиона лева повече, отколкото досега, за нашитѣ първоначални и прогимназиални училища, съ всичката отговорностъ, съ всичката загриженостъ, съ всичкото съзнание, че вършимъ добро, ние казваме: „Държавата не се интересува отъ известни срѣдни учебни заведения, това е работа на общинитѣ, трѣ да си редятъ тѣзи учебни заведения, както желаятъ“. Но за това вписваме въ държавния бюджетъ единъ голѣмъ кредитъ, за да улеснимъ общинитѣ въ създаването на професионални училища, та вмѣсто да се създаватъ съ срѣднитѣ училища нещастни люде, хора безъ поприще въ живота, хора съ общо образование, да се създаватъ хора на труда, хора на материалната култура, хора съ завършенъ характеръ, хора съ гарантирано съществуване. Лошо е положението на онзи нещастенъ юристъ, който, като е пролялъ прикѣта на своята сестра и състоянието на своя еснафлия баща, не може да изкара по никакъвъ начинъ средства за съществуване и е заставенъ да се огъва за едно книговодителско или дѣловодителско мѣсто въ нѣкое министерство. Ние по това сме много наचितо. Азъ смѣтамъ, че критиката която се върши въ тая посока, като се казва, че щѣли сме да загасимъ десетки свѣтилинци или, както се изразяватъ фигуративно, фарове въ нашата безпросвѣтна и тъмна политическа и културна действителностъ, е една критика съ една красива фраза, съ едно чудно хубаво построение за агитация, но не отговаряща на конкретнитѣ стопански и културни нужди на нацията. Ние стоимъ предъ прага на единъ завой въ нашето образование. На нашитѣ младежи трѣбва да имъ гарантираме възможностъ да станатъ хора на труда, на творчеството.

Сега, г. г. народни представители, азъ искамъ да направя още две бележки и съ това ще свърша, защото закъснѣхме доста отъ една страна, а отъ друга страна и много се говори.

Г. Асенъ Панковъ съ единъ свойственъ нему смѣлъ езикъ, тогава когато желае да заклеми нѣкого, каза: „Та вие сте едно правителство безъ планъ и безъ система; особено вашата икономическа програма не е нищо друго освенъ така да се каже, принципа *laissez faire, laissez passer*; голѣмитѣ проблеми минаватъ край васъ, вие не ги забелѣзвате — да не говоримъ, че вие не си давате трудъ да ги доразрешите“. И той ни цитира Колбертъ — да вземемъ примѣръ отъ него какъ той, голѣмиятъ държавникъ, обществениятъ, финансистъ или какъвто и да е, въ миналото на Франция е оставилъ следъ себе си трайни дири, какъ той е създавалъ епоха съ своитѣ мѣроприятия. Г. г. народни представители! Азъ нѣма да влизамъ въ анализъ на тая негова идея; азъ ще кажа само едно — че правителството

не е стояло равнодушно към актуалните проблеми от стопански и финансов характер в времето, въ което ние управляваме, и че ако то не е могло да ги разреши съ такъв голъм замахъ, както, да кажемъ, г. Асенъ Цанковъ би ги разрешилъ, ако управляваше, или както ние бихме ги разрешили, ако имаме обективни условия за това — кредитъ, стабилитетъ — и ако изобщо нѣмаме тая анархия, тия неспокойства отъ известно време въ нашата страна, все пакъ е направило нѣщо въ тая област и то не може да се отрече.

Собствено за кои голѣми данъчни и социални проблеми говоримъ ние? Ние твърдимъ, че сме въ пълна реорганизация на нашата данъчна система. Тя може да не отговори на онѣзи висши теоретически постулати, отъ които излиза г. Асенъ Цанковъ и другитѣ, които критикуватъ държавния бюджетъ, но ние сме дълбоко убедени, че тя напълно отговаря на нашата стопанска и финансова структура и че, следователно, като сме подели така нашироко тая форма, отъ облагането на акционернитѣ дружества до облагането на селото и града, разрешаване по нашитѣ разбирания безспорно, единъ голѣмъ проблемъ.

Тукъ се говори — и въ тия дебати вземаха участие най-виднитѣ хора на Парламента, во главе г. министъръ-председателя — за сжипотива. Ние казахме нашата дума. Г. г. народни представители! Когато ние казахте, че трѣбва да се отдѣли частъ отъ ограниченитѣ ресурси на Народната банка, за да подпомогнемъ нашата община, за да засилимъ нейната инициатива, за да може да се нагласи съ огледъ на конкретнитѣ условия и да купи нѣщо, което е необходимо за нейнитѣ жители: храни, продукти и пр., ние дадохме 100 и нѣколко милиона лева за тая целъ и чакъ когато г. главниятъ комисаръ по прехраната каза „стига толкова“, или ни писа едно писмо, тогава ние спрѣхме тия кредити. Ние имаме на разположение още нѣколко милиона отъ кредита, който Министерскиятъ съветъ бѣше гласувалъ за тая целъ; той не е изчерпанъ, защото, благодарение на международната конюнктурна, благодарение на благодатния дъждъ, ценитѣ на хранитѣ паднаха и по единъ много естественъ пътъ — тъй както говорѣха всички господа — се разреши тоя голѣмъ проблемъ, който ние съ всички изкуствени мѣроприятия и съ доставката на брашно отъ Америка не можехме да разрешимъ, ако презъ месецъ мартъ не бѣше падналъ тоя дъждъ. Г. г. народни представители! Още съ идването на власт на кабинета ние отпуснахме 300 милиона лева. Защо? Тогава, когато имаше обратна тенденция на тая, която преживяваме днесъ — застрашително падане ценитѣ на хранитѣ в земледѣлски продукти — ние дадохме 200 и нѣколко милиона лева на нашитѣ кооперации да закупватъ храни на сравнително по-високи цени, за да не се отчайва селянитѣ. Азъ не говоря за кредититѣ, които еждневно се гласуватъ тукъ поради приемането на закона за общественитѣ застраховки. Погледнете колко законопроекта предизвика тоя, колко струва тоя на държавния бюджетъ! Г. министърътъ на войната преди малко каза много красиви думи за токущо приетия отъ васъ законопроектъ за подпомагане на пострадалитѣ отъ войнитѣ. Ами и той — правъ е г. Данаиловъ — ще има особено влияние върху държавния бюджетъ. Ние знаемъ, че ще впишемъ тоя кредитъ, а ще го впишемъ, защото всички сме виновни за туй, което стана, и всички трѣбва да понесемъ поне въ формата на данъкъ последицитѣ отъ това, което изживѣхме. Да ви цитирамъ ли кредититѣ, давани за застраховка на рогатъ добитѣкъ, за застраховка на земледѣлски произведения отъ градобитнина и т. н. и т. н.? Е, че най-после сегашната епоха не е тази на голѣмата, на блестящата, на стройната система на Колберта, когато сме борили две нации, когато е трѣбвало да се види коя нация ще успѣе: Франция, или Холандия, и когато е трѣбвало да се създадатъ по изкуственъ начинъ условия, които да подготвятъ французката нация по отношение на другитѣ. Въ тая епоха не живѣемъ. И такава задача не си поставя България. Това, което може да върши въ тая област, тя го върши и ще го свърши.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Колбертъ е управлявалъ 20 години.

Министъръ П. Тодоровъ: Вие, г. Дяковъ, казвате, че Колбертъ е управлявалъ 20 години. Никой не смѣта, че този или онзи ще управлява 15 или 20 години, но това повдига въпроса за континуитета въ управлението, за приемствеността на идеитѣ, били тѣ стопански, данъчни, финансови или социални. Ако действително има тая бърза смѣна на системи — не говоря за смѣната на управления —

която характеризира нашитѣ държавни управления: единъ министъръ да започне нѣщо, следъ като го обмисли зрѣло, а другъ, който по възгледитѣ си се отличава отъ него, да не кажа по капризъ, го измѣнява; ако цѣли системи се измѣняватъ благодарение на особения характеръ на нашия политически животъ и на тоя духъ на отрицание, който, безспорно, е симптомъ на прогресъ, но по нѣкой пътъ забърква живота и главитѣ на народитѣ; ако нѣма тази приемственостъ, за която се говори, безспорно е, че всички онѣзи гениални прозрения на Колберта или на по-малкитѣ Колбертовци, пропадатъ все, защото много обективни условия липсватъ да се издържи до край консеквентно въ приложението на единъ държавнически принципъ.

Но, г. г. народни представители, г. Стояновъ бѣше много по-смелъ. Той изобщо оперира съ единъ голѣми формули, голѣми жестове, голѣми критики и заклинания. „Всичко“, каза той, „днесъ се развива подъ знака на несигурността“, и той го каза тогава, когато говорѣше за стопанското, за икономическото положение на България. Г-да! Азъ съмъ просто въ недоумение, че днесъ се говори за несигурностъ, за настрѣхнала атмосфера, за неспокойни души, за това, че правителството нищо не предприемало, за да успокои тази държава, за да може да се създадатъ един по-трайни и сигурни предпоставки за стопанския просперитетъ. Г. г. народни представители! Не ние ли, съ рискъ да бѣде зле интерпретирана, зле обяснена и критикувана тая наша постъпка, посегнахме тамъ, където мѣчно може да се реши да посегне едно буржоазно правителство *par excellence*, когато виждаме, че се разстройватъ устонтѣ на нашата монета и, бихъ казалъ, на нашето стопанство, на нашия частенъ и държавенъ бюджетъ — борсата? Ние закрихме борсата, съ всичкитѣ рискове да бѣдемъ опровергнати отъ нашата действителностъ и да не успѣемъ. Нѣкои отъ насъ сложиха цѣлата си политическа кариера на *à va banque* — или ще успѣемъ, или ще теглимъ своитѣ консеквенции. Не ние ли, съ тая полицейска хипертрофия и съ други нѣкои фактори на реда и, бихъ казалъ, на стопанския и културенъ прогресъ, извършихме дѣла, за които всѣки денъ ние тукъ правимъ питанья, защото искаме действително да създадемъ спокойствие и редъ въ тая страна, защото трѣбва да се постави край на политическитѣ аспирации и на формидабелнитѣ дяволски домогвания на известни заблудени синове въ България.

Г. г. народни представители! Бихъ казалъ по-нататъкъ въ този редъ на мисли: не виждаме ли ние, че вълненията загасватъ? И най-важното е — азъ подчертавамъ това и съмъ особено доволенъ — че никой отъ тѣзи, които критикуваха държавния бюджетъ и които откриха тия голѣми и принципиални дебати по финансовата и общата политика на властѣта, не изтъкнаха нито единъ фактъ на корупция, нито единъ фактъ на мораленъ и, бихъ казалъ, на душевнъ погромъ. (Ръкоплѣскания отъ сговоритѣтѣ)

Ако ние доживѣхме най-после една епоха, въ която, при тия страстни дебати, които се открояватъ въ свързка съ държавния бюджетъ, не излѣзе нито единъ човѣкъ, който държи смѣтка за своитѣ думи, който е добросъвестенъ, макаръ и отчаянъ противникъ на властѣта, да изтъкне единъ промахъ въ морално отношение на управлението — азъ не говоря за дребнитѣ кражби, които може да ставатъ, които може да съществуватъ — това, г. г. народни представители, показва, че най-голѣмата, генералната предпоставка за стопанския напредѣкъ и за развиването на държавата подъ знака на сигурността е вече дадена, тя е на лице.

Безъ да изброявамъ други нѣкои данни отъ този характеръ, азъ подчертавамъ, че така наедно, така безгрижно и така, мога да кажа, недобросъвестно хвърленото обвинение на г. проф. Стояновъ, че България въ стопанско отношение днесъ се развива подъ знака на несигурността, може да се нарече най-малко недостойно. Съ чувство на искрено възмущение и отъ името на моитѣ колеги азъ отхвърлямъ това обвинение.

Най-после, г. г. народни представители, още две думи. Тукъ се засегна и бюджета на армията. Има хора, които носятъ тежката отговорностъ за тоя деликатенъ и важенъ сервизъ, и при случая тѣ ще кажатъ своята дума. Отъ господата, които критикуваха бюджетопроекта, се изтъкна тази идея: понеже днесъ е настанало едно затихие въ дипломатическитѣ канцеларии и следователно не можемъ да говоримъ за нѣкои голѣми или малки политически комбинации, за интензивна работа и на армията, и на дипломатията — днесъ България могла да намали въ голѣма степенъ катѣра на своята армия и по такъвъ начинъ да облекчи отчасти държавния бюджетъ. То е право, г. г. на-

родни представители. Доколкото се простират моите сведения, днес не се говори за политически планове в широк стил, нѣма и не предстои нова дѣлба на свѣта. Но не отъ тази гледна точка ние пазимъ нашата армия, не отъ тази гледна точка ние създаваме това, което тя за малко време щѣше да загуби, и което, благодарение пакъ на армията, не се загуби. Но ние същевременно знаемъ, че ако дипломатитѣ днесъ сѫ сравнително по-пасивни; ако българскитѣ дипломати и българската армия днесъ не могатъ да играятъ голѣма роля, то въ нашата държава има други сили. Ежедневно четемъ разкрития, които показватъ, че днесъ България се нуждае освенъ отъ една полицейска охрана, нуждае се и отъ една здрава, сигурна въ действията си армия. И азъ се възползувамъ отъ случая да кажа, че една недостойна — да не кажа една по-тежка дума — алузия се направи отъ страна на опозиционнитѣ депутати, когато разглеждаха държавния бюджетъ, а именно, че една частъ отъ партийната интелигенция единъ видъ е абдикирала отъ своята грижа за политическото възпитание на маситѣ и е прехвърлила своята обязаностъ — да бѣде учител на народа — върху българската армия. Това, г-да, не е вѣрно; това не може да бѣде вѣрно и армията съ своята ежедневна дейностъ, показва, че то не е вѣрно. Нито една частъ отъ българската интелигенция, нито една частъ отъ българското общество, нито една частъ отъ управляющитѣ не е забравила своя отечественъ дългъ, не е забравила своята ежедневна грижа да буди свѣсъ въ масата и инертно да предостави на други органи да се занимаватъ съ политическото възпитание на маситѣ, или тия други да играятъ нѣкаква политическа роля. Българската армия е малка, но тя е достатъчно уважавана отъ всички. Българската армия е скромна, но нейната анонимна властъ въ казармитѣ се чувствува отъ всѣкого и никои не ще смѣе да смути реда, каквито илюзии да си прави за този редъ, при който ние живѣемъ. (Ръкоплѣскания отъ сговориститѣ). Азъ смѣтамъ, че българската армия не е нито класова, нито съсловна, нито партийна — тя е народна. Българската армия не служи нито на една класа, нито на едно политическо течение; българската армия е караулъ на жизненитѣ интереси на нацията. (Ръкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Това сж, г-да, нѣколкуто думи, които искахъ да кажа по поводъ критикитѣ, които направиха господата отъ опозицията. Тѣ не сж достатъчни. Може-би по отдѣлнитѣ бюджети ще имамъ възможностъ наово да се занимаю съ принципитѣ, на които тѣ сж изградени.

Азъ моля бюджетопоекта за финансовата 1925/1926 г. да бѣде приетъ по начало. (Ръкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Подпредседателъ: Д-ръ Б. ВАЗОВЪ

Секретаръ: Т. КОЖУХАРОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

О Б Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Отпуски, разрешени на народнитѣ представители: Миланъ Минковъ, Стефанъ Чолаковъ, Сребренъ п. Петровъ, Йосифъ Марулевъ, Владимиръ Такевъ, Тончо Велиновъ, Лачо Недѣлковъ, Петко Стайновъ, Койчо Петровъ, Георги Поповъ, Димитъръ Табаковъ, Тодоръ Маждраковъ и Александъръ Милковски 1473

Комисия. Искане отъ парламентарната комисия по Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти да се изпратятъ избранитѣ отъ сжщата комисия народни представители д-ръ Никола Чирпанлиевъ, Димитъръ Яневъ и Лазаръ Юртовъ въ Бѣлослатинско, които заедно съ юриконсулта при Министерството на земледѣлието да проучатъ шумакарския въпросъ и го докладватъ въ комисията (Приемане) 1473

Оставна. Заявление отъ народния представител Борисъ Мончевъ, съ което моли да му се приеме оставката отъ депутатството по причина, че ще се установи на постоянно мѣстожителство въ друга държава (Съобщение) 1475

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ законопоекта за бюджета на държавата за финансовата 1925/1926 г. на първо четене, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Понеже минава 20 ч., ще трѣбва да вдигнемъ заседанието и да опредѣлимъ дневния редъ за утрешното заседание.

Председателството предлага следния дневенъ редъ:

1. Трето четене законопоекта за администрацията и полицията;
 2. Трето четене законопоекта за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ;
 3. Докладъ на прошетарната комисия;
 4. Разглеждане бюджетопоектътъ на министерствата: а) на външнитѣ работи и на изповѣданията; б) на финанситѣ; в) на общественитѣ сгради, патищата и благоустройството — Главна дирекция на патищата, благоустройството и сградитѣ; г) на земледѣлието и държавнитѣ имоти, и д) на Върховната смѣтна палата и на окръжнитѣ смѣтни палати;
 5. Второ четене законопоекта за уреждане пансиони за желѣзничарскитѣ деца;
 6. Второ четене законопоекта за допълнение на чл. 3 буква е и пр. отъ закона за измѣнение и допълнение на законитѣ за окръжнитѣ съвети, за градскитѣ и селски общини;
 7. Първо четене законопоекта за измѣнение нѣкои наказания въ наказателния законъ;
 8. Първо четене законопоекта за въвеждане измѣнение на административното дѣлене територията на царството;
 9. Първо четене законопоекта за измѣнение и допълнение закона за акцизитѣ и пр.;
 10. Първо четене законопоекта за разширение желѣзнопътната мрежа и пристанищата;
 11. Първо четене законопоекта за Държавната печатница;
 12. Първо четене законопоекта за измѣнение на закона за увеличение въ десеторенъ размѣръ наема на имоти на обществени учреждения;
 13. Второ четене законопоекта за благотворителността;
 14. Второ четене законопоекта за допълнение чл. 13 отъ закона за облекчение жилищнитѣ нужди;
 15. Второ четене законопоекта за разрешаване на шумакарския въпросъ въ Бѣлослатинска околия;
 16. Второ четене законопоекта за горитѣ.
- Ония отъ васъ, които приематъ тоя дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 20 ч. 40 м.)

Питане отъ народния представител Коста Лулчевъ къмъ министритѣ на вътрешнитѣ работи и народното здраве и на правосѣдието относително задържането въ Мездренския полицейски участъкъ на общинския съветникъ Георги Томовъ, подъ предлогъ, че сж намѣрили въ дома му оръжие и застаиването на сжция да подише явление, че си подава оставката като общински съветникъ (Развиване и отговоръ отъ министра на вътрешнитѣ работи) 1475

Предложение за одобрение протокола за споразумение по нерешенитѣ въпроси относно предаването на зърнени храни, съгласно заключителния протоколъ отъ 26 ноември 1923 г. (Съобщение). 1475

- Законопоекти:**
1. За подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ (Второ четене — продължението докладваното и приемане) 1477
 2. За бюджета на държавата за 1925/1926 финансова година (Първо четене — продължение разискванията и приемане) 1497
- Дневенъ редъ** за следующето заседание 1505

[The page contains extremely faint and illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is scattered across the page and does not form any recognizable words or sentences.]